

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV DĚJIN UMĚNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Stavební aktivity Johanna Christiana z Eggenberku
a jeho manželky Marie Ernestiny na území
Krumlovského vévodství

Vedoucí práce: prof. Ph.Dr. Petr Fidler

Autor práce: Jiří Žahour

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 3

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 4. 5. 2012

.....

Rád bych poděkoval vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Petru Fidlerovi, za všestrannou podporu při řešení této práce, za jeho cenné rady, připomínky a trpělivost.

Zároveň bych chtěl poděkovat rodičům a mým přátelům, za podporu a trpělivost při mém studiu.

ANOTACE

Jiří Žahour

Stavební aktivity Johanna Christiana z Eggenberku a jeho manželky Marie Ernestiny na území Krumlovského vévodství

Tématem bakalářské práce jsou stavební aktivity eggenberského knížecího páru, které realizovali na území Krumlovského vévodství. Největší pozornost bude věnována hlavní venkovské rezidenci – českokrumlovskému zámku. Dále budou zmíněny i další stavby v okolí Českého Krumlova. Pokusím se také objasnit motivaci stavebníků, která stála v pozadí vzniku jednotlivých staveb.

Vedoucí práce: prof. Ph.Dr. Petr Fidler

ANNOTATION

Jiří Žahour

Building activities of Johann Christian von Eggenberg and his wife Marie Ernestine on the territory of The Duchy of Krumlov

The topic of this thesis are the building activities of Eggenberg princely couple, which were realized in the territory of the Duchy of Krumlov. The greatest consideration will be dedicated to the main rural residence – the castle Český Krumlov. Other buildings in the region of Český Krumlov will be also mentioned. I will try to explain the motivation of clients, who stood in the background of the individual buildings.

Supervisor: prof. Ph.Dr. Petr Fidler

OBSAH

1. Úvodem	8
1.1. Prameny a základní bibliografie.....	10
2. Eggenberský rod	11
2.1. Nenápadné počátky.....	11
2.2. Hans Ulrich z Eggenberku.....	12
2.3. Johann Anton z Eggenberku.....	15
2.4. Johann Christian z Eggenberku a jeho manželka Marie Ernestina.....	19
2.5. Nečekaně rychlý konec.....	26
3. Eggenberské državy a nejvýznamnější stavby	28
3.1. Krumlovské panství.....	29
3.2. Hans Ulrich: Reprezentace rodu.....	29
3.3. Johann Anton: Legitimizace rodu.....	37
3.4. Johann Seyfried: Glorifikace rodu.....	39
4. Stavebníci Johann Christian a Marie Ernestina	40
4.1. Rožmberské dědictví.....	42
4.2. Zapomenutá motivace stavebníkova?.....	44
5. Stavební aktivity Johanna Christiana a Marie Ernestiny	46
5.1. Krumlovský zámek - Nová vévodská rezidence.....	46
5.1.1. Horní zámek a tzv. Hrádek.....	47
5.1.1.1. Mezi ideou a kompromisem.....	54
5.1.2. Knížecí divadlo.....	62
5.1.3. Plášťový most.....	65
5.1.4. Zámecké zahrady.....	67
5.1.4.1. Jelenní zahrada.....	67
5.1.4.2. Dolní zahrada.....	68
5.1.4.3. Nová Horní zahrada a Bellarie.....	69
5.1.5. Zámecká nádvoří a budova Mincovny.....	70
5.1.6. Rezidence – symbol – kulisa.....	73
5.2. Eggenberské město Krumlov.....	73
5.3. Červený Dvůr – nezbytný „doplněk“ krumlovského zámku.....	75
6. Závěrem	76

7. Seznam použitých pramenů a literatury	77
7.1. Prameny.....	77
7.1.1. Prameny archivní.....	77
7.1.2. Edice pramenů a staré tisky.....	78
7.1.3. Prameny tištěné.....	78
7.2. Literatura.....	79
7.3. Internetové zdroje.....	84
8. Seznam obrazových příloh	85
9. Seznam zkratk	91
10. Obrazové přílohy	93

1. Úvodem

Hlavní motivací ke zpracování tohoto tématu pro mne představovalo dosavadní přehlížení eggenberského rodu, svého času jednoho z nejmocnějších, nejvlivnějších a nejbohatších rodů monarchie. Soustavněji se eggenberskou érou zabývá téměř výlučně čtveřice badatelů – archiváři krumlovské pobočky Státního oblastního archivu v Třeboni A. Kubíková a již zesnulý J. Zálaha, v devadesátých letech 20. století se k nim připojuje M. Korychová a Jitka Radimská. Ačkoliv se bibliografií k danému tématu budeme zabývat v následující kapitole, považuji za nezbytné jména těchto čtyř badatelů zmínit již nyní, protože bez jejich úsilí a zájmu o toto, v literatuře nepříliš frekventované téma, by téměř nebylo možné o zpracování eggenberských stavebních aktivit v rámci předkládané bakalářské práce ani uvažovat.

Prvotní impuls, jenž ve mně vzbudil další badatelský zájem, vzešel z přednášek *Inter arma silent musae* vedených P. Fidlerem,¹ během nichž jsem zpracovával seminární práci *Stavební aktivity Eggenberků v 17. století*. Hlavním cílem v tomto případě bylo nashromáždit informace o nejvýznamnějších stavbách na území všech eggenberských panství, následně se pak pokusit o jejich popsání a zhodnocení. Toto poměrně široké téma si samozřejmě vynutilo pro účely bakalářské práce radikální zúžení nejen na jednu generaci eggenberského rodu, a sice na Johanna Christiana a jeho manželku Marii Ernestinu, ale také na vymezení sledované lokality na území Krumlovského vévodství.

Původní záměr této práce se tedy v jejích prvopočátcích příliš neodlišoval od předešlé práce seminární. Prvotní snaha směřovala k nalezení, popsání a následnému zhodnocení co možná největšího počtu staveb, u jejichž vzniku či přestavby stál Johann Christian nebo Marie Ernestina. Během postupného shromažďování potřebných materiálů se tento záměr začal vytrácet a postupně směřoval jiným směrem. Již při snaze o uspořádání práce totiž vyvstala neodbytná otázka, jakou strukturu zvolit – vypsát stavby chronologicky, topograficky, abecedně, podle četnosti stavebních aktivit či dle jiného kritéria? První místo tohoto výpisu měl zaujímat českokrumlovský zámek, avšak jak odůvodnit toto postavení v tomto seznamu? Pokud by byl tento zámecký komplex uveden na prvním místě nutně by tak i další stavby musely být řazeny

¹ Cyklus přednášek Ústavu dějin umění JČU, v tomto konkrétním případě uskutečněný v akademickém roce 2009/2010.

dle jejich funkce a významu v rámci eggenberské rezidenční sítě na území Krumlovského vévodství. Zároveň tedy vyvstala nová, o to palčivější otázka, jak stanovit onu „funkci a význam“, když do dnešních dnů nebyla publikována žádná práce, která by se podrobně zabývala významem, jaký zastávala krumlovská rezidence v mysli jejich stavebníků. Zhodnocení eggenberských stavebních aktivit se totiž mnohdy omezuje pouze na konstatování, že provádějí barokizaci zámku. Chceme-li se dozvědět něco více o motivaci stavebníků, většinou je nám nabídnuto vysvětlení, že se eggenberský pár rád obklopoval barokní nádherou. Což je samozřejmě jistě pravdou, nicméně nemůžeme naši interpretaci omezit pouze na takováto prázdna konstatování, zejména v případě Johanna Christiana a Marie Ernestiny, jejichž životní osudy, popřípadě jejichž zájmy nám nabízejí dostatečnou základnu, ze které můžeme čerpat.

Bylo-li již řečeno, že bylo ustoupeno od původního záměru, to jest výpisu co největšího počtu staveb, došlo k tomu právě v souvislosti s krumlovskou rezidencí v dobách knížecího eggenberského páru. Zatím totiž nebyla publikována žádná práce, která by se pokusila jejich rezidenci zahrnující množství samostatných budov popsat a následně i zhodnotit. Hlavní pozornost tedy bude věnována komplexu krumlovského zámku a bezprostřednímu okolí Českého Krumlova, protože v současném stavu bádání považují za mnohem důležitější pokusit se o detailněji pojatou sondu menšího souboru eggenberských staveb, než sestavení práce, která by zahrнула velké množství jednotlivých budov, avšak bez objasnění okolností jejich vzniku a zejména motivaci stavebníků k realizaci konkrétního projektu.

V tomto záměru se pokusím vycházet z přístupu zejména dvou historiků umění – P. Fidlera a J. Kroupy, kteří již delší dobu upozorňují na nutnou potřebu spojení konkrétní stavební realizace s osobou jejího stavebníka. V případě eggenberských staveb se tak pokusím rekonstruovat, dovolí-li to prameny, původní podobu eggenberských staveb, jejich funkční využití a zároveň i význam, který jim stavebníci přisoudili.

Než přistoupíme k tomuto záměru, seznámíme se nejprve ve druhé kapitole s jednotlivými příslušníky tří generací knížecího eggenberského rodu, což nám umožní se následně ve třetí kapitole zabývat nejdůležitějšími stavebními počiny Christianových předků na území eggenberských držav. Ve čtvrté kapitole se zaměříme na Johanna

Christiana z Eggenberku a jeho manželku Marii Ernestinu coby stavebníky. V páté, nejobsáhlejší kapitole se budeme podrobně zabývat stavebními aktivitami knížecího páru. Největší pozornost přitom bude upřena na krumlovský zámek, který v tomto sledovaném období zastával funkci hlavní venkovské rezidence. Závěrem pak shrneme nejdůležitější poznatky, které vyplývají z provedené sondy o stavebních aktivitách eggenberského páru.

1.1. Prameny a základní bibliografie

Výběr zvoleného tématu si samozřejmě vynutil poměrně velkou šíří literatury, ze které bylo čerpáno, uvádím tedy pouze ty nejzákladnější publikace. Z prací týkajících se obecně problematiky raně novověké a barokní šlechty, které mnohdy zároveň souvisí i se šlechtickými sídly a rezidenční sítí lze vyjmenovat práce P. Mati, V. Bůžka, P. Krále či J. Kubeše. Pro popsání historie eggenberského rodu představují základní zdroj informací studie M. Korychové, J. Radimské, J. Zálchy, A. Kubíkové, W. E. Heydendorffa a G. B. Marauscheka. V oblasti přístupu ke zpracování stavebních aktivit a v otázkách týkajících se motivace jejich vzniku mě ovlivnily práce zejména již zmíněného J. Kroupy a P. Fidlera. Pro krumlovský zámek existuje obrovský fond literatury, avšak jak již bylo řečeno, žádná z publikací po dlouhou dobu neaspírovala o zachycení celého areálu jako celku v jedné jeho vývojové etapě. Tuto bariéru prolomila nedávno až publikace *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, jejímž editorem je M. Gaži, avšak právě eggenberské éře zde není věnováno příliš mnoho prostoru. Dále je také nutno opět zmínit jméno A. Kubíkové, která se historii českokrumlovského zámku, ale i celého regionu věnuje již řadu let. Další cenný zdroj informací také představoval fond restaurátorských zpráv či plánových dokumentací Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích a v neposlední řadě archivní fondy českokrumlovské pobočky Státního oblastního archivu v Třeboni.

2. Eggenberský rod

„Když se po ukončení vlády rožmberského rodu na českokrumlovském zámku a po uzavření éry jeho nástupců z řad českých panovníků ujímali s malým odstupem času tohoto majetku Eggenberkové, nikdo si jistě neuvědomoval, jak hluboký zásah do života obyvatelstva a do hospodářské struktury kraje to znamenalo.“²

Takto výstižně J. Zálaha komentuje počátek vlády rodu eggenberského nad jejich postupně se rodícím jihočeským dominiem. Ačkoliv svým významem a sférou vlivu tento mocný rod, svého času jeden z nejmocnějších, bezesporu dalece překračoval hranice krajské i zemské, v historiografii se mu v porovnání s jinými aristokratickými rody nedostávalo příliš mnoho pozornosti. Právě z tohoto důvodu bychom se nejdříve měli alespoň ve stručnosti seznámit s historií tohoto původem štyrského rodu. Nejvíce pozornosti věnujeme třem generacím Eggenberků – Hansi Ulrichovi, Johannu Antonovi a zejména Johannu Christianovi, jehož jméno je neodmyslitelně spjato s hospodářským i kulturním vývojem jihočeských panství, která se v průběhu 17. století postupně sjednocovala pod erbem tří havranů nesoucích zlatou korunu.³ Pojdme se tedy nyní seznámit s rodem eggenberským...

2.1. Nenápadné počátky

S prvním doloženým předkem eggenberského domu⁴, obchodníkem Ulrichem, se můžeme setkat v první polovině 15. století ve městě Radkersburg⁵, odkud se později i se

² J. Zálaha, Pět barokních šlechticů, in: V. Bůžek – A. Kubíková – J. Zálaha, *Baroko v Českém Krumlově*, České Budějovice, 1995, s. 11.

³ Původní eggenberský erb, který se později objevuje v rozšířených podobách rodového erbu jako srdeční štítek. J. W. Trier, *Einleitung zu der Wapen-kunst, nebst einem vorbericht von der gesammten Herolds-wissenschaft*, Leipzig 1744. Wappenkunst, s. 469-471, Wappen XXX. Více o vývoji erbu pro jednotlivé členy rodu A. Kubíková, Erby majitelů na zdech českokrumlovského hradu, *Výběr XXVIII*, 1991, č. 4, s. 165

⁴ Dodnes se různí názory na přesný původ Eggenberků, více k této problematice G. B. Marauschek, *Die Fürsten zu Eggenberg – Unter besonderer Berücksichtigung ihres Kunstmäzenatentums 1568 bis 1717*, Graz 1968 (Dissertation, Das Philosophische Seminar an der Karl-Franzens Universität Graz) SOA ČK, Sb. rkp ev. č. 623, s. 5. srov. M. Korychová, *Každodenní život v českokrumlovské zámecké rezidenci za Eggenberků*, České Budějovice 1996 (diplomová práce Katedry historie PdF JČU), s. 11.

⁵ Město na rakousko-slovinských hranicích, označováno též Radgona (tento slovinský ekvivalent jména Radkesburg byl v této práci použit například při popisu eggenberského erbu).

svou rodinou stěhuje do Štýrského Hradce.⁶ Na Ulrichově náhrobním kameni pak máme poprvé možnost spatřit základní eggenberský rodový erb s motivem tří havranů nesoucích v zobáčích zlatou korunu na bílém podkladě.⁷ Již v následující generaci se pak rod rozděluje na dvě větve – starší ehrenhausenskou a mladší štýrskohradeckou, někdy též označovanou jako algersdorfskou. Ze starší ehrenhausenské linie, jejíž název je odvozován od eggenberského zámku Ehrenhausen, se do historie nejvíce zapsal Ruprecht z Eggenberku, právě Ruprechtovy vojenské úspěchy v boji proti Turkům totiž stály za povýšením do stavu svobodných pánů 29. prosince roku 1598.⁸ Spolu s Ruprechtem se nobilitace dostalo též celé jeho rodině včetně mladší štýrskohradecké linie, jejíž příslušníci, narozdíl od katolické větve ehrenhausenské, byli evangelického vyznání.⁹

2.2. Hans Ulrich z Eggenberku

Jedním z oněch nově nobilitovaných Eggenberků ze štýrskohradecké větve byl i Hans Ulrich¹⁰, který se narodil v červnu roku 1568 jako syn Siegfieda (Seyfrieda) z Eggenberku a jeho manželky Anny Benigny, rozené von Galler. Patnáctiletý Hans Ulrich se roku 1583 vydává na studijní cestu, jeho jméno figuruje například v matrice univerzity v Tübingenu silně spjaté s protestantskou šlechtou, což svědčí o jeho výchově v duchu evangelického vyznání.¹¹ Hans Ulrich již v takto ranném věku vynikal poměrně vyspělým vystupováním, jež se zrcadlí i v jeho písemném projevu, na což upozorňuje H. von Zwiedineck-Südenhorst zejména v souvislosti s dopisem, který Hans Ulrich zaslal do otcovského domu.¹² Roku 1597 začíná svou kariéru na arcivévodském

⁶ J. H. Zedler, *Grosses vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste I-LXIV*, Leipzig-Halle 1732-1750, s. 304. [dostupné online z <http://www.zedlerlexikon.de/>, přístup 23.11. 2011].

⁷ Jak je přitom patrné, ke změně rodového erbu došlo někdy v průběhu jeho života, protože ještě roku 1444 na svatební smlouvě svého syna Balthasara užívá Ulrich pečeti s motivem dvou překřížených oštěpů, na nichž je nabodnut had. M. Korychová (pozn. 4), s. 12.

⁸ M. Korychová, (pozn. 4), s. 12, upozorňuje, že se dodnes různí názory na to jaký šlechtický titul měli Eggenberkové do roku 1598, povětšinou se přiklánějí k titulu rytíře.

⁹ H. von Zwiedineck-Südenhorst, *Hans Ulrich Fürst von Eggenberg. Freund und erster Minister Kaiser Ferdinand II.*, Wien 1880, s. 14 [dostupné online z <http://www.archive.org/>, přístup 20. 12. 2011]

¹⁰ Osobnost eggenberského rodu, které se v historiografii dostalo největší pozornosti zejména kvůli strmému vzestupu jeho politické kariéry, nejpodrobněji jeho životopis zpracovává H. Von Zwiedineck-Südenhorst (pozn. 9)

¹¹ M. Korychová, (pozn. 4), s. 13, srov. Zálaha (pozn. 2), s. 11.

¹² H. von Zwiedineck-Südenhorst, (pozn. 9), s. 8, dále na dopisu vyzdvihuje zejména, že „*Ein Brief, den der Junker am 24. Mai 1583 von Esslingen aus an seinen Vater richtete, zeugt von einer im*

dvoře pozdějšího císaře Ferdinanda II. ve Štýrském Hradci, ještě následujícího roku je pak díky zásluhám bratrance Ruprechta také povýšen do stavu svobodných pánů. Jedinou překážkou k jeho většímu vzestupu se tak stává jeho evangelická víra, zřejmě po uvážení všech výhod z toho plynoucích, konvertuje Hans Ulrich ke katolické víře,¹³ k níž se musí téměř současně s ním obrátit i jeho manželka Sidonie Marie z Thannhausenu.¹⁴ Jeho postavení u dvora se v průběhu let stále více upevňuje¹⁵ a během svých diplomatických cest podniknutých v zájmech arcivévody Ferdinanda se pak seznamuje například s italskou nebo také španělskou kulturou.¹⁶ Eggenberkova šťastná hvězda však vychází a následně i strmě stoupá až po smrti císaře Matyáše, po němž císařskou korunu získává arcivévoda Ferdinand. Již roku 1619 přesídluje ze Štýrského Hradce do Vídně, kde se stává „pravou rukou“ císaře Ferdinanda II.¹⁷

Zúročení dosavadní Eggenberkovy loajality vůči Ferdinandovi II. přichází ve dvacátých letech 17. století v podobě udělení řady funkcí, titulů a zisků rozsáhlých území, které celý eggenberský rod vynáší do nejvyšších sfér středoevropské aristokracie. Jedním z nejprestižnějších ocenění, kterému se mu mohlo dostat, bylo bezesporu propůjčení Řádu zlatého rouna 10. srpna roku 1620,¹⁸ což již samo o sobě vzbudilo nelibost řady říšských knížat, kterou ještě více vystupňovalo udělení dalších klíčových funkcí v monarchii¹⁹ a zejména pak Ferdinandův neobyčejně štědrý dar, spíše však splátku dluhů císaře vůči Eggenberkovi, v podobě panství krumlovského s přivtělenými panstvími Prachatice a Netolice, které svou rozlohou nemělo v Zemích

Verhältnisse zum Alter des Schreibers merkwürdigen Formvollendung, Sicherheit des Ausdruckes und logischer Anordnung.“

¹³ Různou motivací konverze ke katolicismu ve šlechtickém prostředí se podrobně zabýval T. Winkelbauer, *Konvertita*, in: V. Bůžek – P. Král (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 275-296. Pro toto období dochází u naprostě většiny sledovaných šlechticů k názoru, že důvody k přestupu na katolickou víru bývaly spíše oportunistického než teologického rázu, v jejich pozadí tedy stál tedy především politický a kariérní kalkul.

¹⁴ M. Korychová (pozn. 4), s. 13.

¹⁵ Stává se hejtmanem v Krajině, člen tajné rady, prezident dvorské komory aj. Více o diplomatických cestách, udělených funkcích a politickém vzestupu ibidem.

¹⁶ J. Zálaha (pozn. 2), s. 11.

¹⁷ K tomu podrobněji M. Korychová (pozn. 4), s. 17-18.

Ne všichni však Eggenberkovu kariéru hodnotí kladně, například P. Juřík, *Jihočeské dominium. Rožmberkové, Eggenberkové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*, Praha 2008, s. 104 shrnuje jeho politickou kariéru větou „V průběhu doby se ukázalo, že byl velmi pružným politikem, což odráželo jeho bezzásadový charakter.“ V české historiografii je tento názor vyslovován v souvislostech s pobělohorskými konfiskacemi a zejména popravou českých pánů na Staroměstském náměstí, protože právě Hans Ulrich měl mít rozhodující vliv na císaře během řešení potrestání viniků.

¹⁸ M. Korychová (pozn. 4) s. 13.

¹⁹ 1621 zemský hejtman a nejvyšší komoří ve Štýrsku k tomu navíc získává i indigenát v Uhrách, více J. Zálaha (pozn. 2) s. 12.

Koruny české obdoby.²⁰ Do knížecího stavu byl povýšen v Řezně 25. února 1623²¹ a na jaře ještě téhož roku se vydává poprvé do Českého Krumlova prohlédnout si svá nově nabytá panství v Čechách,²² k nimž již záhy začíná dokupovat sousední panství a buduje tak pevné základy budoucího eggenberského jihočeského dominia.²³ Do dvou let je mu 2. ledna 1625 svěřena funkce generálního místodržícího vnitřních Rakous spojená s titulem gubernátora téměř s neomezenou pravomocí a v neposlední řadě také titul nejvyššího dědičného maršálka v Rakousích,²⁴ již záhy 24. února 1625 získává dědičně pro svůj rod také tzv. velký palatinát (comes palatinus)²⁵, který novému knížeti z Eggenberku přinášel celou řadu výhod, z nichž snad nejvíce potvrzující jeho privilegované postavení mezi „šlechtou českých zemí“²⁶ bylo právo ražby vlastních mincí.²⁷ Nově nabyté funkce a úřady s sebou však přinesly i zvýšené nároky na aristokratovu reprezentaci, Hans Ulrich se tedy pouští do stavby nové knížecí rezidence Eggenberg nedaleko Štýrského Hradce, o jehož výstavbě se však zmíníme podrobněji až v jedné z následujících kapitol. Potvrzení dosavadních práv a císařských darů v podobě rozsáhlých územních držav přichází 15. dubna 1628, krumlovské panství císař povyšuje na knížectví ozdobené vévodským titulem.²⁸ Hans Ulrich z Eggenberku se tak

²⁰ Krumlovské panství bylo svou rozlohou největším panstvím v Čechách až do zrušení poddanství. Více k okolnostem získání panství krumlovského s přivtělenými panstvími A. Kubíková, Eggenberkové v Českém Krumlově, in: A. Kubíková – V. Mašková – J. Veselý, *Českokrumlovsko 1620-1850*, Český Krumlov 2003, s.11

²¹ M. Korychová (pozn. 4), s. 18. Jak podotýká P. Mařa, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s jehož názorem se ztotožňuji, nobilitace po Bílé Hoře nelze vnímat pouze jako druh odměny, chápe jej jako cílené formování nových elit habsburské monarchie díky uplatnění modelu říšského modelu hierarchie šlechty. Udělení knížecího a vévodského titulu pak mělo být určeno pouze těm nejspolehlivějším a nejuvěrnějším rodům, s jejichž podporou a zejména loajalitou, vlastností po Bílé Hoře ceněnou více než kdy jindy, mohla habsburská dynastie do budoucna počítat, s. 67-69.

²² A. Kubíková, *Českokrumlovský zámek v 17. a 18. století*, in: A. Kubíková – V. Mašková – J. Veselý, *Českokrumlovsko 1620-1850*, Český Krumlov 2003, s. 23.

²³ Více k nákupům jednotlivých panství a statků J. Zálaha (pozn. 2), s. 12.

²⁴ M. Korychová (pozn. 4) s. 18.

²⁵ A. Kubíková, *Pečetí Eggenberků usazených v Čechách*, AT 1986, s. 162.

²⁶ P. Vokáčová, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí a císařský dvůr v době vrcholného baroka*, Brno 2007 (disertační práce Historického ústavu FF MUNI), s. 8. Autorka toto označení užívá pro příslušníky nové nobility, kteří „přicházející do českých a rakouských zemí jako do své nové domoviny, přetvořili napříště zdejší populaci v jednu z vůbec nejkosmopolitnějších společností Evropy, už proto je pro následující éru záhodno spíše než o české šlechtě mluvit o šlechtě českých zemí“, ibidem. Vzpomeneme-li však na práce P. Mati, mohli bychom v souvislostech se vznikajícím rozsáhlým eggenberským dominiem bez výčitek užít i Mařova termínu „federální aristokracie“, P. Mařa, svět, s. 156. (název celé kapitoly).

²⁷ Podrobný soupis a popisy jednotlivých eggenberských mincí přináší J. Neumann *Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen, III. Abtheilung: Münzen der Städte und Ortschaften*, XXVIII. Heft, Prag 1870., s. 39-40 (TAB VI, VII, VIII) První česky psaný soupis mincí obohacený o nejen o popisy mincí, J. Zálaha, *Soupis eggenberských mincí*, České Budějovice 1969.

²⁸ Je však stanoveno, že tento titul se váže výlučně na mužské potomky, v případě vymření rodu po meči měl pak titul vévody zaniknout. M. Korychová, (pozn. 4) s. 18. Kromě rozsáhlých držav v jižních

rázem stává jedním z nejvýše postavených aristokratů Zemí Koruny české, kde se v době po Obnoveném zřízení zemském dosavadní stavovská hierarchie doslova otrásá v základech.²⁹ V průběhu třicetileté války se jeho osud stále více proplétal s tím Valdštejnovým, Eggenberkova šťastná hvězda zapadá velice brzy po Valštejnově vraždě v Chebu 25. února 1634, v témže roce opouští Hans Ulrich definitivně politický život³⁰ a 18. října již leží na smrtelné posteli, kde z posledních sil stěží dopisuje svou poslední vůli.³¹ Ještě téhož dne umírá vysílený Hans Ulrich z Eggenberku v Lublaně,³² zanechavše za sebou čtyři děti – syna Johanna Antona a dcery Marii Sidonii, provdanou hraběnku z Mörsbergu, Marii Franciscu, provdanou hraběnku Harrachovou a Marii Margarethu, která neblaze proslula zejména díky skandálnímu rozvodu s Adamem Pavlem Slavatou.³³

2.3. Johann Anton z Eggenberku

Plnoprávným dědicem obrovského eggenberského majetku, který za sebou Hans Ulrich zanechal, se stal jeho jediný syn Johann Anton, jenž spatřil světlo světa roku 1610 ve Štýrském Hradci, kde také od roku 1625 začíná studovat na místní jezuitské univerzitě rétoriku. Po získání bakalaureátu se v roce 1627, doprovázen jezuitským profesorem filosofie P. P. Allegambem, vydává na pětiletou kavalírskou cestu napříč západní Evropou, během níž se měl možnost seznámit s kulturním prostředím Německa, Francie, Španělska, Portugalska, Itálie a také Sicílie.³⁴ Krátce po návratu mu otec listinou z 12. prosince 1632 svěruje Krumlovské vévodství s příslušnými panstvími a statky v Čechách, dále rakouská panství Senftenberg i Oberwallsee,³⁵ která jsou však

Čechách Hans Ulrich získává ještě téhož roku dědictvím panství Ehrenhausen, které mu odkázala vdova po jeho příbuzném Wolfgangovi z ehrehausenské větve rodu.

²⁹ Ke změnám v hierarchickém uspořádání šlechtického stavu v Zemích Koruny české a také k problémům souvisejícím s nekompatibilitou stávající české titulatury a nově zaváděné říšské více P. Maťa (pozn. 21), zejména na s. 52-66.

³⁰ K odchodu Hanse Ulricha od dvora více J. Zálaha (pozn. 2), s. 12.

³¹ M. Korychová (pozn. 4), s. 20.

³² Eggenberkovo srdce bylo pohřbeno v Lublani, jeho tělo pak ve Štýrském Hradci. Více k pohřbu M. Korychová (pozn. 4), s. 20.

³³ Později provdaná za hraběte Michaela Adolpha z Althanu. M. Korychová (pozn. 4) s. 20, mylně uvádí, že to byl Adam Pavel Slavata, který ji opustil. Opak byl pravdou, Marie Margaretha utekla od manžela a obvinila jej z impotence – jednoho z církví tolerovaných důvodů k rozvodu. Více o průběhu procesu a jeho důsledcích P. Maťa (pozn. 21), s. 556-557.

³⁴ M. Korychová (pozn. 4) s. 21. Při návratu zpět cestuje mladý Eggenberg od roku 1631 incognito jako baron von Startzenhausen,.

³⁵ M. Korychová (pozn. 4), s. 20-21, dále uvádí, že si však Hans Ulrich ponechal vrchní správu,

Johannu Antonovi svěřena k užívání s platností až od 1. ledna 1633.³⁶ Vlady nad obrovským eggenberským dominiem se Johann Anton ujímá již roku 1634 a kromě majetku dědí po svém otci i několik čestných titulů a funkcí. Stejně jako jeho otec, se i druhý kníže z Eggenberku věnuje budování dvorské kariéry, nepřekvapí nás tedy, že právě z těchto důvodů se zdržuje převážně mezi Vídní a Štýrským Hradcem.³⁷

Do povědomí nejen svých současníků, ale i toho našeho, se zapsal Johann Anton zejména díky jedné diplomatické misi do Říma v letech 1638 – 1639, jejímž cílem bylo předání papeži Urbanu VIII. poselství o zvolení nového římského císaře Ferdinanda III.³⁸ Ačkoliv se v jednu chvíli zdálo, že vše skončí fiaskem, mladý kníže zachraňuje situaci a úspěšně dokončuje důležitou misi,³⁹ k čemuž mu dopomohl i jeden z pozdějších „*referenčních bodů eggenberské rodové paměti*“⁴⁰ – tzv. Zlatý kočár. Tento drahocenný vůz oplývající mnoha alegorickými postavami v životní velikosti, zhotovil po první nezdařené audienci u papeže na Eggenberkovu objednávku Giuseppe Fiochini z ořechového dřeva, které bylo posléze pozlaceno.⁴¹ Již J. Koula právem zdůrazňuje, že tuto mimořádnou památku „...*přičísti lze nejen k nejlepšímu, co se v království Českém v tom směru vyskytuje, nýbrž i k nejpřednějšímu, co se vůbec z vlašského umění dekorativního na dobu naší dochodalo.*“⁴² Celou diplomatickou misi a její význam pro celý rod Eggenberků pak nejvýstižněji shrnuje P. Maťa: „*Delegace měla velký význam pro prestiž eggenberského rodu, který se – navzdory své nepřilíš významné minulosti – v osobě Jana Antonína představoval jako přední knížecí dynastie tehdejší Evropy.*“⁴³

Během návratu z Itálie se Johann Anton zastavuje na dvoře markraběte Christiana

mincovní právo, roční důchod ve výši dvanácti tisíc říšských tolarů a dále tři sta věder vína původem z panství Senftenberg ročně.

³⁶ I. Bukačová (ed.), *František Alexander Heber, České hrady, zámky a tvrze, Třetí díl. Jižní Čechy*, Praha 2008, s. 57.

³⁷ Například od roku 1635 se stává zemským hejtmanem v Kraňsku, v září 1643 mu je udělen Řád zlatého rouna, o nějž žádal pro svého syna již Hans Ulrich ve své závěti. Více Korychová (pozn. 4) s. 22.

³⁸ M. Korychová, (pozn. 4), s. 21-22.

³⁹ Více o průběhu diplomatické mise a fiasku, které ji málem zhatilo ibidem.

⁴⁰ Maťa, (pozn. 21) s. 471..

⁴¹ Podrobný popis včetně rozměrů uvádí například J. Koula, *Vůz Eggenberský, PAM XVII*, 1896, Sešit I, s. 151-154.

⁴² Ibidem

⁴³ P. Maťa, (pozn. 21), s. 471. Poté byl tento vůz převezen (zřejmě v rozebraném stavu) do Štýrského Hradce, odkud se roku 1674 stěhuje do českokrumlovského zámku, kde je uložen (také v rozebraném stavu) v tzv. románské komoře a některé jeho textilie jsou použity v zámeckých interiérech, vystaven je poprvé až roku 1892 zásluhou knížete Adolpha Josepha ze Schwarzenberku v zimní jízdárně zámku Hluboká nad Vltavou.

Braniborského a uchází se o jeho téměř třicetiletou dceru Annu Marii⁴⁴, zásadním problémem během těchto předsvatebních jednání nebyla ani tak otázka víry potenciálních snoubenců, ale spíše původ Johanna Antona, který i přes obrovský eggenberský majetek a postavení u dvora byl starobylou šlechtou stále vnímán pouze jako nerovný povýšenec z řad „neue Fürsten“.⁴⁵ Lze téměř s jistotou prohlásit, že to byl právě tento způsob nazírání starobylé šlechty, který jej přivedl i k Anně Marii, protože si byl jistě vědom skutečnosti, že podaří-li se mu získat souhlas jejího otce Christiana, tento svazek by mohl být oním pomyslným klíčem odemykajícím vstupní bránu do řad říšské šlechty.⁴⁶ Vynaložené úsilí dosáhlo svého cíle v srpnu 1639, kde Christian Braniborský svolil ke sňatku pod podmínkou podepsání svatební smlouvy, jejíž ustanovení mělo zaručit jeho dceři svobodné vyznání augšpurské víry a stejně tak i jejímu služebnictvu, dále určovala, že je Johann Anton povinen hradit náklady za osobního kazatele.⁴⁷ Krátce po svatbě, která se uskutečnila v Řezně 19. října 1639, však kníže z Eggenberku odmítá plnit smlouvou určené povinnosti a propouští evangelické služebnictvo Anny Marie včetně jejího kazatele.⁴⁸

Ačkoliv se touto svatbou s urozenou šlechtičnou z hohenzollernského rodu Johann Anton vepsal velkým písmem do rodinných dějin, v očích starobylé říšské šlechty, jak trefně konstatuje J. Koula, však „*ani tento vznešený sňatek nevyhladil vešker[ý]ch stínů minulosti.*“⁴⁹ Právě pocit nerovnosti s říšskou šlechtou během jeho života Johanna Antona nenechával klidným,⁵⁰ proto se také postupem času stále více stupňovala jeho snaha o získání „místa a hlasu“ na říšském sněmu, vázaných na držbu suverénního říšského panství, jehož získání by definitivně legitimizovala postavení Johanna Antona

⁴⁴ J. Zálaha (pozn. 2), s. 14.

⁴⁵ Termín, jímž byly označovány rody nově nobilitované zejména v první polovině 17. století (většinou v souvislostech s pobělohorskými konfiskacemi nebo třicetiletou válkou). Tématice přijmutí – nebo spíše nepřijmutí – nových knížecích rodů starou říšskou šlechtou mezi sebe, což úzce souvisí i s nároky na reprezentaci nových knížat, se věnuje podrobně P. Maťa (pozn. 21) například v obsáhlé kapitole *Urozenost a šlechtická hierarchie*, v níž se na danou problematiku snaží pohlížet ze širokého spektra úhlů pohledu.

⁴⁶ Rozhodnutí Johanna Antona pojmout za manželku právě markraběnku Annu Marii Braniborskou lze bezesporu vnímat jako promyšlený kalkul z jeho strany, který přesně odpovídá Maťově výroku o sňatcích z rozumu: „*Běžným předpokladem výběru partnera a partnerky byla důkladná kalkulace výhod.*“, P. Maťa, (pozn. 21), s. 18.

⁴⁷ J. Zálaha, (pozn. 2), s. 14.

⁴⁸ Ibidem

⁴⁹ J. Koula, (pozn. 41) s. 156.

⁵⁰ J. Zálaha Český Krumlov ve znamení baroka. Majitelé zámku - Jan Antonín z Eggenberku (1610-1649), *ČKL II*, 1995, č. 182, 7. 8., s. 10.

a celého jeho rodu v hierarchii říšských knížecích rodů.⁵¹ Nejsnazší „cestu“ k dosažení tohoto cíle pro aristokraty většinou představovala koupě některého ze slezských knížectví nebo území v centrální části Svaté říše římské⁵², nicméně Johann Anton obrátil svou pozornost jižněji, přesněji řečeno na území hrabství Gorizie, od něhož se odlučuje hejtmanství Gradiška, které spolu s územím města Aquilee dávají vzniknout nové eggenberské državě – okněžněnému hrabství Gradiška.⁵³ Toto území pro Eggenberky nebylo důležité svou rozlohou nebo hospodářským zázemím,⁵⁴ ale výlučně pouze svým významem, o čemž vypovídá i požadovaná kupní cena dosahující vzhledem k velikosti Gradišky vstřiku astronomických výšin.⁵⁵ Ke zlistinění transakce dochází v únoru roku 1647 a v této souvislosti se rozšiřuje eggenberský erb o červené pole se stříbrnou orlicí (Aquilea) a o zlatě a modře dělené pole, na němž je situován stříbrný kotevní kříž (Gradiška).⁵⁶ Avšak svého „místa a hlasu“, o něž Johann Anton tak dlouho usiloval, se již nedočkal, protože 28. března 1649 nečekaně umírá,⁵⁷ do rady říšských knížat na sněmu v Řezně roku 1653 tak byli uvedeni v zastoupení českokrumlovského hejtmana Dětricha z Germesheimu teprve až jeho synové.⁵⁸

Z manželství Marie Anny a Johanna Antona vzešli tři potomci – nejstarší dcera Marie Alžběta a dva synové, Johann Christian a Johann Seyfried, mezi nimiž se jen o pár let později rozhoří vleklý spor o dědictví. Jelikož všechny děti, včetně budoucího dědice,

⁵¹ Podmínky, které si kladly říšské stavy pro přijetí nových knížat na sněm, shrnuje velice výstižným způsobem P. Mařa (pozn. 21): „*Říšské stavy nakonec byly ochotny povolit novým knížatům přístup na říšský sněm jen pod podmínkou, že jejich životní styl a reprezentace budou splňovat nároky kladené na knížecí status a že v říši získají svobodný majetek. To byla přece jen významná bariéra a být ji bylo možno postupem doby překonat, oddálilo se tím přijetí nových knížat na říšský sněm o několik desetiletí. Motivací zde nebyla pouze snaha legitimizovat se v očích plnoprávných říšských knížat, nýbrž v mnohem větší míře konkurenční zápas mezi novými knížaty navzájem*“, s. 70.

Jak uvádí M. Korychová, (pozn. 4), s. 22, Johannu Antonovi se po několikaleté snaze na sněm podařilo dostat již roku 1643, nicméně musel hlasovat až jako poslední, protože nevládnul žádné bezprostřední území v říši.

⁵² V případě Johanna Antona se pak často objevují hypotézy, že koupí některého z panství v centrální části říše byla mařena protestantskými říšskými knížaty, z jejichž strany se jednalo pravděpodobně o jistý druh msty související s nedodržením ujednání svatební smlouvy. J. Zálaha, (pozn. 2), s. 14.

⁵³ Ibidem, s. 14. Na skutečnost, že pod vládou Eggenberků byla sjednocena území v jižních Čechách, v současném Rakousku a Itálii, se často zapomíná. Zatím nebyla publikována žádná práce ani studie, která by se zabývala vzájemným vztahem těchto území, ať už hospodářským nebo případně i kulturním.

⁵⁴ J. Zálaha, (pozn. 50), s. 10 uvádí, že zahrnovala pouze dvě města a sedmáct vesnic.

⁵⁵ Požadovaná cena byla vskutku závratná. Eggenberka toto území přišlo na 200 000 zl. hotovosti, dále musel podstoupit panství Štětka a Strakonice císaři, došlo k anulování veškerých jeho výloh během velmi nákladné diplomatické mise do Říma, navíc se také zavázal k udržování pevnosti Gradiška. J. Zálaha, (pozn. 2), s. 14.

⁵⁶ Více A. Kubíková Pečeti Eggenberků usazených v Čechách, *AT* 1986, s. 165.

⁵⁷ M. Korychová (pozn. 4), s. 22.

⁵⁸ Ibidem, dále uvádí, že zaujali místo za Arenberky a Hohenzollerny a před Lobkovici.

byly v době smrti svého otce nezletilé, správy majetku se ujala vdova Anna Marie společně se dvěma poručníky – Christianem Braniborským a Wolfem ze Stubenberku.⁵⁹ Kněžna-vdova si po manželově smrti zvolila za své vdovské sídlo Waldstein nedaleko Štýrského Hradce, odkud se roku 1670 přestěhovala do Šoproně, kde o deset let později 8. května 1680 vydechla naposledy.⁶⁰

2.4. Johann Christian z Eggenberku a jeho manželka Marie Ernestina

Johann Christian z Eggenberku [obr. 1] se narodil 7. září 1641 a stejně jako jeho bratr a sestra byl od útlého dětství vychováván v přísně katolické víře, což se nezměnilo ani po smrti Christianova otce, jenž, snad v obavě související s předešlou konfesí své manželky, „si pojistil“ náboženské vyznání svých potomků přímo v závěti, která vylučovala z nástupnictví potomky jiného než katolického vyznání.⁶¹ Roku 1654 se Johann Christian stává spolu se svým mladším bratrem posluchačem štýrskohradecké jezuitské univerzity⁶² a již o šest let později se oba vydávají na kavalírskou cestu napříč Evropou. Během jejího průběhu mají zdokonalit nejen své jazykové schopnosti, ale zejména se seznámit s různými kulturními centry a prostředím evropských aristokratických dvorů, protože právě tímto způsobem dosáhnou kýženého cíle všech kavalírských cest, který J. Kubeš výstižně nazývá „*procesem osvojení si stavovské identity*“⁶³, kdy se z mladých a nezkušených aristokratických synků stávají uhlazení baroční dvořani s velmi širokým spektrem vědomostí a zájmů.⁶⁴ Na svou tříletou cestu Evropou se bratři Eggenberkové vydávají ze Štýrského Hradce v létě roku 1660 pod dohledem hofmistra Arnolda Goddina, jehož pečlivé zápisky o průběhu cesty jsou unikátním pramenem pro poznání lokalit, které Johann Christian a Johann Seyfried v

⁵⁹ J. Zálaha, (pozn. 2), s. 14.

⁶⁰ M. Korychová, (pozn. 4), s. 23.

⁶¹ Zároveň tak porušil ustanovení svatební smlouvy, která zaručoval nejen evangelické vyznání pro Annu Marii Braniborskou (což porušil již dříve), ale také právo obou rodičů na konfesí dětí vzešlých z tohoto manželství. M. Korychová (pozn. 4), s. 22.

⁶² M. Korychová (pozn. 4), s. 23.

⁶³ J. Kubeš, *Dějiny každodennosti II (1500-1750), Díl 1*, Pardubice 2007-2010 (skripta Katedry historických věd FF UP), s. 48.

⁶⁴ Ibidem

rozmezí let 1660 – 1663.⁶⁵ Nejprve zamířili do zemí Svaté říše římské národa německého, z nejvýznamnějších měst, která navštívili lze jmenovat Salzburk, Mnichov, Augsburg, Norimberk, Frankfurt, Kolín nebo Cáchy. Když dorazili do Nizozemí, zatoužili vypravit se i do Anglie, což jim však kněžna-vdova v obavách z nebezpečné plavby přes průliv La Manche nepovolila, postupně tedy navštívili Brusel, Bredu, Rotterdam, Haag a Bruggy. Velké zaujetí však v obou mladících vzbudila zejména Francie, na jejímž území se měli možnost seznámit se s několika skvostnými zámky a také dalšími atraktivními lokalitami. Nejvíce času strávili v Paříži, kde měli mimo jiné možnost navštívit například Louvre či královské divadlo. Cesta mladých aristokratů se pozvolna stáčí směrem na jih do Itálie, kde po necelých dvou letech dochází v Miláně k výměně hofmistra Arnolda Goddina, na jehož místo nastupuje nový hofmistr Franz Bouquet. Právě zde na Apeninské poloostrově lze pak nalézt symbolický vrchol kavalírské cesty obou Eggenberků, protože se jim dostává audience nejen u někdejší švédské královny Marie Kristiny, ale i u papeže Alexandra VII., od kterého dostává Jan Christian darem ostatky sv. Kalixta. Nedlouho poté se vydávají na zpáteční cestu do Štýrského Hradce, kde již velmi brzy mezi oběma bratry jako ničivý požár vzplane dlouhý a vleklý spor o dědictví.

Anna Marie Braniborská nechává již roku 1664 oba své syny prohlásit zletilými a vzápětí začíná podporovat druhorozeného Johanna Seyfrieda ve vznesení nároků na část dědictví.⁶⁶ K sepsání první dohody o dělení majetku rovným dílem mezi oba bratry došlo v červnu 1665 v Krumlově, v tomto rychlém mimosoudním řešení sporu bývá povětšinou spatřován zejména vliv Anny Marie Braniborské, na jejíž naléhání měl Johann Christian podepsat dané majetkové vyrovnání.⁶⁷ Dalším důvodem Christianovi nechuti vést soudní spor pak lze možná také spatřovat v ještě poměrně živé vzpomínce na již zmíněný skandální soudní proces mezi jeho tetou Marií Margarethou z Eggenberku a jejím manželem Adamem Pavlem Slavatou. Ve zkratce řečeno, smlouva určovala, že Johann Seyfried si ponechá panství ve Štýrsku a Kraňsku včetně výstavní knížecí rezidence Eggenberg a navíc měl obdržet 220.000 zl., naproti tomu Johann Christianovi má zastávat dědičný úřad nejvyššího maršálka v Rakousích a mají mu zůstat jako fideikomis panství Ehrenhausen, Senftenberg, Oberwallsee a všechna

⁶⁵ Svázány do rukopisu – SOA ČK, Sb. rkp. 39 Podrobněji zpracovala A. Kubíková, (pozn. 20), s. 14-16., která toto téma zpracovala jako první.

⁶⁶ J. Zálaha (pozn. 2), s. 14.

⁶⁷ M. Korychová (pozn. 4), s. 23.

panství v Čechách včetně paláce na Hradčanech a letohrádku nedaleko Prahy.⁶⁸ Krátce poté však Johann Seyfried v únoru 1666 napadá znění smlouvy s argumentací, že v eggenberském rodě není dodržována primogeniturní dědická posloupnost. Předmětem nového sporu v tomto případě bylo zejména „místo a hlas“ v kolegiu říšských knížat, nicméně s touto námitkou u císaře Leopolda I. neuspěl, protože ten rozhodl v Christianův prospěch.⁶⁹ Další Seyfriedovy stížnosti na sebe nenechaly dlouho čekat a již roku 1667 vznáší nové nároky, které tentokráte souvisejí se správou okněžněného hrabství Gradiška.⁷⁰ Avšak krátce poté je nalezen koncept závěti Johanna Antona z Eggenberku, z níž vyplývaly nové skutečnosti. Jelikož si Johann Anton uvědomoval nebezpečí plynoucí z absence fideikomisu, které by vedlo k postupnému „rozdrobení“ obrovského eggenberského dominia,⁷¹ v polovině 17. století, kdy se Evropou šířila vlna fideikomisů⁷², začal i druhý kníže z Eggenberku a vévoda na Krumlově připravovat jeho zřízení, kteréžto přípravy nabyly na intenzitě téměř ihned po získání Gradišky a zároveň s ní i „místa a hlasu“ na říšském sněmu. Již 10. dubna 1647, tedy dva měsíce po získání Gradišky a Aquilee, si opatřuje dekret císaře Ferdinanda III., který stvrzoval ustavení fideikomisu v primogeniturní linii pro všechny eggenberské državy.⁷³ Koncept závěti dále určoval, že dcera Marie Alžběta má být obdařena štědrým věnem v hodnotě 60.000 zl. a druhorozenému synovi přiznává apanáž ve výši 10.000 zl. ročně.⁷⁴ Nicméně konceptu závěti chybělo několik podstatných náležitostí, včetně podpisu samotného Johanna Antona z Eggenberku.⁷⁵ Ačkoliv v konceptu bylo zcela nepochybnitelně formulováno přání Johanna Antona na zřízení fideikomisu, Johann Seyfried podporován svou matkou se svých domnělých práv v žádném případě nechtěl vzdát. Odezva Johanna Christiana přišla záhy, ještě téhož roku žádá císaře Leopolda I. o zrušení smlouvy z let 1665 a přiznání veškerého majetku jeho osobě, této žádosti však z rozhodnutí soudní komise nebylo vyhověno.⁷⁶ Roku 1669 byly navíc určeny podmínky Christianovy vlády, a sice zůstane-li Johann Christian bez mužského dědice, zdědí

⁶⁸ Ibidem

⁶⁹ Ibidem

⁷⁰ Ibidem

⁷¹ Dobovou definici fideikomisu přináší J. H. Zedler, (pozn. 6) s. 814-820. (heslo „*Fideicomissum*“).

⁷² P. Maťa, (pozn. 21), s. 134.

⁷³ W. E. Heydendorff, *Die Fürsten und Freiherren zu Eggenberg und ihre Vorfahren*, Graz 1965, s. 145.

⁷⁴ Ibidem, s. 175.

⁷⁵ Dále pak na závěti chyběly podpisy dvou svědků a datace. M. Korychová, (pozn. 4), s. 24.

⁷⁶ Ibidem

veškerý majetek Johann Seyfried, popřípadě jeho mužští potomci.⁷⁷ Správa Gradišky a Aquilee pak byla definitivně dořešena až roku 1672, kdy bylo rozhodnuto, že vláda zůstává doživotně v rukou Johanna Christiana, který bude teritorium spravovat jménem svým i bratrovým, společně si pak mají rozdělit důchody i břemena s tímto územím související.⁷⁸ Tato dlouholetá a velmi nepříjemná rozepře poznamenala na trvalo vztah obou bratrů a tato vzájemná nedůvěra jeden v druhého, obohacená o jistou míru nevraživosti, se pak jako červená nit proplétala jejich budoucím životem, kde se bratrská konverzace omezovala téměř výlučně na korespondenci týkající se obchodních či správních záležitostí.⁷⁹

Již na samém počátku vleklých sporů o dědictví, ve kterých figurovali jako zprostředkovatelé Ferdinand z Dietrichsteina a Jan Adolf ze Schwarzenberku, se Johann Christian seznamuje se Schwarzenberkovou dcerou Marií Ernestinou [obr. 2] a již záhy žádá mladý Eggenberg o její ruku.⁸⁰ Nedořešenou otázkou v tomto směru zřejmě navždy zůstane, zda se jednalo v případě Johanna Christiana a Marie Ernestiny čistě o dohodnutý sňatek sledující uplatnění mocenských zájmů obou zúčastněných rodů nebo zda v Christianově rozhodnutí pojmout za manželku právě Marii Ernestinu převládaly osobní sympatie a náklonnost.⁸¹ Čtyřicetiletý Johann Christian a sedmnáctiletá Marie Ernestina uzavírají manželský svazek 21. února roku 1666 ve Vídni.⁸² Ve chvíli, kdy Johann Christian navléká Marii Ernestině prsten, však ještě nikdo z přítomných netuší, že již o padesát let později bude možno o tomto manželství mezi knížetem z Eggenberku a mladou princeznou ze Schwarzenberku možno hovořit jako o geniálním tahu schwarzenberské sňatkové politiky, jehož důsledky nebudou mít obdoby nejen na území Habsburské monarchie, ale na celém území střední Evropy. Na méně příznivé

⁷⁷ Ibidem

⁷⁸ Ibidem Navíc zde ražené mince musí obsahovat jména obou bratrů, stejně jako v případě ostatních panství, dojde-li k absenci mužského dědice Johanna Christiana, měla i území Gradišky a Aquilee připadnout Johannu Seyfriedovi, popř. jeho dědicům v mužské linii. Již při nákupu Gradišky pak bylo stanoveno, že v případě absence mužských potomků eggenberského rodu mají tato území opět propadnout císaři.

⁷⁹ J. Radimská *Knihovna šlechticů. Francouzské knihy Marie Ernestiny z Eggenbergu na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2007, s. 10.

⁸⁰ M. Korychová (pozn. 4), s. 24. Johann Seyfried krátce poté jako svou budoucí manželku zvolil Eleonoru Marii Rosalii, dceru knížete Karla Eusebia z Lichtensteina. Navíc sestra obou Eggenberků, Marie Alžběta byl v této době již několik let provdaná za Ferdinanda Josefa z Dietrichsteina.

⁸¹ K variantě, kdy převládaly zejména Eggenberkovy sympatie k mladé princezně se v poslední době přiklání zejména J. Radimská, (pozn. 79), s. 9. Převládala-li motivace v této osobní rovině, informace o ní by snad do budoucna mohly vydat snad jen některé archivní materiály z dosud nepracovaného eggenberského RA.

⁸² M. Korychová, (pozn. 4), s. 24.

okolnosti svatby však upozorňuje E. W. Heydendorff, jmenovitě na dopis císaře Leopolda I. adresovaný hraběti Františkovi Eusebiovi z Pöttingu a Persingu,⁸³ kde Johanna Christinana častuje termínem „*que es un bobo en superlativo gradu*“⁸⁴, jenž lze volněji přeložit ve významu „*kteřý je největším bláznem ze všech*“⁸⁵, a dále vyjadřuje pochybnosti nad dobrým fungováním tohoto manželství.⁸⁶ Nicméně podobné nelichotivé zprávy se již v budoucnu o Johannu Christianovi neobjevují a ani císařovy skeptické prognózy o jeho manželství s Marií Ernestinou se nevyplnily, protože v průběhu let byl právě jejich svazek shledáván velmi harmonickým a vyrovnaným,⁸⁷ lze tedy chápat spíše jako osobní antipatie císaře Leopolda I. vůči Johannu Christianovi, jehož bratr Johann Seyfried se očividně u císaře těšil větší přízně.⁸⁸

Vrchnostenská agenda spravující državy Johanna Christiana se usazuje roku 1665 v Krumlově, ze kterého se stává hlavní správní centrum celého jihočeského dominia.⁸⁹ Postupem času se díky zvyšující se frekvenci pobytů knížecího páru na krumlovském zámku začíná probouzet i kulturní život místní rezidence a zároveň i města Krumlova. Do eggenberské rezidence, jejíž adaptací se budeme zabývat v následujících kapitolách, putuje po rozdělení majetku mezi bratry také rozsáhlý knihovní fond zděděný po Hansi Ulrichovi i Johannu Antonovi a stává se tak základem pro postupně vznikající eggenberskou knihovnu,⁹⁰ jež se později zařadí mezi nejrozsáhlejší bibliotéky v našich

⁸³ V české literatuře na tuto skutečnost jako jedna z mála poukazuje J. Radimská, (pozn. 79), s. 11. (Heydendorfovu doslovnou citaci pak uvádí poznámce 30, s. 15).

⁸⁴ W. E. Heydendorff (pozn. 73), s. 178.

⁸⁵ Za překlad ze španělštiny děkuji M. Machálkové.

⁸⁶ W. E. Heydendorff, (pozn. 73), s. 178.

⁸⁷ Ibidem. V této souvislosti pak dále spekuluje o možnosti, že duševní zdraví Johanna Christiana mohlo být některými jeho současníky shledáváno za nedostatečné, což by mohlo osvětlovat i motivaci Anny Marie, která řadu let podporovala Johanna Seyfrieda ve vznesení nároků na dědictví po Johannu Antonovi, jenž zemřel ještě v době, kdy oba jeho synové byli malými chlapci a případnou duševní omezenost u Johanna Christiana tak neměl možnost sám rozpoznat. Ale také upozorňuje na skutečnost, že se jedná o jediné nelichotivé vyjádření tohoto ražení, proto jej také v dalším výkladu nebere již v potaz.

⁸⁸ Roku 1673 Johann Seyfried hostil na zámku Eggenberg svatební slavnosti císaře Leopolda I. s Cladií Felicitas J. Radimská, (pozn. 79), s. 11.

⁸⁹ Další úřednický aparát se pak samozřejmě nachází na dalších místech rozmístěných na jednotlivých panstvích. V této souvislosti zde zcela záměrně nepoužívám termínu „dvůr“, protože se ztotožňuji s názory J. Konečného, *Dietrichsteinská dvorská společnost v 17.-19. století*, Brno 2007 (magisterská diplomová práce Historického ústavu FF MUNI), který právě v těchto souvislostech oprávněně kritizuje užití termínu „dvůr“ rozšířeného o přívlastek „širší“, výstižně píše: „*že označovat vrchnostenskou agendu jako dvůr (s jakýmkoliv přívlastkem je v případě barokní aristokracie neadekvátní.*“, s. 19.

⁹⁰ J. Radimská, Barokní čtenářka Marie Ernoštka z Eggenberku a její knihovna, in: Radimská, Jitka (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*, České Budějovice 2003 (= OR 4), s. 229 poukazuje, že to byla právě Marie Ernestina, která se velkou měrou zasloužila o převoz rozsáhlého knižního fondu zejména románské kulturní orientace) ze Štýrského

zemích, zejména díky rozsáhlým akvizicím sečtělé Marie Ernestiny.⁹¹ V okolí uměnilovného páru se postupem času začalo vyskytovat stále více umělců⁹² – staviteli se budeme zabývat v následujících kapitolách, z ostatních odvětví však vyjmenujme alespoň malíře Zachariáše Ignáce Vojáka, Jindřicha de Veerle či českokrumlovskou rodinu Anneisů, ze sochařů a kameníků, kteří pro eggenberský pár zhotovovali několik zakázek, lze vzpomenout například Martina Lindenmayera či Jana Planskera. Velkého rozkvětu pak doznává zejména divadelní soubor a knížecí kapela.⁹³

Na rozdíl od mnoha svých současníků Johann Christian nikdy neusiloval o dvorskou kariéru, což mu dávalo dostatek času, aby se mohl věnovat zejména zvýšení hospodářské prosperity svých panství. Ostatně třetí vévoda krumlovský je obecně vnímán jako dobrý hospodář, který se nesoustředil na zvětšování svých držav, ale spíše na jejich zvelebování a zajištění dobrého hospodářského zázemí jednotlivých panství.⁹⁴ V této souvislosti však nesmíme opomenout zmínit jméno Christianovy manželky Marie Ernestiny, protože to byla právě ona, která stála za mnohými rozhodnutími svého Hradce do Českého Krumlova.

⁹¹ Naprostá většina nových knih byla opatřena Marií Ernestinou (dominantní postavení přitom zaujímala zejména francouzsky psaná literatura, protože Marii Ernestina, která se narodila v Bruselu, kde strávila i dětství, ovládala dokonale francouzštinu – o jejích jazykových schopnostech pak vypovídá i skutečnost, že některé z děl překládala do němčiny – J. Radimská, (pozn. 79), s. 24, Johannem Christianem bylo procentuálně zakoupeno mnohem méně tisků, dále eggenberskou knihovnu (umístěnou v prostorách tzv. Románské komory a pokojů přiléhajících ke galerii u kněžnina apartmá) hodnotí jako ucelený fond, čítající dle inventaria z roku 1721 2.296 svazků budovaný rozvázným způsobem. Autorka dále přináší řadu důležitých poznatků týkajících se fondu jako celku, o funkčním uspořádání fondu a také v případě jazykově francouzských svazků se podrobně zabývá zastoupením jednotlivých žánrů a mnoha dalšími aspekty budování eggenberské knihovny. Na její práci pak navazuje A. Nikodémová, *Jazykově francouzská italika v eggenberské knižní sbírce na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2010 (diplomová práce Ústavu romanistiky PdF JČU).

⁹² Kvůli dodnes nezodpovězené otázce, které ze zmíněných lze označit termínem „dvorský umělec“, jej vynechávám, protože někteří z nich (např. Jindřich de Veerle) by danou charakteristiku splňovali nicméně další z nich, se pohybují na pomezí mezi „dvorským umělcem“, příležitostně najímaným umělcem či externím umělcem působícího delší čas na knížecím dvoře. Otázkou, koho lze zařadit do okruhu dvorských umělců, se zabývá obsáhle na příkladu Dietrichsteinů J. Konečný, (pozn. 89), s. 38-41. Dále je nutno zmínit jeho oprávněnou kritiku práce zaznívající na účet M. Korychové, (pozn. 4) která ve svém výčtu dvořanů (včetně „dvorských umělců“) dochází k závratnému počtu téměř 130 osob. J. Konečný, (pozn. 89) s jehož názorem se i v tomto případě ztotožňuji, se k tomuto propočtu vyjadřuje následovně: „... studie Markéty Korychové o krumlovském dvoře Christiana z Eggenbergu ve 2. polovině 60. let 17. století, která počítá se značně nadsazeným číslem 130 osob, což lze vysvětlit snad jen rezignací na vnitřní dělení dvorských společností.“, s. 19.

⁹³ V knížecí kapele se dokonce vyskytuje i kastrát, kterého Johann Christian posílá na studium do Benátek, J. Radimská, (pozn. 79), s. 11.

⁹⁴ K tomuto závěru dochází J. Zálaha (pozn. 2). Sice podotýká, že v prvních letech své vlády byl sice Johann Christian okrádán některými úředníky J. Zálaha, Český Krumlov ve znamení baroka. Majitelé zámku - Jan Kristián z Eggenberku (1641-1710), *ČKL II*, 1995, č. 186, 11. 8., s. 10, nicméně v budoucích letech jeho rozpočet byl vyvážený (na rozdíl od jeho bratr Johanna Seyfrieda, který se téměř neustále necházel ve finanční krizi) a byl to právě tento kníže z Eggenberku, který rozhodující měrou přispěl také k osídlení dosud neobydlených či zcela nepřístupných míst Šumavy .

manžela, což můžeme ostatně vyčíst již z oslavné gloriosy Johanna Heinricha Haimba⁹⁵ z roku 1708:

„Ernestina, kněžna z Eggenbergu, vévodkyně z Krumlova, hraběnka z Görzu atd. rozená kněžna ze Schwarzenbergu atd., matka poddaných vévodství krumlovského, živý příklad nejdůležitějších ctností.

Této nejjasnější vévodkyni, dokud ještě žije, a jejím výjimečným ctnostem dlužíme vystavit pomník trvalejší kovu. [...] Ve své době tak vynikala ve vídeňském fraucimoru tělem i duchem, že si zasloužila, aby s ní byl zasnouben Kristián, kníže z Eggenbergu, vévoda z Krumlova atd. a dnes se jí po celém krumlovském vévodství říká matka poddaných. Kníže v ní má po celém vévodství důkaz nejskvělejší moudrosti, zbožnosti a ostatních ctností, které svým chováním prokazuje tak, že se zdá, jako by ji byla stvořila sama ctnost. [...] Ernestina žije již téměř čtyřicet let s nejjasnějším Ernestianem [Christianem] v takové lásce, klidu a shodě, v takové manželské věrnosti a vzájemné úctě, jako by to ani nebyl svazek lidský, ale láska andělská. Zahrnují se takovou vzájemnou pozorností, že se zdá, že byli spojeni božským poutem. [...] Na to, že je žena, vyniká Ernestina obdivuhodnou moudrostí, jak to dosvědčuje sám Kristián, když při rozhodování o důležitých věcech využívá její rady vždy ku svému prospěchu [...] A tak na jediné vévodkyni závisí uspořádání celého krumlovského dvora. [...] Těmito a jinými ctnostmi se v Římsko-německé říši skví život nejjasnější vévodkyně, v níž má celá obec vzdělanců svou vynikající zastánkyni, ba dokonce jakousi druhou Pallas Athénu, jí jsem chtěl pokorně věnovat toto svědectví mého ducha“⁹⁶

Právě Eggenberkův nezájem o dvorské funkce a úřady⁹⁷ byl také hlavní příčinou, proč mu byl Řád zlatého rouna propůjčen až roku 1694 v pokročilém věku triapadesáti let. Již dva roky poté Johann Christian sepisuje v Krumlově 16. září roku 1696 záveť, k níž 27. července 1710 připojuje ještě dodatek.⁹⁸ V testamentu se odráží jedna základní skutečnost, která se vznášela nad eggebenberským párem jako stinná mračna již několik let, a sice bezdětnost knížecího páru a zejména tedy absence mužského dědice, který by mohl zdědit rozsáhlé jihočeské dominium. Johann Christian jako svou univerzální

⁹⁵ Jak podotýká J. Radimská, (pozn. 79) i přes silně tendenční charakter této gloriosy, údaje v ní obsažené neodporují dosavadnímu bádání o Marii Ernestině z Eggenbergu, s. 84.

⁹⁶ J. H. Haimb, *Schwarzenberga gloriosa, sive Epitome historica de ortu et gestis serenissimae gentis Schwarzenbergicae*, Rastibonae 1708, s. 237-240. citováno podle J. Radimská, (pozn. 79), s. 84-86.

⁹⁷ Zastával pouze dědičný úřad maršálka Rakous a až 1. února 1692 byl jmenován cisařským tajným radou.

⁹⁸ J. Zálaha, Eggenberské dědictví v Čechách, *JSH XXXVIII*, 1969, č. 1, s. 10.

dědičku ustanovil svou manželku Marii Ernestinu,⁹⁹ po jejíž smrti má majetek přejít na mužské potomky Johanna Seyfrieda z Eggenberku, v případě, že by žádný z nich Marii Ernestinu nepřežil, všechen Christianův majetek měl dědit Ernestinin synovec Adam František ze Schwarzenberku.¹⁰⁰ O půlnoci ze 13. na 14. prosince roku 1710 vydechne Johann Christian z Eggenberku v komnatách pražského eggenberského paláce na Hradčanech naposledy.¹⁰¹ Jeho tělo je převezeno do krumlovského kostela sv. Víta, kde je dočasně uloženo a odkud jej posléze převáží do Štýrského Hradce.¹⁰² V této chvíli ještě nikdo netuší, že se zároveň s jeho skonem rychle přibližuje i soumrak celého eggenberského rodu.

2.5. Nečekaně rychlý konec

Po manželově smrti se Marie Ernestina odívá v černý šat a o černé okraje doplňuje i veškerou korespondenci, z dříve rušného společenského života se stahuje do ústraní a věnuje zvýšenou pozornost zejména charitativní činnosti.¹⁰³ Zároveň se také snaží navázat kontakty s příslušníky štýrskohradecké větve eggenberského rodu, u jejíhož založení stál Christianův mladší bratr Johann Seyfried, pro kterého by obrovské dědictví zahrnující i celé jihočeské dominium představovalo únik z tíživé finanční situace, nicméně umírá krátce po skonu svého bratra 5. října roku 1713.¹⁰⁴ Pátým knížetem z Eggenberku se tak stává jeho jediný syn Johann Anton II. z Eggenberku, který však umírá již 9. června 1716, v zápětí pak umírá 23. února 1717 i poslední dědic eggenberského rodu, teprve třináctiletý Johann Christian II. z Eggenberku.¹⁰⁵

Marie Ernestina tedy v souladu s přáním svého zesnulého manžela stanovuje ve své závěti z 23. dubna 1717 jako univerzálního dědice Adama Františka ze Schwarzenberku.¹⁰⁶ Sedmdesátiletá kněžna-vdova umírá 4. dubna 1719 a

⁹⁹ Ibidem Již v této skutečnosti pak můžeme spatřovat výpověď o vřelém vztahu obou manželů, navíc uvědomíme-li si, že Johann Christian tak činí v době, kdy nebylo běžné, aby pozůstalé vdovy dědily majetek po svých zesnulých mužích.

¹⁰⁰ Ibidem

¹⁰¹ M. Korychová (pozn. 4), s. 25.

¹⁰² Ibidem

¹⁰³ M. Urbanová, Eggenberská éra v Českém Krumlově, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 751.

¹⁰⁴ J. Zálaha (pozn. 98), s. 10.

¹⁰⁵ M. Korychová, (pozn. 4), s. 25.

¹⁰⁶ Ibidem

Schwarzenberkům se tak otevírá cesta k obrovskému dědictví, které z nich jednou provždy učiní nejpřednější rod v našich zemích. Adam František ze Schwarzenberku formálně převzal dědictví již v dubnu 1719, avšak musel vyřídit mnoho nutných formalit, jejichž cílem bylo zejména zjištění hodnoty celého dědictví.¹⁰⁷ První odpůrci závěti na sebe nenechávají dlouho čekat, mezi prvními vznáší námitky Walter Xaver z Dietrichsteinu¹⁰⁸ a nedlouho po něm i obě dcery Johanna Antona II. - Marie Eleonora a Marie Teresie, obě provdané hraběnky z Leslie.¹⁰⁹ Spory jsou s konečnou platností rozhodnuty ve prospěch Adama Františka ze Schwarzenberku roku 1723, začlenění obrovského eggenberského dominia tak již nestojí nic v cestě. Zároveň s potvrzení vlastnictví bývalých eggenberských panství potvrzuje 23. září 1723 císař i znovuoobnovení dědičného titulu vévodů krumlovských, který zanikl v den smrti posledního potomka eggenberského domu.¹¹⁰ Eggenberský majetek štýrskohradecké větve se v dalších letech dostává do držení rodů Leslie a Herberstein, okněžněné hrabství Gradiška spolu s územím Aquilee, jež byly vázány výlučně na mužské potomky eggenberského rodu, se po vymření Eggenberků opět stávají císařským majetkem.¹¹¹

¹⁰⁷ Byly zjišťovány zejména propočty průměrných ročních výnosů na jednotlivých panstvích, podrobný rozpis uvádí J. Zálaha, (pozn. 98), 10-11. Po odečtení dluhů a jiných výdajů pak hodnota eggenberského dědictví dosáhla astronomické výše 1 131.411 zl. 2 kr. 2d. (do tohoto součtu navíc vůbec nebylo započítáno vybavení eggenberských nemovitostí ani šperky a jiné cenné předměty z pozůstalosti).

¹⁰⁸ Syn Marie Alžběty z Eggenberku, prov. z Dietrichsteinu, která byla sestrou Johanna Christiana a Johanna Seyfrieda.

¹⁰⁹ Ibidem

¹¹⁰ Titul byl vázán (podobně jako držba Gradišky a Aquilee) výlučně na mužské dědice eggenberského rodu. M. Korychová, (pozn. 4), s. 26.

¹¹¹ J. Zálaha, *Soupis eggenberských mincí*, České Budějovice 1969, s. 5.

3. Eggenberské državy a nejvýznamnější stavby

Ačkoliv by se v rámci ústředního tématu této práce, to jest stavebních aktivit Johanna Christiana z Eggenberku a jeho manželky Marie Ernestiny, mohlo na první pohled jevit zařazení této kapitoly jako poněkud zbytečné, opak je pravdou. Nebudeme se totiž zabývat nákupy jednotlivých panství, statků či nemovitostí s ohledem na jejich hospodářský význam, což by navíc nutně muselo připomínat ono pověstné přísloví o „nošení dříví do lesa“, protože právě tuto tematiku již důsledně zpracoval J. Zálaha. Zvolíme pohled trochu jinou optikou. Máme-li se totiž podrobně zabývat a následně se pokusit i interpretovat stavební realizace, jež vznikly na území krumlovského vévodství z iniciativy třetího eggenberského knížete a jeho ženy, nutně se musíme zamyslet, jaký význam v rámci eggenberských držav krumlovský region zaujímal, respektive jaký význam mu přiřkli jeho majitelé. Samozřejmě se pokusíme pouze o naznačení základních kontur této problematiky, protože nemáme dostatek prostoru k dostatečnému zodpovězení všech otázek, které jsou spojeny nejen se začleněním jihočeského dominia mezi eggenberské državy,¹¹² ale také s formováním a vývojem eggenberské rezidenční sítě.¹¹³ „Nejschůdnější cestou“, jak se seznámit s vývojem eggenberských držav a zároveň také s nejvýznamnějšími eggenberskými stavebními realizacemi, které mnohdy mohly představovat pro Johanna Christiana cenný inspirační zdroj, pro nás bude, rozdělíme-li si následující text do čtyř podkapitol, z nichž první jenom stručně shrne historii krumlovského panství a zároveň i jeho proměňující se význam. V následujících třech podkapitolách, které se odvolávají na osobnosti tří blízkých příbuzných Johanna Christiana z Eggenberku – jeho děda Hanse Ulricha, otce Johanna Antona a mladšího bratra Johanna Seyfrieda, se pak pokusíme o základní nástin přístupu, který zvolili při formování eggenberského územního komplexu a zejména při budování nejvýznamnějších sídel.

¹¹² Doposud nebyla publikována žádná práce, která by se snažila najít odpovědi na zmíněné otázky. Eggenberskými državami (výlučně v rámci jižních Čech) se zajímal J. Zálaha (pozn. 2) a vynikajícím způsobem dané téma zpracoval. Věnuje se však spíše výpisu, kdy a jaká panství byla přikupována, popřípadě jaká byla jejich hodnota. Otázku jejich významu v rámci celého eggenberského majetkového významu pak také nechává nezodpovězenou. Trochu se této otázky dotkla M. Korychová (pozn. 4) avšak do širší interpretace se také nepouští. Poměrně velkým „nešvarem“ v českém prostředí pak bývá přehlížení ostatních panství za hranicemi naší země, které v některých případech (zejména pak v dobách Hanse Ulricha a Johanna Antona) vede k zavádějícím interpretacím a závěrům.

¹¹³ Pokud je mi známo, doposud se nikdo nepokusil ani o „nástřelovou“ studii, která by se zabývala funkcí a významem jednotlivých staveb v rámci obrovské eggenberské rezidenční sítě.

3.1 Krumlovské panství

Nejstarší dějiny tohoto panství, které jsou úzce spjaté s historií prvních Vítkovců, se začínají psát na přelomu jedenáctého a dvanáctého století.¹¹⁴ Legenda o Dělení rúží, nám pak přináší zprávy o rozdělení majetku Vítkovců mezi několik rodových větví. Jednou z nich jsou i Rožmberkové, kteří přicházejí do Českého Krumlova¹¹⁵ v roce 1302 a ve dvou následujících staletích se pod jejich vládou stává z dříve nevelkého krumlovského panství jedno z největších v Čechách. V kulturní a hospodářské sféře krumlovské panství nejvíce ovlivili poslední dva Rožmberkové – Vilém a Petr Vok. V jejich dobách se krumlovský zámek stal přední rezidencí celého rožmberského dominia. Toto výsadní postavení na dlouho dobu ztrácí roku 1601, kdy je nucen Petr Vok z Rožmberka kvůli finančním potížím prodat velkou část rožmberských panství císaři Rudolfovi II. včetně toho krumlovského. Někdejší výstavná rožmberská sídla tak, s výjimkou pobytu Rudolfova levobočka Julia d' Austria,¹¹⁶ přestala plnit svou někdejší rezidenční funkci. Zároveň s prodejem dochází i k roztržení rozsáhlé rožmberské rezidenční sítě a v jejím rámci i k nenávratné změně významu jednotlivých sídel, který jim přisoudili poslední Rožmberkové.¹¹⁷

3.2 Hans Ulrich: Reprezentace rodu

V témže době, kdy se poslední Rožmberk vzdává krumlovského panství, začíná Hans Ulrich z Eggenberku pozvolna rozšiřovat skromnější majetkovou základnu algersdorfské linie eggenberského rodu, jejíž pevný základ tvořila panství v blízkém okolí Štýrského Hradce, kde sídlil arcivévodský dvůr pozdějšího císaře Ferdinanda II. a kde se také poprvé uplatňuje ambiciózní Eggenberk.¹¹⁸ Největší majetková expanze

¹¹⁴ Dříve bylo území majetkem královské koruny, avšak území bylo osidlováno již v dobách dávno před tím.

¹¹⁵ Značné pozornosti se dostalo i vzniku názvu města Krumlov, později Český Krumlov. Více J. Zálaha *Stručné dějiny Českokrumlovska*, Český Krumlov 1983, s. 4-5.

¹¹⁶ K prodeji krumlovského panství se vyjádřila podrobněji vyjádřila A. Kubíková, Prodej českokrumlovského panství císaři Rudolfovi II. a přestěhování rožmberského archivu do Třeboně, *AT* 2002, s. 3-13.

¹¹⁷ K významu, který zastávala jednotlivá sídla v rámci rožmberské rezidenční sítě, podrobněji J. Pánek, Život na šlechtickém sídle v předbělohorské době, in: Bobková, Lenka (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. a 18. století. Sborník příspěvků z konference na pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.-31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 9-27.

¹¹⁸ Z největších například Adelsburg (Postojna, roku 1602). Podrobněji M. Korychová, (pozn. 4), s. 13,

přichází až ve dvacátých letech 17. století, kdy se Eggenberkovi císař odměňuje krumlovským panstvím i „s příslušenstvím (to jest s prachatickým, helfenburským, lhenickým a netolickým panstvím) a také dvorem a vinicemi v Kremsu an der Donau.¹¹⁹ Již záhy Hans Ulrich skupuje další panství a statky v jižních Čechách¹²⁰ a fakticky tak vytváří jihočeské dominium, které se téměř v nezměně podobě zachovalo až do časů jeho vnuka Johanna Christiana. Již tak velmi rozsáhlý majetek se navíc roku 1624 rozšiřuje o pražský palác na Hradčanech a roku 1628 o dědictví po starší ehrenhausenské linii Eggenberků.¹²¹

Zavzpomínáme-li na Eggenberkovu politickou kariéru u císařského dvora Ferdinanda II. a mnoho různých funkcí či úřadů jemu svěřených – zejména zemský hejtman Štýrska (od 1621) a generálního místodržícího Vnitřních Rakous s titulem gubernátora (od 1625) – můžeme zcela oprávněně předpokládat, že většinu času trávil převážně mezi Štýrským Hradcem a Vídní (občasně pak i Prahou).¹²² Právě z těchto důvodů se také Eggenberkově přízni těšila nejvíce panství v okolí Štýrského Hradce, kde téměř vzápětí po získání funkce gubernátora začíná budovat přepychovou knížecí rezidenci Eggenberg. Ve výběru tohoto místa pro zamýšlenou stavbu sehrálo pravděpodobně svou roli nejen umístění v bezprostředním okolí Štýrského Hradce, ale zřejmě také skutečnost, že se jednalo o jedny z prvních držav algersdorfské linie eggenberského rodu. Doposud úlohu hlavního sídla Hanse Ulricha plnil eggenberský městský palác v branách Štýrského Hradce,¹²³ avšak nově nabytý titul knížete a

15-16.

¹¹⁹ Vše získává roku 1622, potvrzení této donace roku 1628 (z krumlovského panství se stává knížectví s vévodským titulem). Podrobněji J. Zálaha (pozn. 2), s. 12.

¹²⁰ Panství Chýnov, Blanice a Stará Vořice, Orlík a Zvíkov (1623), Římov (1626 – ten však vzápětí věnoval českokrumlovským jezuitům, do desk zemských vloženo až 1667 k tomu více vlček – ency klášterů s. 630), Hamr, Ratibořice, Studihrachovský dům v Křemži, vesnice Dobrá Voda, Zlatenka, Střítěž, Doly (1627), Drslavice a Pozděraz (1628), dvory v Krníně, Peřkovský dům ve Velešíně, Metychovský dům v Českém Krumlově (1629), dvůr v Čertyni a panství Vimperk (1630), Ibidem

¹²¹ Jednalo se o panství Ehrehausen a také o zámek Straß, který Hansi Ulrichovi odkázala vdova po Wolfgangovi z Eggenberka M. Korychová, (pozn. 4), s. 28.

¹²² Ačkoliv se ještě nikdo nepokusil sestavit podrobný itinerář Hanse Ulricha, o tom, že díky svým závazkům u dvora a mnoha dalším úřadům časově velmi vytížen a jeho trvalejší pobyt byl tedy nutně vyžadován ve Vídni a Štýrském Hradci, panuje mezi mnoha autory všeobecná shoda – J. Zálaha (pozn. 2), A Kubíková (pozn. 20) a další.

¹²³ Umístěn na dnešní Sackstraße 16 ve Štýrském Hradci. Na jejím místě kdysi stávala starší budova (první zmínky již na počátku 16. století), kterou odkoupil Hans Ulrich z Eggenberku, později pak přestavován jeho synem Johannem Antonem. Od roku 1754 ve vlastnictví rodu Herberstein, kdy probíhají později barokní přestavby pod vedením architekta Josepha Huebera (později se podílel i na interiérových úpravách zámku Eggenberg). Později střídá palác více majitelů a prochází dalšími stavebními úpravami, které překryly eggenberskou etapu jeho stavebního vývoje. Roku 1940 se palác stává jednou k výstavním účelům určených budov rozsáhlého Universalmuseum Joanneum. <http://www.museum-joanneum.at/de/joanneum> , přístup 16. 5. 2010.

jmenování do výše zmíněných úřadů přímo vyžadovalo stavbu adekvátního reprezentativního sídla, okázale demonstrujícího význačné postavení svého stavebníka. O tom, že i sám Hans Ulrich vnímal potřebu výstavby nové reprezentativní knížecí rezidence jako neodkladnou nutnost, svědčí i skutečnost, že stavbu zahajuje již roku 1625 na místě starého sídla, jež dal vystavět jeho předek Balthasar.¹²⁴ [obr. 3] Kníže se rozhodl z původní stavby do nového komplexu zakomponovat především věž s gotickou kaplí Panny Marie a dalšími dílčími částmi,¹²⁵ jejichž zachování zřejmě souviselo jednak se snahou o úsporu materiálu a tím pádem i finančních nákladů, ale zejména pak se zvýrazněním sakrálních prostor již v siluetě celé stavby a v její hlavní pohledové ose. Ostatně celý zbytek stavby vycházel právě z tohoto ústředního bodu, což je patrné nejlépe z půdorysu stavby. Osovost hlavního zámeckého arkádového nádvoří určovala v podobě dominantní vertikály věž, která byla mírně posunuta jižně od polohy kaple. Další dvě menší hospodářská nádvoří, která byla obestavěna okolo kaple a přilehlých prostor se tedy musela této situaci nutně přizpůsobit, z tohoto důvodu tedy muselo dojít k redukci velikosti jižního nádvoří oproti tomu severnímu. Hans Ulrich se rozhodl pro realizaci nové knížecí rezidence v podobě čtverhranného kastelu, jehož nároží jsou opatřena čtveřicí pavilonů převyšujících stavbu o výši jednoho patra a mezaninu. Stavba, jejíž realizací byl pověřen Pietro de Pomis, kterého pak po jeho smrti roku 1631 nahrazují Pietro Valnegro a Antonio Pozzo¹²⁶, působí navenek uzavřeným dojmem, jenž umocňuje zejména obklopení celé budovy příkopem snažícího se vzdudit zdání fortifikačních účelů, avšak v tomto případě již pouze latentního charakteru. [obr. 3] Tato dvoupatrová stavba, doplněná nad druhým patrem o mezaninová okna, vzbuzujících zvenčí dojem mezipatra, je zastřešena pultovou střechou, kterou pouze nad vstupním průčelím doplňují tři vikýře, z nichž ten prostřední zaujímá prostor v šíři tří okenních os a v návaznosti na fasádu téměř budí dojem vystupujícího rizalitu. Poměrně jednoduše dekorované venkovní fasády pak člení převážně horizontální linie v podobě patrových říms. Z vertikálního členění pak naši pozornost upoutají výrazné nárožní

¹²⁴ Srov. M. Korychová, (pozn. 4), s. 28. P. Maťa (pozn. 21), s. 151, mylně uvádí, že se jednalo o stavbu „na zeleném drnu“. Je sice pravdou, že při realizaci vlastní nové výstavby nebyl stavebník ani stavitel vázán žádným složitým komplexem předcházejících budov a mohl tak bez jakýchkoliv omezení obestavět starší objekt přesně podle svých představ (nebo jak přímo píše P. Maťa: „...stavitel zde proto mohl uskutečnit plán, který se nemusel přizpůsobovat starší stavební dispozici.“), ani tak se však nedá hovořit o stavbě „na zeleném drnu“ v pravém slova smyslu.

¹²⁵ http://www.museum-joanneum.at/de/schloss_eggenberg/schloss , přístup 16. 5. 2010.

¹²⁶ Ibidem

pilastry. Vstupní průčelí o patnácti okenních osách je přísně osově souměrné, tradičně přímo v jeho středu se nachází hlavní vjezd v šíři tří okenních os, nad nímž se tyčí dvojice balkónů umístěných nad sebou. Nezabíhejme však do přílišných detailů a zaměřme se na dispoziční řešení zámeckých interiérů [obr. 4], o nichž se však vyjádříme také v co největší stručnosti. Skladbou a řazením pokojů podléhajícím nárokům burgundsko-španělskému ceremonálu se Eggenberg řadil k soudobého ideálu knížecí rezidence,¹²⁷ kde řazení jednotlivých sálů a pokojů přesně odpovídalo tomuto kánonu – tj. z krytého průjezdu vystoupal host po prostorném schodišti k největší ústřední prostoře zámku - Trabanstskému sálu, na nějž dále navazovaly Rytířský sál, Audienční sál, antecamery a posléze následoval sled soukromých pokojů patřících do apartmá knížete. Velkým pozitivem pak navíc v případě Eggenbergu bylo i pečlivé vložení enfilád ve všech křídlech budovy.

Musíme se však nutně ptát, o čem vypovídá zvolený typ stavby. Uvědomíme-li si, že se ve svém základním dispozičním řešení knížecí rezidence Eggenberg zcela zřetelně hlásí ke své španělské předloze El Escorialu¹²⁸, následná interpretace je nasnadě. Promlouvá ke každému „divákovi“ či vstupujícímu hostovi srozumitelným jazykem – prezentuje Eggenberka nejen jako mocného knížete, ale také slouží k jasné deklaraci jeho katolické víry umístěné doslova všem na očích – kdy se celá rezidence stává právě tímto mediálním nosičem.¹²⁹ V souvislosti s Eggenberkovou konverzí ke katolicismu, se jeví tato hypotéza býti více než pravděpodobnou, zejména uznáme-li předpoklad P. Mati, že i knížecí rezidence lze považovat za jeden z prostředků, který aristokratovi dopomáhal k formování nejen jeho vlastní identity, ale též k utváření jeho obrazu v

¹²⁷ P. Fidler podotýká, že právě Eggenberg je půdorysně velmi blízký Valdštejnovu zámku v Jičíně. Navíc u knížecích rezidencí upozorňuje na potřebu několika hierarchicky uspořádaných dvorů, které spolu se zámkem v Jičíně a Valdštejnským palácem v Praze zajisté splňoval i zámek Eggenberk. P. Fidler, , Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna – stavebník a mecenáš, in: Fučíková, Eliška – Čepička, Ladislav, *Valdštejn: Albrecht z Valdštejna. Inter arma silent musae?*, Praha 2007, s. 86.

¹²⁸ Stručnou, za to však velmi výstižnou interpretaci stavby El Escorialu a objasnění dispozičního řešení přináší P. Fidler: „*Architektonickým pomníkem a zároveň votivní stavbou je rovněž klášterní rezidence španělských Habsburků El Escorial, zasvěcená věčné paměti na vítězství nad nepřitelem. Stavbu, jež měla ovlivnit rozhodujícím způsobem architektonický typ barokního kláštera 18. století, projektoval Juan de Herrera s půrodrysem ve tvaru roštu, na kterém byl umučen svatý Vavřinec. Na den jeho svátku připadlo totiž vítězství Filipa II. nad Francouzi u St. Quentinu 13. srpna 1577. Svatému Vavřinci vděčil král za svou zázračnou záchranu v mořské bouři.*“ P. Fidler, *Pomník, památník a památka*, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 16.

¹²⁹ Jiným názorem na koncepci zámku, je poměrně dosti odvážná interpretace odkazující na dispoziční řešení, počet pokojů, dále také na počet oken, dveří aj. dílčích architektonických částí, které mají údajně symbolizovat „*ein mathematisch-harmonischer Kosmos, ein architektonisches Abbild des Universums*“, více k této interpretaci http://www.museum-joanneum.at/de/schloss_eggenberg/schloss , přístup 16. 5. 2010.

očí veřejnosti.¹³⁰

Obezřetní však musíme být ve chvíli, kdy se snažíme určit poměr mezi zámek Eggenberg a krumlovským zámeckým areálem, protože právě zde je nejvíce patrný vliv zažitě představy Českého Krumlova jakožto hlavního centra rožmberského dominia, což je jistě myšlenka opodstatněná. Problém ale nastává ve chvíli, kdy se tato idea promítá i na eggenberskou éru, protože tehdy již byla novou vrchností krumlovskému zámku přisouzena zcela odlišná funkce, než v dobách rožmberských. Ačkoliv krumlovské panství zajišťovalo Hansi Ulrichovi vévodský titul a navíc pro něj bylo z hospodářského hlediska jistě velmi výnosným regionem, stálo v porovnání se štyrskými panstvími v pozadí jeho zájmů, o čemž vypovídá i velmi nízká frekvence jeho pobytů v krumlovském zámku,¹³¹ který navíc nepovažoval ani za nutné opatřit svými erby.¹³² Během života Hanse Ulricha plnil krumlovský zámek spíše funkci správního centra kraje a také funkci „latentní rezidence“, která poskytovala svému majiteli přístřeší pouze v několika málo dnech v roce.¹³³ Funkci hlavní venkovské rezidence eggenberské územního komplexu plnil bezesporu zámek Eggenberg, jehož stavbu však, z výše uvedených důvodů, v žádném případě však není možno považovat Eggenberg za určitou formu reakce na krumlovský zámek.¹³⁴

¹³⁰ Touto tematikou se zabývá zejména v kapitole *Reprezentace urozenosti a rodová paměť*, Více P. Mařa (pozn. 21), s. 88-109.

¹³¹ Ačkoliv není zpracován itinerář Hanse Ulricha z Eggenberku v tomto názoru panuje všeobecná shoda. Bezpečně je doložen jeho první pobyt na jaře roku 1623, kdy přijel zřejmě za účelem obhlídky svých nově získaných panství. Při této příležitosti se ubytoval v bývalých rožmberských pokojích a zároveň pověřil Jana Křtitele Pertiho renovací zdevastovaných oken, dveří a podlah, které padly za obětí vojáků, kteří se zde usídlili během třicetileté války. A. Kubíková, (pozn. 22), s. 23.

¹³² Více jak za deset let držby daného místa, neumístil na žádnou ze zdí zámku nebo jeho bran ani jeden svůj erb. Na absenci jeho erbu na zdech českokrumlovského zámku upozorňuje A. Kubíková (pozn. 4), s. 333.

¹³³ Vymezení dle J. Kubeše, *Reprezentativní funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500-1740)*, České Budějovice 2005 (disertační práce Historického ústavu FF JČU), ale v trochu užším významu, protože nelze ztotožňovat krumlovský zámek s jinými menšími správními středisky. Navíc si jistě byl Eggenberk vědom, že krumlovský zámek v sobě obsahuje jistou dávku symbolického kapitálu v podobě stále ještě živé vzpomínky na sídlení tradici rožmberského rodu právě na tomto místě. Nedořešenou otázkou však zůstává, jak se s ní Hans Ulrich vyrovnal.

¹³⁴ Této pevně zakořeněné představě o Českém Krumlovu se částečně neubrání ani P. Mařa (pozn. 21), který o výstavbě zámku Eggenberg napsal, že: „*Moderní palácová novostavba, hlásící se svou architekturou ke královské rezidenci-klášteru El Escorial, byla více než důstojným protipólem české knížecí rezidence v Českém Krumlově...*“, s. 151. Na Mařovu obranu nutno dodat, že tento krátký text neaspiruje na širší interpretační rámec, nicméně dokládá, jak se obraz Českého Krumlova z rožmberské éry podvědomě promítá i do té eggenberské. Pokud bychom tedy přijali například Mařovu větu, že Eggenberg byl Krumlovu „*důstojným protipólem*“, vycházejíce z této premisy bychom museli nutně krumlovský zámek považovat za rezidenci, mající stejný význam, jako zámek Eggenberg, ne-li ještě větší. Což je v dobách prvních dvou knížat z Eggenberku více než nepravděpodobné.

Jedinou stavbou v Zemích Koruny české, která se alespoň na kratší čas těšila z Eggenberkova zájmu, byl pražský Eggenberský palác na Hradčanech.¹³⁵ Monumentální stavba, hrdě se tyčící na jednom z nejexponovanějších míst Hradčan, byla vystavěna ve třetí čtvrtině 16. století,¹³⁶ tudíž zejména její dispoziční řešení bylo již pro nového majitele v mnohém nevyhovující, nicméně její exkluzivní umístění v organismu města dostatečně vyvažovalo tyto nedostatky. Jelikož Hans Ulrich neprovedl žádné změny narušující dispozici paláce, vynechejme popis rozmístění jednotlivých pokojů a zaměřme se přímo na stavební počín, sice nerealizovaný, ovšem natolik smělý a netypický, že si bezesporu zaslouží naši pozornost. Ve druhé polovině dvacátých let 17. století, tedy téměř v zápětí po získání paláce a zároveň v době, kdy Eggenberkův přítel Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna budoval na Malé Straně jeden z nejhonosnějších paláců, jaký kdy Praha poznala, plánuje první kníže z Eggenberku stavbu velmi troufalou a ambiciózní zároveň.¹³⁷ Pověřil Giovanniho Battistu Pieroniho vyhotovením plánu [obr. 8] na propojení svého pražského paláce s nedalekým Hradem pomocí visuté spojovací chodby, která měla vycházet přímo z jižně položených reprezentačních prostor piana nobile Eggenberského paláce. Jak je patrné z půdorysného řešení, chodba vycházela z vlastních prostor paláce v mírně zkoseném úhlu, avšak již v místě u přiléhajících domů, kde se dnes nachází tzv. Malý Schwarzenberský (Salmovský) palác, a dále pokračuje téměř ve stejném úhlu, jaké vzhledem ke svahu zaujímá jižní průčelí Eggenberského paláce, míjí poslední z řady domů, k jehož fasádě v horních patrech těsně přiléhá, za nárožím tohoto domu se pak ostře lomí směrem k severu a diagonálně míří dál k Pražskému Hradu. Tuto bezesporu dřevěnou visutou chodbu, jíž zakrývá nízká stříška sedlového typu a prolamují ji okenní otvory menších rozměrů, nese podpěrný systém, který v těsné blízkosti paláce měly zřejmě zajišťovat okolní budovy,

¹³⁵ Někdejší Lobkovický, současný Schwarzenberský palác.

¹³⁶ Stavba vznikala na místě starší středověké zástavby, renesanční Lobkovický palác vyrůstá v třetí čtvrtině 16. století ve dvou etapách (1567 – dokončen zřejmě hloubkový trakt, v 60. letech 16. století A. Gallim dostavěno východní a západní křídlo). Posledním lobkovickým majitelem je Jiří z Lobkowicz, kterému je roku 1594 zkonfiskován císařem Rudolfem II, ten jej směřuje za Rožmberský palác s Petrem Vokem, po jehož smrti se roku 1611 stává majetkem Švamberků, kterým je však jen o pár let později zkonfiskován. Ke stavební historii a popisu stavby podrobněji P. Vlček, et al., *Umělecké památky Prahy. Pražský Hrad a Hradčany*, Praha 2000, 418-422.

¹³⁷ V literatuře poměrně málo frekventovaná stavba, jejíž plán se dnes nachází v Univerzitní knihovně v Bologni. Na její existenci a určení, že se jedná právě o visutou chodbu mezi Pražským Hradem a eggenberským palácem poprvé upozornil L. Zangheri, Giovanni Pieroni e Baccio del Binaco a Praga e nell'impero. *Centri e periferie der der barocco*, Roma, 1992, s. 505-516. Cit. podle P. Fidler, (pozn. 127), s. 136 a (185 pozn. 10). V českém prostředí na tento méně známý plán upozornil jako jeden z mála právě P. Fidler. Tímto mu děkuji, za laskavé upozornění na tento plán.

od nároží poslední z nich, kde se diagonálně stačí k severu a překonává zde terénní nerovnosti, podpírají konstrukci dva vysoké pilíře, které musely být v tomto případě nutně kamenné. V těchto místech navíc větší bezpečnost i nosnost chodby zajišťoval systém menších dřevěných podpěr. Podobný způsob výstavby pak lze předpokládat i u posledních dvou, o poznání nižších, pilířů. Nicméně kvůli jejich menší výšce a zatížení si již kamennou základnou nemůžeme býti naprosto jisti a z plánu tento záměr nejsme schopni přesně vyčíst. Nicméně kamenné pilíře jsou i v těchto částech stavby mnohem pravděpodobnější.

Inspiraci pro vzhled této stavby stavebník i stavitel pravděpodobně našli v nedalekém okolí, a sice v areálu Pražského Hradu, nad jehož zahradami se nesl systémem krytých chodeb z rudolfínské éry, které spojovaly Pražský Hrad s volně stojícími stavbami v jeho okolí a umožňovaly císaři nepozorovaný pohyb po celém areálu císařské rezidence. Ačkoliv se z dnešního pohledu může jevit dřevěná visutá chodba podpíraná několika kamennými pilíři jako stavba efemérnějšího charakteru, která navenek neoplývala mnoha dekorativními prvky a tudíž nepůsobila zas tak závrtným reprezentativním dojmem, opak je pravdou. Onu silně reprezentativní a ambicemi překypující složku této chodby představuje zejména její symbolický význam, zcela výjimečně můžeme konstatovat, že architektonické ztvárnění, popřípadě dílčí zpracování truhlářských prvků, například v podobě obložení vlastního jádra chodby, bylo podružné. Chodba spojující přímou cestou Eggenberský palác a Pražský Hrad, o níž lze s trochou nadsázky říci, že byla díky svému umístění v areálu Hradčan vystavena takřka celé Praze na očích, demonstrovala nejen Eggenberkův stávající status knížete a zároveň i vévody krumlovského, ale zároveň se měla stát symbolickým, avšak velice dobře čitelným, svědectvím o Eggenberkově vlivu u dvora, jakož i na samotného císaře Ferdinanda II., za jehož „pravou ruku“ byl ostatně první kníže z Eggenberku již delší dobu zcela oprávněně považován.¹³⁸ „Závisti navzdory“ měla tato krytá chodba překlenout prostor mezi Eggenberkovým palácem a císařskou rezidencí – jakoby si Hans Ulrich na chvíli vypůjčil osobní devízu svého dlouholetého přítele Albrechta Václav Eusebia z Valdštejna.¹³⁹ Bohužel však k realizaci tohoto odvážného projektu nikdy nedošlo a zůstal tak do dnešních dnů zvěčněn pouze na papíře.

S výjimkou pražského paláce představovala „hlavní rezidenční osu“ prvního knížete

¹³⁸ H. von Zwiedineck-Südenhorst, (pozn. 9), s. 76.

¹³⁹ P. Fidler (pozn. 127), s. 136, Eggenberkovou devízou bylo „Homines sumus“

z Eggenberku sídla rozmístěná na trase Vídeň – Štýrský Hradec.¹⁴⁰ Příčinu tohoto rozmístění je pak možno hledat především v politické kariéře, jíž si Hans Ulrich zvolil. V českém prostředí se absence stavebních počínů na území jihočeského dominia zrcadlí i v Eggenberkově hodnocení jakožto stavebníka, například J. Zálaha píše, že: „*Hledáme-li na Janu Oldřichovi z Eggenberka výrazné zanky barokního šlechtice, nalézám je dosti nesnadno. Byl představitelem kruhů zcela zaneprázdněných politickými záležitostmi, než aby mohl vystupovat v barokní nádheže šlechticů své doby. Byl spíše typem vysokého úředníka, soustředěného na vyřizování záležitostí císařského dvora a zeměpanských úřadů. Příznačná nádherymilovnost barokní šlechty mu byla pravděpodobně cizí.*“¹⁴¹ Troufám si říci, že zejména s poslední citovanou větou v žádném případě nemůžeme souhlasit. Je sice pravdou, že na jihočeským panstvím nevěnoval v souvislostech s architekturou téměř žádnou pozornost, ale nezapomínejme, že ve Štýrsku buduje velkoryse pojatou knížecí rezidenci, během jejíž realizace aktivně ovlivňuje plány i výsledný vzhled stavby.¹⁴² O Eggenberkových ambicích pak svědčí pozoruhodný návrh visuté chodby a o jeho celkovém kulturním a společenském rozhledu pak mnohé vypovídá jeho pečlivě budovaná knihovna.¹⁴³ Dosavadní hodnocení Hanse Ulricha z Eggenberku v otázce jeho zájmu o kulturu a umění bude bezesporu do budoucna nutno podrobit kritice.

¹⁴⁰ S tím, že ve Štýrském Hradci vlastnili Eggenberkové přímo ve městě svůj vlastní palác, v bezprostředním okolí města pak stál i zámek Eggenberg. Otázník se však vznáší nad pobyty eggenberského rodu ve Vídni, protože ještě v roce 1655 nemáme žádné záznamy o vlastnictví paláce nebo jakéhokoliv vídeňského domu. J. Kubeš, (pozn. 133), s. 99 upozorňuje, že pro Eggenberky zároveň není doložen ani zisk kvartýru, z čehož vyvozuje, že při pobytu ve Vídni využívali možností pronájmu nějakého luxusněji vybaveného městského domu. Přitom zdůrazňuje, že tato sídelní strategie nemohla představovat málo prestižní formu ubytování, protože ji využívalo mnoho předních šlechtických rodů. Nicméně přinášela s sebou i řadu dalších úskalí a případných problémů. Na příkladu rodu Lobkowiczů TÝŽ, Sídelní strategie knížat z Lobkovic ve Vídni v raném novověku, *PB 3*, 2005, s. 86-119.

¹⁴¹ J. Zálaha (pozn. 2), s. 13.

¹⁴² M. Korychová (pozn. 4), s. 28.

¹⁴³ Jazyková různorodost svědčí také o Eggenberkových dobrých jazykových schopnostech, knihovna je orientována především na románské prostředí a čítala něco okolo tisíce svazků, z nich některé opatřil přípisky v podobě místa i data jejich nákupu a také doplňuje osobní devízou „Homines sumus“, A. Nikodémová, *Jazykově francouzská italika v eggenberské knižní sbírce na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2010 (diplomová práce Ústavu romanistiky PdF JČU), s. 3.

3.3 Johann Anton: Legitimizace rodu

V politické kariéře kráčel Johann Anton z Eggenberku víceméně ve šlépějích svého otce, proto byl také valnou část svého dosti krátkého života nucen zdržovat se v okolí císařského dvora nebo Štýrského Hradce. K rozsáhlému majetkovému komplexu, který ve své době neměl obdoby,¹⁴⁴ připojil postupně jenom několik málo menších statků a domů.¹⁴⁵ Jak již bylo zdůrazněno v životopisném medailonku, věnovanému právě tomuto šlechtici ve druhé kapitole, jeho životním cílem, chtělo by se skoro říci posedlostí, se stalo zajištění „místa a hlasu“ v říšském sněmu pro sebe i pro své potomky a zbavit se tak jednou provždy označení „neue Fürsten“. Johann Anton snaze o získání suverénního území neváhal věnovat množství času i energie, nakonec se mu skutečně podařilo rozšířit rodové državy o území Aquilee a Gradišky, ve výčtu eggenberských titulů se tak nově objevuje „gefürsteter Graf von Gradisca“.

Knížecí pár Johanna Antona z Eggenberku a jeho manželku Marii Annu Braniborskou až do dnešních časů připomínají dva alianční znaky na zdech českokrumlovského zámku, které tak uchovávají i přes propast několika staletí vzpomínku na ně stále živou. Na rozdíl od svého otce Hanse Ulricha, který za celou dobu držby krumlovského panství, neumístil svůj erb na žádnou ze zdí zámku, Johann Anton tak učinil hned na dvou klíčových místech – u vstupní brány z prvního na druhé zámecké nádvoří [obr. 5] a pak nad průjezdem z druhého do třetího zámeckého nádvoří (prvního nádvoří horního zámku) [obr. 6]. Ve štuku provedené alianční erby manželského páru – eggenberský¹⁴⁶ a braniborsko-hohenzollernský¹⁴⁷, jsou v obou případech umístěny přímo nad staršími erby rožmberskými, přesněji řečeno erby Viléma z Rožmberka v pozdějším rožmbersko-orsiniovském provedení z roku 1577.¹⁴⁸ V

¹⁴⁴ Eggenberkové v této době představovali největší vlastníky půdy v nejen v Zemích Koruny české. P. Maťa (pozn. 21), 153 a 170.

¹⁴⁵ Dům v Českém Krumlově, Statek Koroseky (1636) a tzv. Chlumkovský dvůr v Křemži (1643). J. Zálaha, (pozn. 2), s. 15.

¹⁴⁶ Eggenberský erb je ještě v podobě před získání Gradišky a Aquilee. K jeho popisu podrobněji A. Kubíková, (pozn. 4), s. 333.

¹⁴⁷ Erb braniborských markrabat, k jeho popisu více ibidem.

¹⁴⁸ Deklarující tak vybájené příbuzenství Rožmberků a italského rodu Orsini (nebo též Ursini). Celá orsiniovská legenda, o níž můžeme bezpečně prohlásit, že se skutečně jedná o legendu smyšlenou, se ukázala být pro oba rody více než přínosnou – chudnoucí rod Orsini se mohl odvolávat na jeden z nejbohatších a nejmocnějších šlechtických rodů střední Evropy a na druhé straně Rožmberkové tak dodali svému jménu kýžene „pozlátka“ v podobě příbuznosti se starým italským rodem. Vilém z Rožmberka, hlavní iniciátor tohoto vybájeného spříznění, tak usiloval zejména o větší prestiž rodu a zároveň se tak snažil legitimizovat její nadřazené postavení nad ostatními rody v monarchii.

případě aliančních erbů, které můžeme spatřit nad branou při dnešním medvědim příkopu (z prvního na druhé nádvoří), lze zmínit skutečnost, že zde byly provedeny ve štuku roku 1646 a vystřídaly tak dřívější mramorovou desku s císařským dvouhlavým orlem, která „krátkou dobou své existence symbolizovala císařskou epizodu v historii Českého Krumlova.“¹⁴⁹

Druhý kníže z Eggenberka umírá ve věku pouhých devětatřiceti let. Jelikož za sebou nestihl zanechat žádnou významnější stavbu, zůstává v tomto směru navždy zastíněn svým otcem. Jeho život se nesl ve snaze legitimizovat svůj původ a postavení ve společnosti, k čemuž však nevyužíval architektury, ale svých vlastních skutků, v nichž se zcela zřetelně tyto snahy zrcadlily.¹⁵⁰

Dramatický zvrat ve vývoji eggenberských držav nastává až Antonově po jeho smrti, kdy se mezi jeho syny rozpoutal spor o dědictví,¹⁵¹ jehož výsledkem bylo rozdělení eggenberského komplexu držav na dvě části, což mělo zcela zásadní význam na budoucí osudy celého jihočeského dominia.¹⁵² Kromě přerozdělení panství mezi oba bratry totiž zároveň dochází k roztržení stávající eggenberské rezidenční sítě, jejíž „hlavní rezidenční osa“, která se podřizovala potřebám předešlých dvou knížat z Eggenberku, se stává majetkem mladšího Johanna Seyfrieda a to včetně výstavní knížecí rezidence Eggenberg. Johann Seyfried tak má možnost přímo navázat na předešlé dvě generace Eggenberků, naproti tomu Johann Christian se dostává do zcela odlišné situace, kdy musí od základů vytvořit svou vlastní rezidenční síť. Tento

Podrobněji P. Vorel, Rodové heraldické pověsti jako prostředek mezigenračního přenosu informace ve šlechtickém prostředí českých zemí v 16. století, in: V. Bůžek – P. Král (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 61-67.

¹⁴⁹ A. Kubíková, (pozn. 4), s. 333.

¹⁵⁰ Většinou jenom drobné úpravy architektury. Více než stavbami se zapsal do rodových dějin zmíněnou diplomatickou misí do Říma, předměty, které se k ní nějakým způsobem vázaly (zejména Zlatý kočár, různé látky a koberce s vyšívanými eggenberskými znaky), se měly do budoucna stát silně reprezentativními předměty svázanými s historií rodu. Později je Schwarzenberkové jakožto nástupci Eggenberků, udržovali v podobné „pietní úctě“.

Touhu přiblížit se životnímu stylu říšských knížat u Johanna Antona představuje zejména jeho dlouholetá snaha o koupi suverénního panství, což bylo takřka typické pro všechny „neue Fürsten“. M. Konečný, *Dietrichsteinská dvorská společnost v 17.-19. století*, Brno 2007 (magisterská diplomová práce Historického ústavu FF MUNI), s. 7.

¹⁵¹ Během poručnické správy v době nezletilosti Johanna Christiana a Johanna Seyfrieda přitom nedochází k žádným významnějším změnám eggenberských držav. Poručníci přikupují pouze statek Keblany (1650), Dvůr ve Lhotce (1651), Dvůr v Libotíně (1652), tzv. Pavlíkovský dvůr ve Lhotce, Moučkův mlýn (1655), J. Zálaha, (pozn. 2), s. 14.

¹⁵² Lze zmínit, že za vlády Johanna Christiana se jihočeské dominium příliš nerozrostlo, jeho území rozšířil pouze o pár drobnějších statků, jejichž nákupy sledoval nejspíše pouze hospodářské zisky panství. Jmenovitě se jednalo o Hamr u Dobrkovic (1660), statek Červený Újezd (1662), Dub u Tábora (1666), Chlum u Křemže (1668), Chlumeček u Křemže (1678), statek Myslín (1679), dvůr Světlík (1680), Bartochov, statek Běleč (1688) a statek Kosmo (1696). *Ibidem*.

poměrně málo zmiňovaný fakt, se pak nutně odrazil v Christianových stavebních aktivitách na území jihočeského dominia, o čemž se přesvědčíme v následující a zejména v páté kapitole.

3.4 Johann Seyfried: Glorifikace rodu

V Seyfriedových stavebních realizacích lze tedy spatřovat symbolické dovršení vývoje započatého již jeho dvěma předky. Hans Ulrich se snažil o náležitou reprezentaci nově získaného knížecího stavu, jeho syn Johann Anton se pak po celý svůj krátký život snažil legitimizovat toto význačné společenské postavení eggenberského rodu v očích ostatní šlechty. Johann Seyfried pak navazuje na toto schéma snahami o glorifikaci eggenberského rodu. Příležitost k realizaci tomuto záměru mu nabízejí interiéry jeho hlavní venkovské rezidence Eggenberg, kde hostil mimo jiné i svatební slavnosti císaře Leopolda I. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 17. století přistupuje k úpravám interiérů, jejichž stropy opatřuje bohatě profilovanými štukovými rámci, do nichž nechává vsadit nástrovní obrazy, z nichž mnohé oslavují jeho eggenberské předky.¹⁵³

¹⁵³ V interiérech vzniká více jak 600 nástrovních obrazů, M. Korychová, (pozn. 4), s. 28.

K historii zámku Eggenberg: Po vymření eggenberského rodu po meči se dostává do držení hraběcího rodu Herberstein (díky Seyfriedově dceři Marii Anně Eleonoře, prov. z Herbersteinu), ve druhé polovině 18. století jsou interiéry přestavovány v duchu vídeňského rokoka, v 19. století se pak mění barokní zahrada v rozsáhlý anglický park. Roku 1939 se zámek dostává do státního vlastnictví, již roku 1953 jsou veřejnosti zpřístupněny zámecké interiéry, v jejichž zdech našlo své sídlo Universalmuseum Joanneum. Stručné shrnutí stavební historie nabízí webová stránka http://www.museum-joanneum.at/de/schloss_eggenberg/schloss , 16. 5. 2010.

4. Stavebníci Johann Christian a Marie Ernestina

„Stavebník svým rozhodnutím a výběrem architekta ovlivňuje rozhodujícím způsobem dobovou uměleckou produkci. Jeho poptávka předchází a určuje nabídku, nikoliv naopak. Stavebník a jeho vkus se stává aktivním hybatelem uměleckého dění. Stavebník navíc formuluje i konkrétní stavební úlohu. Zjednodušeně lze i říci, že objednavatel formuluje uměleckou úlohu jako ideu. K její materializaci a jejímu zviditelnění dochází zásluhou umělce, přičemž vzájemný podíl stavebníka a architekta kolísá od případu k případu.“¹⁵⁴

Jeden z oněch případů, kde rozhodující měrou vstupují do procesu vzniku stavby právě její objednavatelé,¹⁵⁵ představují stavební realizace Johanna Christiana z Eggenberku a jeho manželky Marie Ernestiny. Jak si totiž později ukážeme, právě stavební aktivity tohoto knížecího páru, mohou sloužit jako názorná ukázka toho, že po dlouhou dobu přežívající¹⁵⁶ „vasariovská“ koncepce umělce-génia a jeho díla, které

¹⁵⁴ P. Fidler, Nejenom o palácích Dietrichstein-Lobkovicz či Černín, ale i o vkusu, stavebních úlohách, stavebnících a raně novověkém „Conceptual Art“, in: Slaviček, Lubomír – Suchánek, Pavel – Šeferisová Loudová, Michaela (edd.), *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*, Brno 2011, s. 59-74.

¹⁵⁵ Na tuto skutečnost v českém prostředí již řadu let upozorňují zejména P. Fidler a J. Kroupa, s jejichž názorem se plně ztotožňuji. Tento přístup k tématu se pak nutně zrcadlí i v jejich pracích, kde se následná interpretace jednotlivých staveb (či jejich dílčích článků) vztahuje k osobě stavebníka, například v nárocích na reprezentaci, které souvisely s jeho společenským postavením, inspiračních zdrojů, se kterými se mohl během života seznámit (kavaliřské cesty, diplomatické mise, návštěvy u jiných šlechticů), jeho osobních zálib atd. Autoři se tak snaží proniknout i do myšlenkového světa stavebníka. Snad nejvíce tento přístup uplatňuje Kroupa v případě J. Kroupa, *Umělci, objednavatelé a styl. Studie z dějin umění*, Brno 2006.

Tento přístup se oba zmínění autoři snaží představit na seminářích dějin umění představit i svým studentům – J. Kroupa v prostředí Masarykovy univerzity v Brně a P. Fidler v Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, z prací vzešlých z jeho semináře, ve které velkou měrou zrcadlí Fidlerův (a samozřejmě také Kroupův) přístup k danému tématu, představuje bakalářská práce J. Ivanegy, který se zaměřuje na stavbu loveckého letohrádku Ohrady v těsné spojitosti s jejím objednavatelem Františkem Adamem ze Schwarzenberku, vycházející zejména z ego-dokumentů a zálib objednavatele (nutno dodat, že neopomíná ani osobou stavitele a zařazení Ohrady do jeho tvorby, s čímž souvisí i její následné hodnocení, které autor podrobuje oprávněné kritice). Snaží se také o její rámcové zařazení do schwarzenberské rezidenční sítě a určení její funkce, kterou mohla v jejím rámci zastávat. J. Ivanega, *Pavel Ignác Bayer, František Adam ze Schwarzenbergu a zámek Ohrada. Lovecký zámek jako součást rezidenční sítě barokního šlechtice*, České Budějovice 2011 (bakalářská práce Ústavu dějin umění FF JČU).

¹⁵⁶ V mnoha publikacích se dodnes objevují téměř výlučně díla ve spojitosti s jejich staviteli, o stavebnících mnohdy nenajdeme ani zmínky. Tato výtka se týká většinou encyklopedických prací či prací zabývajících se kulturou a uměním obecněji – jeden příklad za všechny: „V mnoha případech je ovšem těžké rozhodnout, zda jde v barokním umění o intuitivní emocionální prožitek a vžití se, či zda je skryto i rafinovaně využito vědecké, racionální poznání. Velice silně působí tento moment v jedinečném barokním umění zasadit určitou stavbu (kostel, kapli, zámek, dvůr) do krajiny. Vezmeme-li

představuje výlučně zhmotnělý produkt umělcovy mysli, není zejména v případě vzniku barokních zámeckých a palácových staveb reálná. Nabízí se nám v souvislosti s těmito dvěma stavebníky nějaké doposud skryté interpretační možnosti, jež by blíže objasnily okolnosti vzniku či adaptace některých objektů?

Obraťme nejprve svou pozornost k eggenberskému stavebníkovi Johannu Christianovi. V předcházející kapitole jsme se seznámili alespoň se základním přístupem, který ve svých stavebních aktivitách uplatňovali Christianovi předci. Jak již bylo řečeno, na jejich odkaz pak mohl přímo navázat nikoliv Johann Christian, nýbrž jeho bratr Johann Seyfried, jemuž se po rozdělení majetku podařilo získat dřívější hlavní venkovskou rezidenci Eggenberg. Naproti tomu Johann Christian zdědil území, kterému ani jeden z jeho předků v oblasti stavebních aktivit nevěnoval přílišnou pozornost. Prvotní otázkou, kterou si musel námi sledovaný stavebník položit, bylo, kterému ze zděděných sídel přiřkne funkci hlavní venkovské rezidence. Přitom všechna Christianova sídla, která oplývala dostatečnými rozměry, byla v rámci dřívější rezidenční sítě jeho otce i děda možno označit nanejvýš pojmem „latentní rezidence“¹⁵⁷, na nichž v předchozích letech docházelo pouze k udržovacím pracem, navíc žádná z nich také nemohla třetímu knížeti z Eggenberku poskytnout podobný komfort a reprezentativní interiéry jako zámek Eggenberg. Nejvhodnějším místem se v tomto směru jevil býti krumlovský zámek, jehož silueta nepřehlédnutelně dominovala nejen přilehlému městu, ale celému širokému okolí. Mezi jeho nesporné přednosti patřilo právě rezidenční město, které obklopovalo zámek a poskytovalo mu tak dostatečné zázemí, rozlehlý zámecký areál pak nabízel dostatek prostor nejen pro knížecí pár a dvorskou společnost, ale dokázal také pojmout úřednický aparát potřebný ke správě jihočeského dominia. Navíc to bylo právě krumlovské panství, jež zajišťovalo Eggenberkovi vévodský titul. Z dalšího symbolického kapitálu, který v sobě ukrývala nejen zámecká budova, ale celé město, musíme zmínit zejména ještě stále dosti třpytivé odlesky slávy

v úvahu, že tyto stavby byly často dílem prostých, neškolených stavitelů, polírů i zedníků, je třeba přičíst tuto schopnost spíše k přirozenému estetickému citu a smyslu pro krásu krajiny než rozumové analýze a promyšlenému záměru.“Hanzal, Josef, *Od baroka k romantismu. Ke zrození novodobé české kultury*, Praha 1987, s. 40-41. Pokud bychom se měli krátce k této citované pasáži vyjádřit, nezbyvá než konstatovat, že ono umění zasadit barokní architekturu do krajiny, můžeme přičíst vybranému estetickému citění barokních stavebníků, protože to byli právě oni, kdo rozhodoval, kde konkrétní stavba bude stát a zároveň i o tom, jak její výsledný vzhled bude vypadat. Další výrok o „prostých neškolených stavitelích“ by se jistě také dal snadno zpochybnit.

¹⁵⁷ J. Kubeš, (pozn. 133), s. 116.

Krumlova, jakožto hlavního rezidenčního města posledních Rožmberků.¹⁵⁸

4.1. Rožmberské dědictví

Prestiž, kterou s sebou neslo jméno vyhaslého rodu Rožmberků, si ostatně jasně uvědomoval již Christiánův děd Hans Ulrich, který získáním krumlovského panství i „s příslušenstvím“ a následným skoupením konfiskátů po Švambercích opět spojil valnou část bývalého rožmberského dominia. Znakem krumlovského panství – pěti rožmberských růží na bílém podkladě – také ihned po jeho zisku obohatil eggenberský erb, což již samo o sobě muselo být dosti reprezentativním symbolem urozenosti prvního knížete z Eggenberku.¹⁵⁹ O tom, že se Hans Ulrich skutečně považoval, nebo chtěl být svým okolím považován, za přímého nástupce a symbolického dědice rožmberského rodu, výmluvně vypovídá zejména jezuitská hra *Rosa Novodomensis*, kterou publikum poprvé shlédlo v Jindřichově Hradci v srpnu 1626 u příležitosti svatby Eggenberkovy dcery Marie Margarethy a Adama Pavla Slavaty, syna Viléma Slavaty, který již řadu let cílevědomě vytvářel pověst Slavatů jako přímých nástupců Rožmberků.¹⁶⁰ Hlavní sdělení obsahu této hry výstižně popisují L. Ourodová-Hronková a L. Reitinger: „*V představení vystupují červené růže Rožmberků zničené větrnou bouří. Ničivá vichřice zde symbolizuje vymření rožmberského rodu. Orel, jenž představuje císaře, zachránil jeden výhonek červené růže. Tento červený rožmberský květ, zachovaný pro budoucnost, představuje ve hře právě eggenberský rod.*“¹⁶¹ Dle J.

¹⁵⁸ Neměli bychom opomenout zmínit, že během rožmberské éry bylo umístění hlavní venkovské rezidence právě do Krumlova logickým krokem, protože se nacházel ve středu jejich dominia, což mělo mnoho výhod zejména správního charakteru. Tato výhodná poloha však vzala za své po prodeji panství císaři Rudolfu II., v dobách Johanna Christiana se již krumlovská rezidence nacházela na východním okraji celého dominia, přičemž největší územní celky byly umístěny ve velkých vzdálenostech směrem na západ. Podobného umístění jako v rožmberských dobách získal Krumlov v rámci jihočeského dominia až pod vládou Adama Františka ze Schwarzenberku a jeho syna.

¹⁵⁹ Zejména chápeme-li erb jako základní „mediální nosič“ urozenosti. P. Maťa, (pozn. 21), s. 88, jej považuje přímo za základní symbol reprezentace a urozenosti každého šlechtice a zároveň i celého rodu. Každý „divák“ se z něj totiž dozvídá nejen o urozených předcích jeho majitele, ale také o územích, která mu patří. Erb tak demonstuje široké veřejnosti postavení daného šlechtice/rodu a jeho místo ve šlechtické hierarchii, navíc se v něm může zrcadlit i nemalá dávka rodové paměti.

¹⁶⁰ Slavatovskou snahu legitimizovat se jako přímí nástupci Rožmberků nesla velmi nelibě zejména vdova po Vilémovi z Rožmberka Polyxena, roz. z Pernštejna (v této době již prov. z Lobkowicz), ibidem, 49.

¹⁶¹ L. Reitinger – L. Ourodová-Hronková, Krumlovští vévodové, in: D. Panenková (ed.), *Hradní muzeum Český Krumlov. Historie objektu a katalog exponátů*, České Budějovice 2010, s. 45. Je pravděpodobné, že větší podíl na hlavním poselství hry měl právě Vilém Slavata, nicméně je více než zřejmé, že Hans Ulrich z Eggenberku její celkové vyznění schvaloval.

Hrdličky ve spojení eggenberské nevěsty a slavatovského ženicha měli všichni přítomní „spatřovat symbolické[...] spojení Růží, tedy Slavatů jako nástupců pánů z Hradce v Jindřichově Hradci a Eggenberků jako majitelů bývalé hlavní venkovské rezidence Rožmberků v Českém Krumlově.“¹⁶² V těchto souvislostech je nutné vzpomenout také na alianční erby, jimiž opatřil oba hlavní vjezdy do jádra krumlovského zámku syn Hanse Ulricha a bratr Marie Margarethy, Johann Anton. Jak jsme se dozvěděli v jedné z předcházejících kapitol, během umístování aliančních znaků na zámecké zdi se neváhal dopustit „menšího ikonoklasmu“ v podobě odstranění mramorové desky, jež byla svědectvím císařské epizody a tudíž i upomínkou na předcházející majitele zámku. Naproti tomu v obou případech zachoval erby Viléma z Rožmberka přímo pod nově vzniklými aliančními znaky. Ve výše zmíněných souvislostech tedy můžeme zcela oprávněně uvažovat, zda toto Eggenberkovo jednání nebylo také motivováno právě prezentováním sebe sama i svého rodu jako nástupců Rožmberků.

Zásadní otázka však zní, jak s tímto „rožmberským dědictvím“ naložil Johann Christian z Eggenberku. Můžeme si být téměř jisti, že si velmi dobře uvědomoval symbolický kapitál, který v sobě obsahovalo navázání na tradici pánů z Rožmberka. Navíc po rozdělení majetku mezi ním a Johannem Seyfriedem, to byl právě on, který si zvolil za své nové hlavní venkovské sídlo bývalou rožmberskou rezidenci v Krumlově, která spolu s pražským Rožmberským palácem stála na pomyslném vrcholu rožmberské rezidenční sítě. Kromě krumlovského zámeckého areálu se jeho majetkem staly i někdejší rožmberské reprezentativní stavby jako například Kratochvíle a Vimperk, avšak jejich dřívější funkce byla pohřbena zároveň s těly posledních dvou Rožmberků. Budeme-li se tedy chtít zabývat stavebními aktivitami Johanna Christiana a Marie Ernestiny, musíme se tak nutně zamyslet i nad funkcí, kterou konkrétnímu objektu jeho noví majitelé přisoudili.¹⁶³

¹⁶² J. Hrdlička, Jak se utváří paměť. Legenda o dělení růží a její proměny na počátku 17. století, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 76. Dále upozorňuje, že právě této hře nebyla doposud věnována dostatečná batelská pozornost, která by všechny alegorie a symbolická vyjádření v ní obsažená více ozřejmila.

Využití vymřelých rodu a jejich následné začlenění do rodové historie bylo poměrně běžným fenoménem, Král, Pavel, Kult předků. Paměť a smrt v myšlení české šlechty na počátku novověku, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 173-187.

¹⁶³ P. Fidler v tomto směru zdůrazňuje, že známý Sullivanův výrok, že „*Forma následuje funkci*“ se netýká pouze novodobých staveb. Funkce byla stejně klíčová pro zvolené formy architektury i v době barokní. Nesmíme přitom zapomínat, že stavby rezidencí a městských paláců nebyly pouhou „kulisou reprezentace“, jejich primárním posláním byla právě jejich obytná funkce. Autor výstižně shrnuje: „*Although décor played an important role in architecture during the early modern era (since architectural forms reflected the building owner's social status, ambitions, and lifestyle), the*

4.2. Zapomenutá motivace stavebníkova?

Jaká motivace stála v pozadí stavebních realizací třetího knížete z Eggenberku? Nabízí nám prameny dostatek informací, abychom dokázali tuto otázku alespoň částečně zodpovědět? V porovnání s eggenberskými nástupci Schwarzenberky, nám archivní fondy poskytují sice mnohem tenčí zásobu ego-dokumentů,¹⁶⁴ z nichž bychom mohli čerpat, nicméně můžeme ve své snaze o nalezení odpovědi vycházet také z životních osudů jednoho ze stavebníků, a sice Johanna Christiana. V jeho životě se totiž vyskytl jeden zcela zásadní zvrat, který skrývá netušené rezervy v následné interpretaci některých jeho stavebních realizací.

Velké pozornosti se doposud dostalo pouze přemístění Eggenberkovy hlavní venkovské rezidence do Českého Krumlova, avšak bez uvedení širších souvislostí. Zcela ignorován byl přitom fakt, že Johann Christian sem přichází jako neuznaný primogeniturní dědic eggenberského rodu. Jak vyplývalo ze závěti Christianova otce, jeho přáním bylo zachování eggenberského dominia jako jednotného celku, který měl převzít právě jeho prvorozený syn Johann Christian. Avšak závěti chybělo několik náležitostí, čehož neváhal ve svůj prospěch využít Johann Seyfried. Z pozdějšího chladného vztahu obou bratrů lze vyvozovat, že Johann Christian bratrovovy vznesené nároky na dědictví a jeho následné rozdělení, vnímal zřejmě jako osobní křivdu. Pokud tedy sám sebe považoval Johann Christian za primogeniturního dědice,¹⁶⁵ ač neuznaného, svého bratra a jím založenou rodovou větev, musel nutně považovat za nově vzniklou rodovou sekundogenituru. Vzpomeneme-li na jiné příklady rodů, které se rozštěpily na primogeniturní a sekundogeniturní linie, ve všech případech byla primogenitura považována za hlavní a významnější větev rodu, což se zrcadlilo i v

functional aspects of early modern palaces were an important part not only of architectural theory, but also an essential part of the buildings themselves.“ P. Fidler, „From follows Function“. Zur Funktionalität der Profanarchitektur der frühen Neuzeit, in: Fejtová, Olga – Ledvinka, Václav – Pešek, Jiří (edd.), *Život pražských paláců. Šlechtické paláce jako součást městského organismu od středověku na práh moderní doby*, Praha 2009 (= DP XXVIII), s. 25.

¹⁶⁴ Situaci komplikuje zejména fakt, že dodnes není RA Eggenberků zpracován.

¹⁶⁵ Pro tuto hypotézu svědčí i skutečnost, že si po prvním přerozdělení majetku vymohl pro svou osobu všechny hmotné upomínky, které se vztahovaly k římské diplomatické misi Johanna Antona. Zejména uvážíme-li, že právě tyto předměty, především pak Zlatý kočár, představovaly jedny z nejdůležitějších bodů eggenberského rodové paměti.

Ještě z dob Johanna Antona se tyto předměty nacházely na Eggenbergu, odtud jsou převezeny do Českého Krumlova roku 1674, kočár je uložen v tzv. Románské komoře, řada textilií je pak rozmístěna v reprezentativní části zámeckých interiérů, A. Kubíková, (pozn. 20), s. 12.

sídlech jí patřících.¹⁶⁶ Po přerozdělení majetku mezi oběma bratry tak došlo k poměrně paradoxní situaci – sekundogenitura se mohla pyšnit mnohem výstavnější hlavní venkovskou rezidencí než primogenitura.¹⁶⁷ Johann Christian se tedy zejména v případě adaptace krumlovského zámku musel s touto situací nějakým způsobem vyrovnat.

¹⁶⁶ Jako příklad nám mohou posloužit dva rody, s jejichž jmény jsme se v této práci již vícekrát setkali – Rožmberkové a Schwarzenberkové. U obou zmíněných se sice situace značně odlišovala od té eggenberské, ale i tak představují dobrou ukázkou poměru mezi sídly primogenitury a sekundogenitury. V případě Rožmberků se fakticky nejednalo o primogenituru a sekundogenituru v pravém slova smyslu. Vilém z Rožmberka sice vyčlenil svému mladšímu bratru Petru Vokovi některá jeho vlastní sídla, nadále však zůstávala stále majetkem vládce domu. Vilémov si, jakožto vládce domu, ponechal dvě nejrepresentativnější rezidence – krumlovský zámek, jehož alternativu představovala Třeboň, Petru Vokovi svěřil do užívání Vimperk a Bechyni, které za rezidencemi Vilémovými pokulhávaly nejen v prostornosti, ale také v jejich výstavnosti. K tomu více J. Pánek, *Život na šlechtickém sídle v 16. a 18. století. Sborník příspěvků z konference na pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.-31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 12-13.

V případě Schwarzenberků spočíval zásadní rozdíl zejména v klidném průběhu rozdělení schwarzenberkého rodu na dvě linie. Primogenituře patřil Český Krumlov (v té době již sice neobývaný) a Hluboká nad Vltavou, které platily za nejdůležitější rezidence jejich držav, neproti tomu sekundogenituře byl vyčleněn daleko méně rozlehlých a také reprezentivní zámek Orlík.

¹⁶⁷ Nepříjemnou pro Johanna Christiana musela nutně být i skutečnost, že Johann Seyfried vlastnil i staré rodové državy, na nichž se zámek Eggenberg nacházel. Již svým názvem také na tento fakt každého upozorňoval.

5. Stavební aktivity Johanna Christian a Marie Ernestiny

„Vnější a viditelným výrazem prosperity šlechty v českých zemích byla její stavební aktivita. Přijmeme-li premisu, že právě architektonická struktura a výzdoba rezidence může být zrcadlem životního stylu, a hierarchie hodnot a tím vlastně jedním z pramenů oné tak těžko uchopitelné dobové mentality, máme dobrý důvod k určitému utřídění pojmů a problémů okolo rezidencí (šlechtických sídel) v baroku. Přitom je žádoucí kombinovat přístupy umělecko-, kulturně- a sociálněhistorické.“¹⁶⁸

5.1. Krumlovský zámek – Nová vévodská rezidence

Svým rozsahem a mírou autenticity zámek v Českém Krumlově bezesporu představuje jeden z nejvýznamnějších zámeckých komplexů v Čechách. Vévodí městu ze skalní ostrožiny nad řekou Vltavou a jeho budovy se tak stávají nejvýraznější dominantou celého okolí. Rožmberský, eggenberský a posléze schwarzenberský zámecký areál byl valnou část své historie nejen správním, ale též kulturním centrem celého kraje. Jelikož se historií jednotlivých objektů a jejich stavebním vývojem budeme zabývat podrobně v následujících kapitolách, přistupme nyní alespoň ke stručnému popisu areálu krumlovského zámku. [obr. 8] Jeho jádro tvoří Horní hrad s protípólem v tzv. Hrádku tyto dvě klíčové stavby, pak obklopuje celkem pět nádvoří – směrem od východu první nádvoří v podobě předhradí, druhé nádvoří, kde můžeme nalézt kromě zmíněného Hrádku budovu Buchhalterie (nebo též Nového purkrabství) a k městu se obracející Mincovnu. Následuje velký celek Horního hradu, jehož křídla svírají třetí a čtvrté zámecké nádvoří. Přes Plášťový most se dostáváme na páté nádvoří, kde najdeme budovu divadla spojenou s tzv. Renesančním domem, jehož střechem prochází krytá chodba a směřuje dále k rozlehlé obdélníkové Nové zámecké zahradě. Takto vypadá současný areál Státního hradu a zámku Český Krumlov. Za vlády Eggenberků však k zámku patřily ještě další lokality, kterými se také budeme zabývat, jmenovitě Jelenní zahradou a Dolní (Novoměstskou) zahradou.

Upřeme tedy nyní naši pozornost na eggenberské stavební aktivity, které

¹⁶⁸ Z. Hojda, *Rezidence české šlechty v baroku (Několik tezí)*, in: Bobková, Lenka (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. a 18. století. Sborník příspěvků z konference na pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.-31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 162.

významným způsobem přetvořily někdejší renesanční podobu krumlovské rezidence. Jak se však podrobně seznámit se všemi provedenými změnami aniž bychom „se ztratili“ v množství dat a jednotlivých částech rezidence? Nabízí se nám snad pouze jediný způsob, jak můžeme tento náš záměr realizovat. Zaměříme se na každou jednotlivou část rezidence a postupně si tak objasníme okolnosti jejího vzniku nebo jejích přestaveb, které se uskutečnily z podnětu eggenberského knížecího páru. Nicméně i tento přístup s sebou nutně přináší určitá úskalí, pokud bychom se u každé části krumlovské rezidence zabývali podrobně její kompletní stavební historií včetně pozdější schwarzenberské etapy, zřejmě bychom se brzy „utopili“ v obrovské změti informací, které by odváděly naši pozornost od námi sledovaného časového úseku. V následujících podkapitolách, jejichž hlavním cílem bude představit eggenberskou rezidenci jako funkční celek, tedy vynecháme popis a architektonický rozbor současného stavu jednotlivých staveb. Místo toho se pokusíme popsat a zhodnotit vzhled jednotlivých částí rezidence výlučně v dobách Johanna Christiana a Marie Ernestiny. Vycházet přitom musíme ze stavu, ve kterém Eggenberkové tyto budovy (zahrady) začali využívat a následně přistoupili k jejich adaptaci. Stručně tedy shrneme stav jednotlivých budov (zahrad) pocházející ještě z rožmberské éry a teprve poté k výčtu eggenberských stavebních zásahů. Následné schwarzenberské adaptace budou z výše zmíněných důvodů zcela vynechány.¹⁶⁹

5.1.1. Horní zámek a tzv. Hrádek

Dvě nejdůležitější budovy celého rezidenčního komplexu, kterými se nutně musíme zabývat jako prvními, jsou tzv. Hrádek a Horní hrad. Poměrně po dlouhou dobu se vedly spory o to, která z budov byla vybudována jako první či zda vyrostly na skalních ostrožinách současně.¹⁷⁰ Právě jejich umístění na vyvýšené a těžko dostupné na skále nad řekou Vltavou s sebou přinášelo řadu výhod, v době jejich vzniku zejména fortifikačního charakteru. Ovšem ani v pozdějších dobách, kdy se středověký hrad začal proměňovat v renesanční zámek, umístění neztrácelo na atraktivnosti, velmi vystižná

¹⁶⁹ Zmíněny budou pouze formou poznámek pod čarou s odkazy na literaturu, která je podrobně mapuje, popřípadě přináší informace i o širších okolnostech jejich vzniku.

¹⁷⁰ P. Pavelec, Počátky hradu a města, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 25-56.

jsou v tomto směru slova P. Vlčka, že: „*vyvýšené staveniště přinášelo dalekou vyhlídku a možnost viditelnosti zámku z širokého okolí. To stavbě dodávalo vznešenost, důležitost a velikost.*“¹⁷¹

Dle nejnovějších výzkumů lze vznik Hrádku zařadit někdy do období mezi druhou polovinou 13. století a rokem 1300, kdy na skále vzniká oválná věž, k jejíž hmotě je ze západní strany přistavěn obytný palác, který později dostává čtyřkřídlou dispozici.¹⁷² Gotický hrad získává svou renesanční podobu v 70.-80. letech 16. století za vlády Viléma z Rožmberka. Pod vedením Baltazara Maggiho z Arognu vzniká se z gotického paláce Hrádku renesanční obytný dům a roku 1580 je dohotoven i renesanční arkádový ochoz věže.¹⁷³ Čtyřkřídlý jednopatrový objekt na půdorysu kvadratického rázu, při jehož jihovýchodním nároží je situována oválná věž, nechává Vilém z Rožmberka pokrýt iluzivními malbami, jejichž program nebyl do dnešních dnů uspokojivě objasněn.¹⁷⁴ Stejně otazníky se vznáší i nad využitím Hrádku, v 16. století bývá uváděna funkce sýpky nebo zbrojnice a na počátku 17. století prostory slouží pravděpodobně skladovým účelům.¹⁷⁵ V podobě, která vznikla za posledních Rožmberků, zůstal také Hrádek zachován až do doby, kdy se ujal vlády nad krumlovským vévodstvím Johann Christian z Eggenberku. Nová eggenberská vrchnost mění po roce 1675 stávající dispozici místností a nechává vybudovat vytápěcí systém. Všechny tyto úpravy nepochybně souvisely s provozem dvorské kanceláře a zřízením bytu knížecího hofmistra v prostorách Hrádku.¹⁷⁶

Mnohem větší pozornost, která souvisela s obytnými a zároveň i reprezentativními účely, věnoval eggenberský pár Hornímu hradu. Tento urbanisticky velmi komplikovaný celek začal vznikat na skalním ostrohu severozápadně od Hrádku také ve druhé polovině 13. století a s postupem času se stále více rozrůstal směrem na

¹⁷¹ P. Vlček, *Encyklopedie českých zámků*, Praha 1994, s. 30.

¹⁷² P. Pavelec, Krumlovský Hrádek v proměnách staletí, in: Panenková, Duňa (ed.), *Hradní muzeum Český Krumlov. Historie objektu a katalog expozitů*, České Budějovice 2010, s. 13.

¹⁷³ Ibidem

¹⁷⁴ Ibidem

¹⁷⁵ Ibidem, s. 14

¹⁷⁶ Ibidem 15-16. Charakter úředního provozu si pak prostory Hrádku zachovávají i v následujících staletích za Schwarzenberků. V 19. století se zde kromě bytu a kanceláře ředitele správy panství nachází i lesní úřad a sklad zvěřiny. Podoba tohoto bytu byla v nedávné době v souvislosti vzniku Hradního muzea v těchto prostorách nově zrekonstruována, ve snaze o přiblížení životního stylu v 19. století. Z instalačních trendů 19. století pak vychází i současná koncepce Hradního muzea, k tomu více Slavko, Pavel, *Hradní muzeum – návrat starých časů*, in: Panenková, Duňa (ed.), *Hradní muzeum Český Krumlov. Historie objektu a katalog expozitů*, České Budějovice 2010, s. 193-199.

západ.¹⁷⁷ Pro naše účely postačí konstatovat, že nejstarší část zástavby vznikala pravděpodobně okolo dnešního třetího nádvoří, jejíž bezpečnost zajišťovala dvojice bergfritů – jeden z východní a druhý ze západní strany.¹⁷⁸ [obr. 13-14]¹⁷⁹ Zásadní přestavba přichází za vlády Oldřicha II. z Rožmberka v první polovině 15. století, kdy se dispozičně sjednocuje východní blok staveb, přestavuje se hradní kaple a na severovýchodu vyrůstá objemově mohutný palác, ze severního pohledu dodnes nejvýraznější a nejvyšší stavba Horního hradu.¹⁸⁰ V těchto dobách vzniká také zástavba okolo dnešního čtvrtého nádvoří, to jest v místě původního hradního příkopu, která ke vztahu k předešlé zástavbě dosahovala značné výšky.¹⁸¹ Další rozsáhlé přestavby následovaly za vlády Viléma z Rožmberka.¹⁸² V šedesátých letech 16. století je navýšeno severní křídlo při třetím nádvoří a ve zdejších prostorách vzniká sál velkrorysých rozměrů zvaný Erbovní světnice, k níž přiléhá dvouramenné schodiště. Radikální přestavbou prošlo v 70. až 80. letech jižní křídlo a také hlavní vjezd do Horního hradu při jihovýchodním nároží. [obr. 9-10] V 80. letech Gabriel de Blonde realizuje výmalbu na obou nádvořích a i v některých interiérech.¹⁸³ Během krátké císařské epizody nedoznal Horní hrad žádných výraznějších proměn¹⁸⁴ a podobná situace panovala i v době vlády prvních dvou Eggenberků – Hanse Ulricha a Johanna Antona. Změna nastává až ve druhé polovině 17. století, kdy se vlády nad krumlovským vévodstvím ujímá Johann Christian z Eggenberku. Stavební počiny knížecího páru velmi dobře dokumentují dochované písemné prameny.¹⁸⁵ Můžeme z nich vyčíst nejen

¹⁷⁷ K tomu J. Muk – L. Lancinger, SURPMO - *Český Krumlov, Stavebně historický průzkum – Horní zámek*, Praha 1991, s. 1-66, 190-210, srov. D. Šnejd – P. Pavelec, K stavebnímu vývoji českokrumlovského horního hradu, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, Stavební vývoj ozřejmil zejména dendrochronologický průzkum jižního průčelí provedený v letech 2001-2008, ke zjištěním z něj vyplývajících velmi podrobně kniha jižní fasáda. Průzkum byl učiněn během komplexní rekonstrukce jižní fasády, která byla oceněná cenou Europa Nostra. (doplňující info k udílení cen dostupné online na www.europanostra.org)

¹⁷⁸ Ibidem, s. 79

¹⁷⁹ Plány znázorňují dobu vzniku zdiva – tedy i dobu vzniku jednotlivých částí horního zámku. V následujícím výkladu o rozrůstání se horního zámku na ně již nebudu dále odkazovat, protože by odkaz na ně musel vzhledem ke složité dispoziční následovat po každé druhé větě. Doporučuji proto čtenáři, aby do těchto plánů během čtení následujících odstavců průběžně nahlížel.

¹⁸⁰ Ibidem s. 87.

¹⁸¹ Ibidem, s. 90.

¹⁸² J. Muk – L. Lancinger, (pozn. 177), s. 8.

¹⁸³ Ibidem, s. 205-206.

¹⁸⁴ Výraznějším počinem bylo pouze budování vodovodní sítě ve formě vodovodních trub, které měly k zámku přivádět vodu, k tomu více M. Preusz, *Voda v měšťanském a šlechtickém prostředí jižních Čech na prahu novověku*, České Budějovice 2010 (diplomová práce Historického ústavu FF JČU), s. 53.

¹⁸⁵ Poměrně široké spektrum zpráv, smluv, korepondence – SOA ČK sign. I 7 Bβ 10, sign. I 7 Bβ 11

postup probíhajících prací, ale zrcadlí se v nich i požadavky stavebníků na novou rezidenci. Než však přistoupíme k výčtu stavebních prací, popíšme si alespoň stručně podobu zámku, kterému Johann Christian a Marie Ernestina určili roli své hlavní venkovské rezidence.

Velice zjednodušeně lze celkovou dispozici horního zámku popsat jako obdélného charakteru, jehož hlavní osu tvoří dvě nádvoří – východní (třetí) na obdélném půdorysu a západní (čtvrté) přibližně čtvercového charakteru. Obě nádvoří pak obklopuje velmi nepravidelné „čtyřkřídlí“ budov, které ve středové části spojuje široký trakt, jež tak od sebe zároveň odděluje obě zmíněná nádvoří. Nepravidelnost tohoto „čtyřkřídlí“ způsobuje zejména východní část, jež výrazně vystupuje z hlavního bloku směrem na jihovýchod. Další výrazný výstupek pak můžeme nalézt v severní části stavby při západním (čtvrtém) nádvoří. Vstup do vlastního jádra horního zámku z východní a západní strany zabezpečuje dvojice průjezdů, další průjezd, který propojuje třetí a čtvrté nádvoří se pak nalézá v přízemí středního křídla.

Nahlédněme nyní do plánů [obr. 12] a seznámme se základním rozvržením vnitřní dispozice jednotlivých křídel. Stanovme si jako výchozí bod v určení počtu a umístění podlaží všechna čtyři křídla obíhající třetí nádvoří. Až na menší odchylky můžeme tato křídla označit za dvoupatrová. První výjimku tvoří severní křídlo, v němž se téměř v celé jeho délce nalézá Erbovní světnice, která je přístupná z prvního patra a svou výškou prostupuje přes patro druhé až ke střeše.¹⁸⁶ Výškou prvního a druhého patra pak prostupuje také zámecká kaple ve východní části jižního křídla.¹⁸⁷ Další výjimku představuje třetí patro, situované nad někdejšími pokoji manželek rožmberských vládců, tzv. horní fraucimor. [není na plánu znázorněno] Zaměříme-li se nyní na západní trojkřídlí lemující čtvrté nádvoří, můžeme konstatovat, že jsou všechna křídla dvoupatrová. Zcela zásadní v celkové dispozici celého horního zámku je však skutečnost, že první patro tohoto západního trojkřídlí je ve vztahu k východním křídlům položeno níže (přibližně o třetinu svojí výšky). Celá tato situace je pak nejlépe patrna z

¹⁸⁶ Tyto prostory zanikly v přestavbách v polovině 18. století, kdy bylo využito výšky Erbovní světnice (tehdy zvané Zrcadlový sál) a došlo k vložení ještě jednoho patra. Takto zůstalo severní křídlo při třetím nádvoří zachováno dodnes, v současnosti je tedy z pohledu z nádvoří skutečně dvoupatrové.

¹⁸⁷ Nutno dodat, že ke slovnímu spojení „výškou první a druhého patra“ by bylo možná příhodné dodat „v poměru k okolním křídlům“, protože kaple se nachází na skalním výběžku, tudíž nemá žádné přízemí, defacto by se tedy dalo říci, že ve východním výběžku jižního křídla kaple prostupuje přízemím a prvním patrem.

řezu stavbou.¹⁸⁸ [obr. 11] Napojení k východním křídům zajišťovala v prvním patře schodiště, jež ústila do Znakové chodby, která se tak stala nejdůležitější spojovací chodbou celého areálu. Druhé patro těchto křídel se nalézají již na stejné úrovni jako u křídel východních s tím, že místnosti západní části jižního traktu měly o poznání nižší stropy v porovnání s pokoji ve východních křídlech.

Z rožmberského uspořádání [obr. 12], které takřka v nezměněné podobě přečkalo až do dob vlády Johanna Christiana se zaměříme pouze na shrnutí několika nejdůležitějších postřehů. Vstupy do objektů zajišťovaly portály situované při čtveřici schodišť. Na obou nádvořích se tak nacházelo jedno vřetenové a jedno dvouramenné schodiště. Nejreprezentativnějším z nich přiléhalo k Erbovní světnici¹⁸⁹ a umožňovalo tak přístup nejen do jedné z ústředních prostor celého zámku, ale zároveň také k předpokojům samotného rožmberského vladaře. Kaple umístěná ve východní části jižního křídla byla přístupná přímo z prvního patra chodbou, do níž bylo možno vstoupit jak z reprezentativních prostor, tak i z těch soukromých. Hlavní reprezentativní prostory (Erbovní světnice, Znaková chodba, Palác, Zelená světnice) byly umístěny v prvním patře, které se tak zhostilo funkce skutečného piana nobile. Soukromé pokoje vladaře, opatřené dvěma předpokoji a trojicí soukromých prostor, se pak nalézaly ve východním výběžku horního zámku.¹⁹⁰ Stejnou skladbu prostor pak opakovaly i nad nimi ležící pokoje vladařovy manželky ve druhém patře a pokoje fraucimoru ve třetím. Povšimnout si zde můžeme zejména důsledného oddělení ženského elementu, to jest fraucimoru, od zbytku ostatních prostor.¹⁹¹

V tomto stavu tedy eggenberský pár převzal krumlovských zámeček. První eggenberské přestavby jsou spojeny se jménem Johanna Christiana, který roku 1682 sepisuje smlouvu s Giacomem Antoniem de Maggi o zásadní přestavbě valné části

¹⁸⁸ Řez stavbou je novodobého původu, žádné dobové řezy, které by zachycovaly celou situaci se nedochovaly. V řezu jsou tedy zahrnuty i pozdější přestavby. Bude-li do budoucna v textu na tento řez odkazováno bude pokaždé doplněn, jako v tomto případě, poznámkou pod čarou, kde bude přesně zmíněno, na kterou část plánu má čtenář upřít svou pozornost a pokud tuto sledovanou část nějakým způsobem naruší novější vestavby, bude na to vždy důrazně upozorněno. V tomto konkrétním případě se tedy zaměříme na pravou část plánu – jak je patrné první patro je v poměru k východním křídům (nalevo) položeno níže, což výrazně komplikuje jeho dostupnost.

¹⁸⁹ Její vznik souvisel s jídelním rituálem ve druhé polovině 16. století, kdy k těmto účelům sloužily ty největší a nejhonosnější sály zámku – právě tzv. typ „erbovní světnice“. Přitom zdejší krumlovská má přímo „vzorové“ umístění v blízké vzdálenosti k pokojům majitele sídla i jeho manželky. J. Kubeš (pozn. 133), s. 223-227.

¹⁹⁰ K vývoji skladby renesančních apartmá více ibidem s. 184-185.

¹⁹¹ K tomu více ibidem

zámku.¹⁹² Své požadavky, jejichž hlavním cílem mělo být zvýšení pohodlí, komfortu a obyvatelnosti stávajících prostor, rozděluje celkem do osmi bodů, v nichž podrobně popisuje své požadavky:

1. Zřízení nového klenutého schodiště v jižním křídle budovy, přesněji řečeno v místech mezi kaplí a starým fraucimorem, které má být vyvedeno od přízemí až pod střechu.
2. Snesení věže (při čtvrtém nádvoří) až k podlaze staré jídelny ve druhém patře, což umožní vznik velkého prostoru pro novou jídelnu v místech někdejšího Císařského pokoje a přiléhající komory, zároveň má být zachováno vřetenové schodiště a malá místnost pro potřebu obsluhy jídelny.
3. V nově vzniklé jídelně následně mají být vytrhány stropy a zvýšeny do úrovně staré jídelny. Nové výšce prostor se mají přizpůsobit také okenní a dveřní otvory.
4. Jako další požadavek je pro tyto místnosti stanoveno uhlazení nerovností stěn, jejich případné vybělení a dále vybavení vlaškými komíny.
5. V celém druhém patře západní části jižního křídla se mají nechat vytrhat stropy, snést krovy a následně zvýšit obvodové i příčné zdi, aby dosáhly výše těch východně položených, v neposlední řadě také navýšit okenní a dveřní otvory. Zároveň si přeje vytvoření vnější korunní římsy v celé délce křídla od schodišťového rizalitu až k západnímu nároží.
6. V západním křídle, kde je plánováno zřízení nové galerie¹⁹³ a pokojů kněžnina fraucimoru, má být zvolen stejný postup jako v pátém bodě.
7. Dále rozvádí novou dispozici druhého patra západního křídla – to jest zřízení nové galerie v celé délce křídla, tří pokojů (dvou při čtvrtém nádvoří a jednoho při severní obvodové zdi) a také „chodby na trámové vazbě“.¹⁹⁴
8. Všechny tyto prostory pak mají zdobit štukové stropy s římsami a jinými dekorativními prvky.

Ačkoliv smlouvu se základními požadavky nové adaptace signoval svým podpisem Johann Christian, na realizaci těchto stavebních úprav dohlížela v následujících letech

¹⁹² Požadavky rozepsány celkem na sedmi stranách, SOA ČK sign. I 7 Bβ 10. V některých překladech vycházím z J. Muk – L. Lancinger, (pozn. 177), s. 33.

¹⁹³ K. Tríska, et al., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [V]. Jižní Čechy*, Praha 1986, s. 46 uvádí, že tato galerie byla vytvořena po vzoru té v zámku v Petronellu. Johann Christian tento vzor pro galerii v této smlouvě jmenovitě neuvádí. A jakýkoliv odkaz na tento údaj se mi nepodařilo najít ani v jiných archivních materiálech SOA ČK. I kdybychom předpokládali, že autor k této domněnce došel například dispoziční analýzou, neshledávám mezi zámkem Petronell a Českým Krumlovem téměř žádné shody.

¹⁹⁴ Týká se zřízení kryté chodby nad hradní příkopem, viz kap 5.1.3.

převážna Marie Ernestina.¹⁹⁵ Požadované práce jsou pod vedením Giacomu Antonia de Maggi realizovány od roku 1683. Nejdříve se přistupuje k destrukci věže. Dále bylo zbouráno i točité schodiště při jihozápadním rohu třetího nádvoří a probourány zdi do vedlejších pokojů, na jejichž místě vzniklo nové barokní zaklenuté schodiště, které se nám v této podobě zachovalo až dodnes.¹⁹⁶ Kromě toho byl také proražen z průjezdu pod středovým traktem nový krytý hlavní vchod do přízemního vstupního vestibulu.¹⁹⁷ [obr. 17] Následovalo vyrovnání zdí druhého patra jižního a následně i západního křídla, jejichž obvodové zdivo z venkovního pohledu nově korunovala mohutná fabionová římsa.¹⁹⁸ Tyto práce se protahují až do roku 1687, kdy za ně de Maggi předkládá účet, v němž se dále uvádí, že na altánu/balkónu, který se nacházel u jídelny na vrcholu malého schodišťového rizalitu, došlo ke zřízení balustrády. Dále byla nově prolamovaná okna opatřena ostěním a v neposlední řadě se také zřídila osobní kaple při ložnici kněžny.¹⁹⁹ Po dokončení těchto prací ve druhém patře tedy vzniká rozsáhlé barokní apartmá kněžny Marie Ernestiny, které se skládá z následujících pokojů – antekamera, jídelna, tzv. Zelený pokoj, ložnice. Ke kněžnině ložnici pak přiléhá ze západu nová galerie, vskutku velkorysých rozměrů, ze severu malá vestavba soukromé kaple a pokoje fraucimoru. Zajímavým detailem je pak balkon, [obr. 16] vedený z prvního pokoje fraucimoru do Zeleného pokoje, který tak umožňoval členkám fraucimoru pohyb v pokojích, aniž by rušily soukromí kněžny. O dva roky později došlo k adaptaci pokojů eggenberského fraucimoru ve druhém patře severního traktu při čtvrtém nádvoří. [obr. 15] Jak vyplývá z dochovaného plánu, stávající pokoje byly zkráceny a směrem k nádvoří vzniká chodba, která umožnila přímé spojení mezi schodištěm a východním středovým křídlem.²⁰⁰ Na počátku 18. století ještě následuje stavba krytého mostu, o níž se zmíníme až v následujících kapitolách, v návaznosti na její vznik bylo nutné v prostoru galerie zřídit nový vstup do této chodby a při této příležitosti také došlo k novému osazení oken.²⁰¹ Po smrti Johanna Christiana roku 1710 se již žádné významné stavební práce v zámku neudály. Posledním zásahem Mariie Ernestiny byla pouze výměna podlah v někdejších pokojích dona Julia d'Austria, jejímž cílem bylo odstranění

¹⁹⁵ Četné zprávy o průběhu stavby jsou adresovány její osobě, SOA ČK sign. I 7 Bβ 10

¹⁹⁶ Více J. Muk – L. Lancinger, (pozn. 177) s. 31-37.

¹⁹⁷ Ibidem

¹⁹⁸ K tomu podrobněji ibidem 34-36.

¹⁹⁹ Dále jsou uváděny drobnější dílčí zásahy v podobě změn ostění atd. K tomu podrobněji ibidem.

²⁰⁰ Ibidem

²⁰¹ Ibidem

krvavých skvrn souvisejících s brutální vraždou Markéty Pichlerové na počátku 17. století.²⁰² Po smrti Marie Ernestiny roku 1719 přechází eggenberské dědictví na Františka Adama ze Schwarzenberku a již záhy po převzetí majetku i on začíná upravovat krumlovský zámek „k obrazu svému“, největších změn se však Horní hrad dočkal až za jeho syna Josefa Adama v polovině 18. století, kdy dochází k přeměně struktury dispozičního řešení interiérů.²⁰³ Naproti tomu exteriérové řešení z eggenberské éry již žádných výraznějších změn nedoznalo.²⁰⁴

5.1.1.1. Mezi ideou a kompromisem

Na první pohled by se mohlo zdát, že výše zmíněný výčet eggenberských přestaveb krumlovského horního zámku, které se uskutečnily v rozmezí necelých třiceti let, nehraje v jeho několikasetleté stavební historii přílišnou roli, ale opak je pravdou. Protože to byly právě eggenberské přestavby, které dokázaly do starých zdí krumlovského Horního hradu vnést barokního ducha. Chceme-li však jejich zásahy do dispozice nějakým způsobem zhodnotit, musíme přitom vždy mít na paměti, že v tomto případě museli stavebníci respektovat realitu stavby. Johann Christiana a Marie Ernestina tak museli vycházet především z daných limitů, které pravděpodobně mnohdy svazovaly jejich ideální představu o nové adaptaci krumlovské rezidence. Stavební počiny zde uskutečněné se tak nutně pohybovaly „mezi ideou a kompromisem“.

Zaměříme se nejdříve na exteriérové řešení. Zatímco severnímu a východnímu průčelí se nedostalo téměř žádné pozornosti, západní doznalo jen několik dílčích proměn²⁰⁵ a to jižní prošlo „menší revolucí“. U obou fasád souvisela tato proměna s přestavbou druhého kněžnina apartmá a přiléhajících prostor, jejichž zvýšení zajistilo z jihu pohledové sjednocení siluety celého zámku. U západní fasády se jednalo o prolomení oken pouze ve druhém patře, s tím že rozvrh okeních os prvního patra byl ponechán v původním stavu. Okenní otvory, jež měly osvětlovat velký prostor galerie,

²⁰² Ibidem

²⁰³ Jako nejdůležitější změny lze zmínit vložení patra do prostoru bývalé erbovní světnice (eggenberského Zrcadlového sálu), vložení mezipatra do západní části jižního křídla zámku (pod apartmá Marie Ernestiny) a zejména radikální přestavbu zámecké kaple, kdy došlo k odstranění původních rožmberských kleneb. K tomu více A. Kubíková (pozn. 22), s. 30-32.

²⁰⁴ Jedinou zásadnější změnou bylo nepatrné navýšení severního křídla při třetím nádvoří související s vkládáním nového patra, odkaz na literaturu viz předchozí pozn.

²⁰⁵ Např. prolomení oken druhého patra.

přítom téměř ignorovaly rozvržení prvního patra. Zahledíme-li se na půdorysné řešení galerie, [obr. 14] je zřejmé, že primárně se podřizovala interiéru stavby, nikoliv jeho vnějšímu plášti. V souvislosti z pozdější výstavbou krytých chodeb byl sice tento nedostatek překryt hmotou chodeb, avšak i nadále zůstal znatelný. Za důvod tohoto řešení lze pravděpodobně označit menší pohledové uplatnění západní fasády, právě proto dali stavebníci zřejmě přednost symetrickému řešení interiéru před ztvárněním vnějšího průčelí. Zcela opačná situace zavládla na monumentálním jižním průčelí, jež se tyčilo nad protékající Vltavou. [obr. 18] Významnou roli při utváření celkové symetrie jeho fasád přitom hrál středový, mělce vystupující schodišťový rizalit, který opticky rozděloval jižní průčelí na dvě části. Přijímáme-li osobnost a symetričnost jako jednu ze základních složek barokní architektury, alespoň v její klasicizující poloze, nutně se musíme ptát, proč eggenberský pár nepřistoupil k úplné proměně systému řazení okenních otvorů. Zahledíme-li se totiž do plánů horního zámku, jasně z nich vyplývá, že by bylo možno vytvořit symetričtější vzhled jižního průčelí a přitom by nemuselo dojít k radikální změně dispozic. Velmi relevantní odpověď lze najít ve Furtenbachově citátu: „*Pakliže osoba urozená prastaré sídlo má, aniž ho zbourati dá, ba spíše ať jej kvůli svým věhlasným předkům zachovati ráčí...*“²⁰⁶, protože je zřejmé, že se Johann Christian a Marie Ernestina řídili původními rastry okenních os ještě z dob Rožmberků, v prvním patře západní části průčelí ponechali i dvojici arkýřů, která již z dálky poukazovala na starobylý původ nové knížecí rezidence. Samozřejmě by mohla být oprávněně vznesena námitka, že držení se starší předlohy a její ponechání v původním stavu, souviselo s ekonomickými důvody nebo s těžkou dostupností zmíněných partií. Uvážíme-li ale, že byly sneseny krovy a následně i zdivo téměř celého druhého patra, přičemž masa obvodové zdi byla budována defacto znovu, troufám si tvrdit, že by již pro stavebníky nepředstavovalo prolomení nových okenních otvorů i v patře níže položeném větší problém. Zavzpomínáme-li navíc na čtvrtou kapitolu, kde jsme se zabývali přístupem Eggenberků k „rožmberskému dědictví“ a jeho symbolického kapitálu, jeví se jako přípustná hypotéza, že kníže z Eggenberku vědomě demonstroval zachováním těchto prvků a následnému podřízení se jim starobylost sídla a tím částečně zvyšoval i svou vlastní prestiž. Zároveň tak mohl navazovat na tradici započatou jeho otcem i dědem, kteří se považovali za přímé nástupce Rožmberků. V případě Johanna Christiana by

²⁰⁶ Josef Furtenbach, *Architectura recreationis*, přecitováno podle Fidler, Petr, Pomník, památník a památka, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 15-22.

tento předpoklad podporovala i jeho tíživá situace po rozdělení majetku, kdy vyvstala nutná potřeba vytvořit vlastní hlavní venkovskou rezidenci. Jako protiargument by samozřejmě mohlo sloužit i snesení původní věže, jež byla situována přibližně ve středové části stavby a také poukazovala na starší původ stavby. Poměrně uspokojivou odpověď, by pro nás v tomto ohledu mohlo představovat konstatování, že vlastní jádro věže by znatelně poškozovalo dispozici nově vznikajícího apartmá a právě z těchto důvodů byla odstraněna. Navíc krumlovská rezidence už jednu výraznou dominantu v podobě věže obsahovala - věž nedaleko ležícího Hrádku, četné malby a veduty, které si dávají záležet na jejím ztvárnění, budiž toho důkazem. Vzpomeňme v této souvislosti slova V. Bůžka a P. Krále, kteří se shodují, že „*Prvním místem, do kterého urození chtěli vtisknout rodovu i individuální paměť, bylo jejich zámecké sídlo. Jedná se o volbu pochopitelnou, šlo o místo, které bylo pozornému divákovi – ať už to byl urozený návštěvník, poddaný či samotný rodinný příslušník, kterého symbolický prostor zároveň vychovával – nejvíce na očích. [...] Architektonická podoba, umělecké ztvárnění zámeckého sídla, jeho vnitřní dispozice i výbava sloužily k symbolické komunikaci urozenosti. [...] Urození stavebníci museli rozhodnout o osudu původních částí přestavovaných zámků. Ve světě, kde se staré neměnné cenilo více než nové, byla volba, jak se ukáže, zpravidla promyšlená. Každý zásah do dispozice i vnější podoby zámeckého sídla je tak třeba sledovat z pohledu symbolické komunikace.*“²⁰⁷ Zadívali se na jižní průčelí krumlovského Horního hradu touto optikou a připojíme-li k ní i dramatické osobní zvraty z Eggenberkova života, zdá se býti výše zmíněná hypotéza velmi pravděpodobnou. Poslední otázka, kterou musíme v této souvislosti zodpovědět, zní, proč se této výsady hlavního „mediálního nosiče“, dostalo právě jižnímu průčelí? Mohl bych vás nyní zahrnout celou záplavou chvalozpěvů, které by opěvovaly estetické přednosti související s umístěním na skalním ostrohu nad Vltavou, s takřka imperiálním vzhledem stavby etc.,etc. Ale neučiním tak. Ačkoliv jsou estetické přednosti jistě pádnou argumentací, pokusím se Vaši pozornost nasměrovat trochu jiným směrem. V současnosti je za symbolický vstup do města považována Budějovická brána, která jako jediná z krumlovských bran přečkala „modernizaci“ městského urbanismu v 19. století, která si mnohde za svůj cíl stanovila naprostou devastaci staré městské fortifikace – symbolu starých dob.²⁰⁸ Situace v 17. století byla však zcela odlišná, po celém městě

²⁰⁷ P. Král – V. Bůžek, Úvod, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007.

²⁰⁸ Nutno dodat, že v některých případech k tomu docházelo z ryze praktickým důvodů v souvislosti s

bylo možno nalézt mnoho dalších bran, z nichž ta největší se tyčila mezi budovami jezuitského semináře a koleje. Horní Brána (Obertor či Bergtor) se svou výškou 31.5 a šíří 7.5 metru²⁰⁹ představovala „královnu“ krumlovských bran a právě z těchto důvodů byla také určena jako brána sloužící slavnostním vjezdům vrchnosti či jiných urozenců do města – ostatně právě touto branou vjížděl do Krumlova 17. července roku 1719 poprvé jako nový majitel celého panství i František Adama ze Schwarzenberku.²¹⁰ Uvědomíme-li si tedy počátek této původní „prohlídkové trasy“ města, je volba jižního průčelí krumlovského zámku v rovině oné symbolické komunikace, o níž se zmiňovali i V. Bůžek a P. Král, nanejvýš logická. Zmíněné estetické přednosti, jež vycházejí z konkrétního umístění stavby v krajině a urbanismu města, představují ono pomyslné „plus“ navíc.

Co nabízely eggenberskému páru interiéry krumlovského zámku? V čem novým majitelům nevyhovoval, že se odhodlali k přestavbám? ... Tak zní jen některé otázky, na něž se pokusíme nalézt alespoň částečně odpovědi. Již jsme si přiblížili stav dispozice za posledních Rožmberků a zároveň také funkční rozložení jednotlivých prostor Horního hradu v této době. [obr. 12] Jak dosvědčuje inventární soupis z roku 1664 toto řešení bylo takřka shodné s tím, které čekalo i na eggenberský pár krátce po jeho příchodu na krumlovský zámek.²¹¹ Seznámili jsme se také s výčtem nejdůležitějších stavebních akcí tohoto knížecího páru, ale chceme-li pochopit jejich význam ve skladbě prostor zámku a zároveň se pokusit poodhládit i motivaci těchto adaptací, musíme se nezbytně pokusit alespoň částečně zrekonstruovat původní funkce jednotlivých místností v rámci celé dispozice. Velmi výmluvný pramen poznání představují záznamy z průběhu stavby – již zmíněná korespondence nebo stavební smlouva s Giacommem Antoniem de Maggi, kde se mnohdy mezi výpisem jednotlivých úkolů, které se mají vykonat, objevuje i přesné označení prostor. Další pramen, z něhož můžeme čerpat představují zámecké inventáře, které byly vrchností pořizovány v interiérech zámků z

rychlým rozšiřováním městské zástavby zejména ve druhé polovině 19. století. Uvědomíme-li si urbanistické řešení Českého Krumlova, lze konstatovat, že v případě odstraňování (původně devíti) městských bran nikterak s rozšiřováním předměstských čtvrtí nesouviselo. Horní Brána byla zbořena roku 1839, do dnešních dnů z ní přežival pouze její název, jakožto označení městské čtvrti nacházející se nad místem, kde původně stála. Více k rekonstrukci podoby jednotlivých bran J.Müller, *Český Krumlov. Staré městské brány*, Český Krumlov 1988., nestr.

²⁰⁹ J.Müller, *Český Krumlov. Staré městské brány*, Český Krumlov 1988., nestr.

²¹⁰ J. Zálaha (pozn. 98), s. 11.

²¹¹ SOA ČK sign. I 7 I 8

nejrůznějších důvodů.²¹² V případě krumlovského Horního hradu představuje v tomto směru nejhlubší studnici poznání pro dobu Johanna Christiana a Marie Ernestiny, inventární soupis, který byl vyhotoven až po smrti obou „našich“ stavebníků roku 1719, to jest ve formě předávácího inventáře pro Adama Františka ze Schwarzenberku.²¹³ Kromě primárních archivních pramenů se můžeme opřít o dlouholetou badatelskou činnost zejména A. Kubíkové, která na základě detailní pramenné analýzy, zpracovala přechylování názvů jednotlivých místností a u některých z nich přinesla i velmi cenné poznatky o jejich využití.²¹⁴

Zahleďme se tedy opět do plánů horního zámku a popišme stručně danou situaci,²¹⁵ ve které se nacházel již po přestavbách iniciovaných Johannem Christianem a Marií Ernestinou. [obr. 13-14] Začneme naši „prohlídkovou trasu“ od nově zbudovaného dvouramenného schodiště v jižním křídle. V přízemí umožňoval vstup do nového vestibulu schodištní haly, segmentově zakončený vstupní portál, který byl proražen právě mezi vestibulem a průjezdem ze třetího na čtvrté nádvoří. Schodiště nám umožňuje vystoupat do prvního i do druhé patra. Věnujme svou pozornost nejprve prvnímu patru – pianu nobile. Povšimneme si, že ze schodištní haly se nám nabízí přímý přístup do tří částí budovy – východně do zámecké kaple, západně do „jidelny vyšších oficirů“²¹⁶ a severně do Znakové chodby. Jak je z dispozice patrné, Znaková chodba si udržela svůj charakter hlavní komunikační prostory celého zámku, protože i nadále umožňovala přístup z východních křídel zámku do těch západních, zároveň však její výzdoba v podobě heraldické výmalby na stropních partiích, dávala prozrazovat i její reprezentativní charakter. Z trojice největších sálů, umožňovala přímý přístup pouze do Zrcadlového sálu, který v dobách eggenberského knížecího páru sloužil jako slavnostní jídelna.²¹⁷ Tento sál velkorysých rozměrů v délce pěti okenních os prostupuje svou

²¹² Nelze však zapomínat, že během soupisu interiérů byly často některé místnosti vynechávány nebo nebylo budovou postupováno po rovné přímce a zapisováno vybavení pokojů v přesném pořadí pokojů.

²¹³ SOA ČK Sb. rkp. ev. č. 163 místnosti jsou přitom řazeny dosti nahodile – například ve druhém patře, začíná apartmá kněžny, následuje kaple, pak se vrací do galerie, pak pokračuje výčtem pokojů fraucimoru

²¹⁴ A. Kubíková (pozn. 22), kde přináší i výtahy z inventáře (SOA ČK, Sb. rkp. 163) a vybavení jednotlivých místností. Zabývá se zejména přechylování názvů jednotlivých pokojů, které samo o sobě velmi celou situaci dosti komplikuje, příkladem uvádím tři největší zámecké sály (vždy v podobě rožmbberské – eggenberské – schwarzenberské): Zelená světnice – Jelenní sál – Maškarní sál, Palác – Zlatý sál – Zrcadlový sál, Erbovní světnice – (Modrá jídelna) Zrcadlový sál – zanikl.

²¹⁵ Plány zhotoveny na základě vlastního archivního průzkumu a informací z A. Kubíková (pozn. 22).

²¹⁶ A. Kubíková (pozn. 22), s. 28.

²¹⁷ A. Kubíková (pozn. 22), s. 29, název dostal podle mnoha zrcadel zavěšených po zdech.

výškou až do druhého patra, kde můžeme spatřit kruhové okenní otvory umístěné ve stejném rastru jako ta prvního patra. Zdejší heraldická výmalba pak přímo navazuje na Znakovou chodbu. Na západní stranu znakové chodby se z obou stran napojovala dvě schodiště, která umožňovala přístup do níže položených západních křídel zámku. Pokud bychom se vydaly doprava, dostali bychom se do Zlatého sálu, na jehož druhou stranu navazovalo starší schodiště z rožmberských dob. Přes tyto prostory bychom také mohli vstoupit do Jelenního sálu, k němuž z jižní strany přiléhalo apartmá knížete Johanna Christiana z Eggenberku ve složení pokojů (od východu k západu) – antecamera – jídelna – ložnice – kabinet (miniaturní retiráda).²¹⁸ Existence úzké chodby přiléhající směrem k nádvoří je přitom v této době dosti nejistá.²¹⁹ Z dalších pokojů v prvním patře je možno ještě zmínit pokoje vyšších knížecích úředníků situované v nejvýchodnější křídle celého horního zámku.²²⁰

Situace druhého poschodí je již méně složitá, z hlavní schodiště můžeme směrem k západu vstoupit do knížecí oratoře. Přímo naproti výstupu ze schodiště se pak nalézají na dlouhé pohledové ose enfilády barokní apartmá kněžny Marie Ernestiny ve složení pokojů – antecamera – jídelna – tzv. Zelený pokoj – ložnice.²²¹ Vřetenové schodiště a malý „kvelb“, o jehož zachování se výslovně zmiňuje smlouva s Giacomem Antoniem de Maggim, přiléhají k severní straně Jídelny, jsou pozůstatek věže, jež se nacházela v těchto místech a byla snesena také de Maggim. Jídelna nás zaujme také prostřední „okenní“ osou, kde je prolomen portál, umožňující vstup na altán/balkon, který je umístěn na schodišťovém rizalitu a lemuje jej kuželková balustráda. Dále pokračujeme do Zeleného pokoje a následně do ložnice kněžny, k níž přiléhá galerie a pokoje fraucimoru. Nejvíce nás přitom zaujme dodatečná vestavba hmoty kaple právě v prvním z pokojů fraucimoru. Vstup do ní je samozřejmě zajištěn z prostor kněžniny ložnice. Západní křídlo dále obsahuje dlouhou galerii a směrem k nádvoří další pokoje fraucimoru, garderobu a v nejsevernější části místnost knihovny. Celé druhé patro je určeno pro členky kněžnina fraucimoru, na jejichž pokoje se napojuje i středové křídlo, kde největší místnost tvoří tzv. stará jídelna, jež také sloužila účelům fraucimoru.²²²

²¹⁸ Podrobněji A. Kubíková, (pozn. 22), s. 28-29

²¹⁹ V archívních pramenech sem i nepodařilo o jejím zřízení nic dohledat, in gaži je datováno do let, což naší situaci příliš nepomáhá. Ostatní literatura o její existenci mlčí. Budou proto zmíněny obě varianty.

²²⁰ A. Kubíková (pozn. 22), s. 28.

²²¹ A. Kubíková (pozn. 22), s. 26 – 28.

²²² Podrobněji k celému křídlu včetně výpisu mobiliáře ibidem

Nejvýchodnější část druhého patra zámku pak obsahuje hostinské pokoje, nad nimiž se ve třetím patře nacházejí tzv. Muzikantské pokoje.²²³

Kdyby byl krumlovský zámek v držení nějakého méně významného rodu, pravděpodobně bychom si s předešlým popisem pokojů vystačili. Ale Johann Christian byl třetím knížetem z Eggenberku a také vévodou krumlovský etc., jeho hlavní venkovská rezidence, zde je důležité zdůraznit vévodská rezidence, musela nutně reagovat i na burgundsko-španělský ceremoniál – jak v prostorách veřejných, tak i těch privátnějšího charakteru. Asi nebude nikdo překvapen, když již nyní otevřeně konstatujeme, že krumlovský zámek v žádném případě nemohl obsahovat klasické řazení pokojů dle diktátu ceremoniálu. Ačkoliv jedním z původních záměrů této práce byla i rekonstrukce oné „ceremoniální cesty“, bez obalu přiznávám, že nezbývá nic jiného než v následujícím výkladu na tuto snahu téměř rezignovat, protože zadíváme-li se na půdorysné řešení zámku, jsme v tomto směru dosti bezradní. Smiřme se tedy s konstatováním, že z reprezentativních pokojů zaujímala nejvýznamnější místo v souvislosti s ceremoniálem bezesporu trojice sálů – Zrcadlový, Zlatý a Jelenní. Dle výzkumů A. Kubíkové Zrcadlový sál plnil funkci slavnostní jídelny, Zlatý a Jelenní sloužily před zřízením vlastní budovy divadla zejména k příležitostným divadelním představením.²²⁴ Jako nejproblematičtější v kontextu s ceremoniálem lze pak zmínit umístění vlastního apartmá knížete, i když uvážíme obě varianty – s chodbou i bez její přítomnosti. Uvedení případných hostů z velmi úzkého okruhu vyvolených, kteří mohli do těchto prostor vstoupit, se jeví býti dosti problematické. Pokud připustíme existenci chodby, mohli být uvedeni přes Jelenní sál chodbou do antecamery. Pokud by zde však chodba neexistovala z Jelenního sálu by se vstupovalo přímo do ložnice, což by bylo nepřipustné. Naskýtají se pak ještě další dvě varianty (nezávisle na existenci chodby) – první s přístupem přes vřetenové schodiště přímo ze Znakové chodby, druhá pak z hlavního schodiště do „jídelny vyšších úředníků“, do přílehlé místnosti a následně přes schodiště umístěné v rizalitu. Žádná z těchto variant však není, zejména uvážíme-li status majitele zámku, vyhovující. Právě v těchto souvislostech je o to více překvapující, jak velkorysé apartmá bylo věnováno kněžně Marii Ernestině.²²⁵

²²³ A. Kubíková (pozn. 22) s. 28

²²⁴ Podrobněji A. Kubíková (pozn. 22), s. 27-28.

²²⁵ Ostatně po převzetí dědictví Františkem Adamem ze Schwarzenberku začíná téměř záhy vznikat double apartment, kdy v pokojích bývalého kněžnina fraucimoru začalo být budováno druhé apartmá. Můžeme to částečně považovat i za svědectví toho, že bývalé apartmá Johanna Christina bylo vskutku silně nevyhovující.

Jak o zámeckých stavbách podotýká Z. Hojda: „*v rovině každodenního života byly však hlavně výrazem praktických potřeb.*“²²⁶ Zaměříme tedy nyní svou pozornost i tímto směrem. Nejkázaleji avšak zároveň i nejpraktičtěji je vyřešeno bezpochyby kněžnino apartmá. Pokoje fraucimoru zajišťují jeho „zázemí“, jehož cílem je zajištění veškerého komfortu vlastního barokního apartmá. Marie Ernestina má navíc v bezprostřední blízkosti k dispozici osobní kapli, galerii i knihovnu, což prozrazuje mnohé o jejích osobní zájmech. Zázemí kněžniných pokojů je pak opět v ostrém kontrastu s těmi Christiánovými. Porovnááme-li pokoje obou manželů, za povšimnutí stojí také poměrně špatné propojení obou ložnic. Chtěl-li Johann Christian navštívit manželčino lože, měl na výběr ze tří možností: Za prvé musel projít ze své ložnice až ke vřetenovému točitému schodišti a po něm vystoupat do míst tzv. Staré jídelny a projít celým kněžniným apartmá až k její ložnici. Druhou možností bylo projít ze své ložnice přes Jelenní sál ke schodišti v severním křídle, po němž vystoupal do druhého patra a nutně musel projít přes galerii, protože je nemyslitelné, aby procházel pokoji kněžnina fraucimoru. Třetí nejdelsí cestu by představovala trasa z jeho ložnice přes celé apartmá, schodišťový rizalit, jídelnu vyšších úředníků, hlavní schodiště a následně přes celé kněžnino apartmá – z vyjmenovaných možností, trasa snad nejméně pravděpodobná. Vzpomeneme-li i na dobové výpovědi o vyrovnaném a harmonickém eggenberském páru, zdá se býti právě tato skutečnost dosti zarážející.

Z funkčního hlediska se nejvýrazněji uplatnila zejména vestavba nového schodiště, protože se mu podařilo propojit nejen všechna podlaží, ale zároveň umožnilo i rychlé spojení mezi soukromými, reprezentativními i sakrálními prostory. Právě z těchto důvodů bylo pravděpodobně umístěno právě do míst, kde jej můžeme dnes nalézt. Lze předpokládat, že v případě Marie Ernestiny a jejího manžela představovalo jednu z oněch klíčových každodenních potřeb právě velmi dobré napojení vlastních apartmánů se sakrálními prostory zámku. Pripustíme-li, že jednou z klíčových prostor zámku pro eggenberský knížecí pár představovala právě kaple, jejímuž napojení pomocí schodiště na soukromé i reprezentační prostory podřídili valnou část dispozičního řešení, tak se opět dostáváme k symbolickému kapitálu, který v sobě ukrývala krumlovská rezidence, jakožto starobylé sídlo Rožmberků – podobně jako v případě jižního průčelí.

²²⁶ Z. Hojda, Zdeněk, *Rezidence české šlechty v baroku (Několik tezí)*, in: Bobková, Lenka (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. a 18. století. Sborník příspěvků z konference na pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.-31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 164.

Nemůžeme si totiž nevšimnout, že právě interiéry, které „byly nejvíce na očích“ všem hostům eggenberského páru, se vyznačovaly jednou společnou vlastností. Všechny z nich nesly dobře viditelné stopy po dřívějších majitelích – Rožmbercích. První místnost, kterou měl každý host možnost spatřit ihned po vstupu do prvního patra zámku, představovala Znaková chodba, která, jak již bylo zmíněno, společně s nedalekým Zrcadlovým sálem oplývala množstvím heraldických motivů spojených s Rožmberky a s nimi spřízněnými rody. Hostinské pokoje byly situovány do druhého patra nejvýchodnějšího křídla, to jest přímo do někdejších rožmberských pokojů určených vladařově manželce. Z této hostinské části přístupu do ostatních křídel zámku zamezoval právě dvoupatrový Zrcadlový sál, tudíž chtěl-li host projít do prvního patra musela jeho cesta směřovat dolů pro schodišti při východním nároží severního křídla a poté, nechtěl-li vejít do kaple, musel projít přes Zrcadlový sál i Znakovou chodbu. Vrchol této „starobylé prohlídkové trasy“ zámku, představovala bezesporu zámecká kaple, jejíž klenby ještě pamatovaly modlitby posledních Rožmberků.²²⁷ Zdá se více než pravděpodobné, že eggenberský pár, jehož stavební záměry značně limitovala sama stavba Horního hradu, „vsadil“ vědomě na symbolický kapitál tohoto starého rožmberského sídla, jehož spleť dispozice již sama o sobě nenechávala žádného z hostů na pochybách o jeho starobylém původu, který nepochybně zvyšoval i osobní prestiž eggenberského knížecího páru. Nicméně ne všechny problémy související zejména s funkčním dispozičním řešením lze vysvětlit tímto způsobem, eggenberská éra si tedy i přes naši snahu o její popsání a zhodnocení i nadále ponechává četná tajemství.

5.1.2. Knížecí divadlo

Rouškou tajemství je obestřena i další z budov, která doplnila vlastní jádro rezidence v Horním hradu, a sice nové knížecí divadlo. V tomto případě nemusíme zajisté pátrat po její funkci a určení, ale spíše po jejím vzhledu, protože původní budova eggenberského divadla zcela zanikla po polovině 18. století.²²⁸

²²⁷ J. Kubeš (pozn. 133), s. 282 se o starých kaplích zakomponovaných do dispozice zámku vyjadřuje následovně: „*Existence modlitebny na prastarém místě s alespoň vnějším tvaroslovným náznakem jejich starobylosti byla zejména v 17. a 18. století vnímána jako významný zdroj symbolického kapitálu.*“.

²²⁸ K následným přestavbám za Josefa Adama ze Schwarzenberku více A. Kubíková, (pozn. 22), K popisu současné divadelní budovy a její stavební historii podrobněji Pavel Zahradník, *Český Krumlov. Zámecké divadlo. Dějiny objektu, Praha 2003*. [strojopis z fondů NPÚ, ú.o.p. ČB], s. 10 a následující.

Kromě hudby, literatury a výtvarného umění představovalo jednu z neoblíbenějších kratochvilí knížecího páru právě divadlo, kterému již v v šedesátých a sedmdesátých letech 17. století zasvětili k občasným a později pravidelným představením Jelenní sál a těm komorněji pojatým Zlatý sál.²²⁹ Kníže Johann Christian sděluje své přání na zřízení vlastní budovy divadla (Comediehaus) již roku 1680 a vlastní stavba, o níž máme poměrně málo informací, započala o necelý rok později na pátém zámeckém nádvoří v místě zvaném na Plášti.²³⁰ V následujících letech začíná postupně vznikat z větší části dřevěná a z menší části zděná stavba, na jejímž budování se podíla řada tesařů, jmenujme například Vavřince Khünmüllera či Michala Strobela.²³¹ První zmíněný si také roku 1684 účtoval mimo jiné i za vyhotovení knížecího znaku, avšak o jeho přesném umístění v prostorách divadla prameny mlčí.²³² Lze však předpokládat, že se nalézal buďto nad knížecí lóží či přímo nad jevištěm. Khünmüller si účtoval také za zhotovení čtrnácti velkých sloupů, šesti okenních ostění, pavlače s dvojitými schody, nahoře a dole se třemi galeriemi, avšak žádné bližší informace k nim již nepřipojuje.²³³ Mezi autory malířských prací, které souvisely s budováním divadla, se v letech 1683-1686 objevují jména Jana Anneise, Johana Martina Schambugera a také knížecího malíře de Veerleho, který měl venkovní zdi divadelní budovy pokrýt „modrými kvádry“.²³⁴ Můžeme tedy předpokládat, že těmi „modrými kvádry“ je myšlena iluzivní malba, jež měla evokovat dojem kvádrování. První zednické práce jsou doloženy až v letech 1684-1685 a jsou spojeny se jménem Giovanniho Maria Spinetti, který v těchto letech upravoval zdi při baště a pravděpodobně realizoval i podezdění dřevěné budovy.²³⁵ Jak upozorňuje P. Zahradník o dřívějších zednických pracech stejně jako o autorovi plánu divadla nemáme žádné archivní zprávy.²³⁶ Divadlo zřejmě bylo dokončeno okolo roku 1686, kdy máme poslední zprávy o provedených pracech, další menší udržovací práce se totiž uskutečnily až v roce 1699, ve větším rozsahu pak bylo divadlo opravováno roku 1704, kdy došlo i k jeho opětovnému podezdění pravděpodobně pod dohledem políra Giovanniho Canevalle.²³⁷ Do poloviny 18. století

²²⁹ A. Kubíková (pozn. 20) s. 16.

²³⁰ Název odvozen od přítomnosti někdejšího opevnění. Ibidem s. 2

²³¹ Podrobněji k jejich platům ibidem 2-3, 5-6

²³² Ibidem s. 6.

²³³ Ibidem s. 5

²³⁴ Ibidem s. 4-5, 9.

²³⁵ Ibidem s. 8.

²³⁶ Ibidem

²³⁷ Ibidem s. 10-11.

značně zchátralo, proto také bylo za Josefa Adama ze Schwarzenberku přestavěno v šedesátých letech 18. století do současné podoby, eggenberské divadlo tak nadobro zaniklo.

Základní půdorysné řešení stavby můžeme vyvozovat z nesignovaného z plánu z roku 1706 [obr. 19], který se primárně nevěnoval samotné divadelní budově, ale úpravám kryté chodby, o níž se zmíníme již v následující kapitole. Plán není orientován podle světových stran, orientace je otočena o 180 stupňů, takže sever se nalézá v dolní části plánu. V půdorysech názorňuje jenom základní rozvržení jednotlivých budov: na západní straně (napravo) starší budovu tzv. Renesančního domu, k němuž je připojeno eggenberské knížecí divadlo, které dosahující pouze poloviční šířky tzv. Renesančního domu vybíhá směrem na východ, kde je zakončeno polygonálním způsobem. Jak je patrné právě při této partii, přiléhá přímo ke zdem divadla dvojice pilířů, které nesou konstrukci kryté chodby. Nic jiného se z plánu nedozvídáme. K bližšímu poznání vnitřní dispozice divadla nám může posloužit nesignovaný plán, který byl zhotoven roku 1756 jako podklad pro následující opravy bývalého eggenberského divadla, které se v té době nacházelo v již dosti špatných technických podmínkách.²³⁸ [obr. 20] Jak vyplývá ze znázorněné situace, celá jižní obvodová zeď a část polygonálního závěru byla v této době dřevěná, jejíž fasádu členilo zřejmě šest okenních os. Dva vstupy se nalézaly směrem ze západu v místech první a páté okenní osy. Třetí vstup pak byl umožněn z východní strany ve středu polygonálního ukončení budovy. Je zřejmé, že určitá část přiléhající budovy tzv. Renesančního domu sloužila jako technické zázemí, zaujme nás zejména velmi rozlehlá divadelní scéna (Theatrum) v poměru k hledišti, nad nímž se v celé šíři polygonálního závěru rozprostírá knížecí lóže, ze které stejně jako z divadelní scény sestupuje schodiště směrem do prostor hlediště.

K alespoň částečnému poznání exteriérového vzhledu divadelní budovy za dob Eggenberků nám může dopomoci zejména jeden ikonografický pramen – obraz *Český Krumlov pod ochranou Panny Marie a světců (Antependium z Křížové Hory)*, za jehož autora je považován Petr Antonín Anneis. [obr. 21] Spatřujeme patrovou stavbu zastřešenou valbovou střechou, jejíž jižní fasádu člení okenní otvory, které se pravděpodobně nacházejí pouze v úrovni prvního patra. Na fasádě se pak skví de Veerleho iluzivní výmalba laděná do světlého odstínu modré.

²³⁸ Ibidem, s. 10.

Ač byla stavba samostatně stojící budovy divadla v areálu vlastní rezidence jistě velmi reprezentativní záležitostí,²³⁹ hlavní motivace „našich“ stavebníků zřejmě vycházela z osobních zálib Johanna Christiana a Marie Ernestiny v divadle i v opeře. Ostatně již v sedmdesátých letech vzniká na krumlovské rezidenci stálý herecký soubor,²⁴⁰ v souvislosti s operou nutno zmínit, že Johann Christian jako jeden z mála šlechticů získává i kastráta Maisela. Zájem manželů o divadlo začal opadat až v jejich pokročilejším věku v devadesátých letech 17. století.²⁴¹

5.1.3. Plášťový most

Stejně jako u eggenberského knížecího divadla i v případě kryté chodby překonávající hluboký hradní příkop máme stejný problém při rekonstrukci jejího původního vzhledu, protože krátce po převzetí panství Schwarzenberky byla pravděpodobně její část sejmuta, což dokládá i již zmíněný obraz Anneisův obraz *Český Krumlov pod ochranou Panny Marie a světců (Antependium z Křížové Hory)* [obr. 21], poté opětovně vybudována, aby ji již záhy strhli Francouzi při vpádu do města roku 1741²⁴². Za svůj současný vzhled vděčí Plášťový most Josefu Adamovi ze Schwarzenberka, který nechal zřejmě krátce po stržení chodeb zřejmě již ve 40. letech zřídit chodby nové, jejichž dřevěnou konstrukci se pak v šesátých letech rozhodl vyměnit za pevnější zděnou.²⁴³

Než se začneme zabývat eggenberskou krytou chodbou, je nutno zmínit, že v dobách, kdy Johann Christian a Marie Ernestina pobývali na krumlovském zámku, měli k dispozici celý systém krytých chodeb, který zřídil nejpozději do roku 1581 Vilém z Rožmberka.²⁴⁴ Měli tak možnost projít nikým nepozorováni nejen ke dvouklášteří minoritů a klarisek, ale pravděpodobně až do bývalého vdovského sídla Anny z Roggendorfu, z něhož bylo možno vstoupit do tzv. Dolní zahrady (též Novoměstské

²³⁹ K tomu více J. Kubeš (pozn. 133), s. 268-269.

²⁴⁰ J. Zálaha, *Český Krumlov v době baroka. Hudba a divadlo na zámku v sedmnáctém a osmnáctém století*, ČKL II, 1995, č. 224, 25. 9., s. 10.

²⁴¹ *Ibidem*

²⁴² J. Muk – L. Lancinger, (pozn. 177) 101-102.

²⁴³ Část konstrukce je dodnes dřevěná, je ovšem zakryta. K úpravám po roce 1719 více J. Bláha, *Českokrumlovské kryté chodby*, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 213-214.

²⁴⁴ *Ibidem*

zahrady).²⁴⁵

S první zmínkou o zřízení kryté chodby od Horního hradu směrem k nově budované Horní zahradě, o níž pojednáme v následující kapitole, se setkáme již ve smlouvě mezi Johannem Christinem z Eggenberku a Giacomem Antoniem de Maggi z roku 1682, kde je v souvislosti se zřízením galerie jmenována jako jeden z dalších požadavků „chodba na trámové vazbě“.²⁴⁶ Roku 1686 je pak ke zhotovení konstrukce povolán tesař Ondřej Mayer, kdy však krytá chodba vznikla přesně nevíme.²⁴⁷ Poprvé je část kryté chodby zaznamenána na plánu Horní zámecké zahrady z roku 1702 [obr. 23]. Jak je z plánu patrné vybíhá od tzv. Renesančního domu směrem ke druhé zahradní terase. V letech 1706-1708 se staví nová chodba, o čemž vypovídá i skutečnost, že v září roku 1706 byly proraženy dveře mezi od severu druhým a třetím oknem kněžniny galerie.²⁴⁸ Plán z roku 1706 [obr. 19] podle J. Bláhy, vypovídá o tom, že první krytá chodba možná procházela pouze v úseku od tzv. Renesančního domu směrem k druhé terase Horní zahrady.²⁴⁹ Na plánu růžovou barvou označená část, představuje nově vznikající úsek chodby, který se má nad renesančním domem napojit na starší chodbu, na kterou se pravděpodobně vstupovalo na Plášti, odkud se postupně okolo jižní zdi divadla stoupala směrem k zahradě. Zda byla tato varianta realizována či nikoliv však nevíme, stejně jako neznáme její původní vzhled.²⁵⁰ Ačkoliv veduta G. A. Hörnera pocházející z roku 1743 znázorňuje již dvoupatrovou schwarzenberskou nástupkyni původní eggenberské chodby, může nám posloužit k přibližné představě, jak eggenberská dřevěná krytá chodba, kterou neslo několik dvojic kamenných pilířů vypadala. [obr. 26] V souvislosti se vznikem chodby v dobách Marie Ernestiny a Johanna Christiana je však nutno upozornit na nápadnou podobnost s nerealizovaným plánem na zřízení kryté chodby mezi Eggenberským palácem na Hradčanech a Pražským hradem, kterou zamýšlel uskutečnit Christianův děd Hans Ulrich z Eggenberku ve dvacátých letech 17. století.²⁵¹ Zda byla inspiračním zdrojem pro Johanna Christiana a Marii Ernestinu právě ona či zda vůbec znali návrh na její zřízení, se však již pravděpodobně nikdy nedozvíme.

²⁴⁵ Z vlastního jádra Horního hradu se dalo přejít přímo do budovy Buchhalterie, a pak postupovat dále směrem na východ. Podrobný popis trasy ibidem, s. 204.-211.

²⁴⁶ SOA ČK sign. I 7 Bβ 10 srov. k tomu podrobněji J. Bláha (pozn. 243), s. 211.

²⁴⁷ Ibidem

²⁴⁸ Šnedj ouroda nstr.

²⁴⁹ J. Bláha (pozn. 243), s. 212.

²⁵⁰ Ibidem

²⁵¹ Za laskavé upozornění na tento plán tímto děkuji P. Fidlerovi.

5.1.4. Zámecké zahrady

Nedílnou součástí každého zámeckého areálu měla vždy tvořit zahrada a právě v době barokní byl tento požadavek vystupňován až do krajností, kdy se zámecká průčelí podřizovala okolní zahradě, která nebyla pouhým doplňkem zámku, ale „*ve skutečnosti jeho obytnou plochu rozšiřovala*“.²⁵² V dnešní době si většina z nás v souvislosti s krumlovským zámkem vybaví pouze rozsáhlou zámeckou zahradu rozprostírající se směrem na západ, kterou přímo se zámkem spojuje Plášťový most. Johann Christian z Eggenberku a jeho manželka Marie Ernestina měli zahrady k dispozici hned tři. Jelikož v nedávné době zpracoval J. Olšan velmi podrobně historii všech těchto zahrad i v jejich eggenberské vývojové etapě, omezíme se v následujícím výkladu pouze na souhrn toho nejdůležitějšího.²⁵³

5.1.4.1. Dolní zahrada

Nejstarší z nich, Dolní zahrada (též Novoměstská)²⁵⁴ se nacházela až za dvouklášterím minoritů a klarisek při hradebních zdech Nového Města. Jak již bylo zmíněno, přístup k ní umožňoval důmyslný systém krytých chodeb zřízených Vilémem z Rožmberka. Její založení zjevně souvisí s přeměnou nedalekého dvora na vdovské sídlo Anny z Roggendorfu v polovině 16. století, kdy sem byl krátce poté zaveden také přívod vody z řeky. Sloužila jednak užitkovým i okrasným účelům, v dobách Marie Ernestiny dostává charakter skutečné dvorní zahrady, zejména díky grottě, kterou kněžna roku 1668 nechává zřídit v pohledové ose zahrady.²⁵⁵ Grotta [obr. 22], jež ve svém základním pojetí představuje formu edikuly, je zakončena vrcholovým volutovým klenákem. Velmi výrazný prvek jejího ztvárnění pak představuje zejména horizontální plastické pásování pilastrů, což ještě umocňuje střídání jemnějšího a hrubšího typu omítky. Oválně zaoblený výklenek grotty zakončený valenou klenbou navíc zkrášluje krápníková výzdoba.

²⁵² P. Vlček, *Encyklopedie českých zámků*, Praha 1994, s. 108.

²⁵³ J. Olšan, Zahrady v obrazu města a krajiny Českého Krumlova. Od středověkých počátků do roku 1918, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 231-290.

²⁵⁴ Dnes rozdělena na dvě části, z nichž jedna je také označována jako Pivovarská.

²⁵⁵ J. Olšan, Český Krumlov – Novoměstská zahrada, in: Pavlátová, Marie – Ehrlich, Marek (edd.), *Zahrady a parky jižních Čech*, Praha 2005, s. 109.

Areál Dolní zahrady navíc v těchto dobách obohacovala přítomnost nedaleké míčovny, která byla zřízena na přání knížete Johanna Christiana již roku 1664, krátce po jeho návratu z kavalírské cesty, z čehož A. Kubíková vyvozuje, že oblibu v míčových hrách mohl získat právě během ní.²⁵⁶ Přestavbou bývalé knížecí sýpky (též Rababasovy obročnice) byli pověřeni Ceasar Cassal a Petr Spinetta, kteří z bývalé tří podlažní budovy vybourali téměř vše, takže z ní zbyly téměř jenom obvodové zdi, do nově vzniklého prostoru umístili předsíň, komoru a velký hlavní sál, kde se nacházelo osm zděných sloupů, na nichž spočíval dřevěný balkon pro diváky.²⁵⁷ Nově bylo prolomeno osm vysokých oken, okolo nichž byly nataženy sítě.²⁵⁸ Roku 1665 dostal sál novou cihlovou dlažbu a jeho zdi byly v pravidelných intervalech barveny černou barvou.²⁵⁹ Bohužel se nám do dnešních dnů nezachovaly žádné plány ani budova samotná, respektive toto její ztvárnění.²⁶⁰ S postupujícím věkem ztrácí Johann Christian o míčovnu zájem již na přelomu 17. a 18. století, zároveň upadá i zájem kněžny o Dolní zahradu, kterou ve funkci hlavní dvorní zahrady nahrazuje nově založená Horní zahrada.²⁶¹

5.1.4.2. Jelenní zahrada

Druhou zahradou založenou Rožmberky, v tomto případě Petrem Vokem v letech 1593-1600, představuje Jelenní zahrada, která byla situována do severního předpolí Horního hradu.²⁶² Vzniká na ostrově, který je situován do středu rybníka, a bylo v ní možno nalézt oboru i bažantnici.²⁶³ Ačkoliv byla za třicetileté války dosti poničena, na její pozůstatky měli Eggenberkové možnost shlížet přímo z reprezentativních sálů Horního hradu.

²⁵⁶ Kubíková, Anna, Bývalá knížecí míčovna v Českém Krumlově, *Českokrumlovsko* II, 1991, č. 35, s. 7.

²⁵⁷ Ibidem

²⁵⁸ Ibidem

²⁵⁹ Ibidem

²⁶⁰ Přestavěna na bytový dům, k tomu více ibidem.

²⁶¹ Ibidem

²⁶² Ibidem

²⁶³ Ibidem

5.1.4.3. Horní zahrada a Bellaria

Nejvýstavnější zahradou, kterou se mohla pyšnit krumlovská rezidence, byla bezesporu nová Horní zahrada, jež byla založena na polnostech, které v průběhu let skoupil Johann Christian a v jejímž těsném sousedství byla zřízena na svahu směrem k městu i nová Kuchyňská zahrada.²⁶⁴ Práce započínají roku 1678 pod vedením Giacoma Antonia de Maggi, kterému je nápomocen Petr Spinetta. V první fázi dochází k úpravě složitého stoupajícího terénu, což celou stavbu výrazně zdržuje, takže se jejího finálního dokončení stavebníci dočkají až roku 1685.²⁶⁵ Bohužel ani v tomto případě se nedochovaly žádné plány, které by zachycovaly původní eggenberskou zahradu, nicméně její základní koncepce určovaná zejména specifickou situací jejího umístění bez návaznosti na zámeckou fasádu, přetrvala svým způsobem i v následujících dobách, můžeme tedy během následujícího výkladu nahlížet i do plánů zachycujících pozdější řešení zahrady. [obr. 24]

J. Olšan v souvislostech s jejím založením důrazně podotýká, že: „*Vzhledem ke vzdělanosti a kulturnímu rozhledu knížecího páru lze usuzovat, že nebyli pouze iniciátoři založení nové zahrady, ale přinejmenším spolutvůrci jejího konceptu.*“²⁶⁶ Kvůli absenci návaznosti zahrady na zámecké průčelí, byla role hlavního elementu určujícího rozvržení celé zahradní plochy přikřnuta pavilonu Bellarii, pro jejíž místo vzniku de Maggi zvolil přímo na vyvýšenině přímo ve středu délky zahrady, avšak mimo její dlouhou pohledovou osu procházející středem zahrady od východu k západu, kterou kolmo protínala druhá pohledová osa vycházející právě od Bellarie.²⁶⁷ J. Olšan velmi výstižně dodává, že „*Středem zahrady v půdorysném i významovém smyslu se stal letohrádek Bellarie a jeho nejbližší okolí. Místo křížení osy zahrady a osy letohrádku představovalo střed zahrady coby idealizovaného obrazu světa. [...] Právě proto zde byl ponechán volný prostor pro nerušené vnímání osově i ideově vázanosti kompozice. Letohrádek poskytoval návštěvníkům také zážitek pohledu na zahradu z výšky. Z nadhledu mohl pozorovatel pochopit záměry jejího tvůrce a zažít tak upokojení z jejich poznání.*“²⁶⁸ Dlouhou pohledovou osu zahrady naopak na západní i východní straně

²⁶⁴ J. Olšan (pozn. 253), s. 244.

²⁶⁵ Ibidem

²⁶⁶ Ibidem

²⁶⁷ Ibidem, s. 246-247.

²⁶⁸ Ibidem, s. 268-269.

symbolicky zakončovaly vodní prvky.²⁶⁹ V průběhu následujících let byla zahrada doplněna o další dvě níže položené terasy směrem k zámku – letní jízdárnu a pod ní pak o lichoběžníkovou plochu (dnes Štěpnice), která se v dobách Eggenberků nazývala Královskou zahradou a zřejmě plnila funkci ryze privátního místo, kam měli přístup pouze Johann Christian a Marie Ernestina.²⁷⁰ [obr. 25] Po celém obvodu pak zahradu obepínala stěna z habrů, která ji naprosto oddělovala od okolní krajiny. Vytvářela tak „svět ve světě“, malý mikrokosmos, v němž se mohli Eggenberkové a jejich hosté nerušení okolím věnovat nejrůznějším zábavám. Přímé spojení se zámekem, jak jsme si již řekli v předcházející kapitole, umožnila krytá chodba vedená z galerie při apartmánu kněžny Marie Ernestiny.

5.1.5. Zámecká nádvoří a budova Mincovny

Až doposud jsme se zabývali dílčími částmi krumlovské rezidence, které převážně sloužily přímo knížecímu páru v rovině obytné, reprezentativní a řekněme kratochvilné. Zaměřme se nyní na zámecká nádvoří, kde se koncentrovalo pevné zázemí knížecí rezidence, které umožňovalo její každodenní chod. Vynechejme tedy v následujícím textu, třetí a čtvrté zámecké nádvoří, která se nacházela přímo v jádru Horního hradu, stejně tak i páté nádvoří, kde jedinou výraznější změnu představovala výstavba divadla. Jelikož eggenberský pár na prvním a druhé nádvoří nevyvíjel, až na jednu výjimku, žádnou stavební aktivitu, zaměřme se spíše na jejich obecnější význam v rámci rezidence.

Hospodářské zázemí rezidence, v pravém slova smyslu, představovalo první nádvoří, které svou podobou představuje typické hospodářské předzámčí, do nichž byly ze zámku vystěhovány dílčí provozy, které sice přímo souvisely s vlastním chodem rezidence, nicméně nebyla nutná jejich umístění přímo na dosah ve vlastním obytném jádru. Během 16. století se do těchto míst stěhují také stáje a kočárovny, které v symbolické rovině představují právě jedny z nejdůležitějších staveb v předzámčích umístěných.²⁷¹ Tato situace panovala i na krumlovském zámku, kdy se dvoupodlažní

²⁶⁹ Ibidem

²⁷⁰ Ibidem

²⁷¹ K tomu více J. Kubeš (pozn. 133), s. 305-306.

patrová budova koníren vypínala přímo nedaleko vjezdu do předzámčí. Konírny pak byly umístěny při severním výběžku a bylo do nich možno vstoupit již z budov na druhém nádvoří.²⁷²

Druhé nádvoří krumlovské rezidence pak představovalo jakousi „správní centrálu“, nejen panství krumlovského, ale celého eggenberského dominia. O tom, že tato funkce Krumlovu přináležela již v dřívějších dobách pak svědčila monumentální budova Buchhalterie, proti níž vyrostla v průběhu 80. až 90. let 17. století reprezentativní budova nové mincovny. Nutnost zřízení nových prostor k ražbě mincí souvisela s adaptacemi Horního hradu, kde se nacházela i mincovna zřízená Christianovým otcem Johannem Antonem, která padla za oběť novému dvouramennému schodišti a jejímu vestibulu v přízemí zámku. Výstavba započala roku 1684 pod vedením Giacoma Antonia de Maggi s asistencí políra Canevalleho v místech příkrého srázu nad řekou Vltavou, což velmi ztěžovalo práce, takže se dokončení hrubé stavby protáhlo až do roku 1687.²⁷³ Obdobné potíže nastaly i v průběhu dokončovacích prací zejména během omítání jižního průčelí budovy, které se nacházelo přímo nad nepřístupným terénem, takže finální úpravy skončily až roku 1693.²⁷⁴ Následně mohlo být přistoupeno k postupnému vybavování budovy razicími stroji a jiným mobiliářem, ale již roku 1702 vchází v platnost císařský zákon, který ražbu drobných mincí, jež razil i Eggenberk, zakazuje.²⁷⁵ Paradoxně tedy budova, jejíž problematická výstavba „přidělala mnoho vrásek“ nejen jejímu staviteli, ale i stavebníkovi tak nikdy nesloužila původnímu účelu, ke kterému byla zřízena. Eggenberská „mincovna“ přečkala dvě následující desetiletí, ale již roku 1728 vyhořela a nový majitel panství František Adama ze Schwarzenberku nechává na jejím místě vystavět podle plánu Erharda Martinelliho budovu novou.

Naštěstí se plány eggenberské mincovny dochovaly, tudíž se můžeme seznámit s jejím vzhledem, ale zejména také s originálním způsobem vyřešení problematického terénu. V půdorysném řešení [obr. 27] nás více než řazení jednotlivých pokojů zaujme spíše rozdělení budovy na dvě samostatné jednotky, o čemž vypovídá již dvojice

²⁷² J. Kubeš, (pozn. 133), s. 313 k tomu uvádí: „...že větší nebo menší stáje byly součástí všech šlechtických sídel, ať už stála ve městě nebo na venkově. Pouze jejich velikost, umístění a zvolená výzdoba mohou pomoci odpovědět na otázku, jakou roli sehrával tne který příbytek v rámci funkčně hierarchizované rezidenční sítě.“

²⁷³ Více k průběhu a problémům J. Muk – L. Lancinger, *Český Krumlov. Stavebně historický průzkum areálu zámku čp. 59 – mincovna*, Praha 1990, s. 1-10.

²⁷⁴ Ibidem s. 5.

²⁷⁵ A. Kubíková, Stará eggenberská mincovna v Českém Krumlově, *NumL* 47, 1992, č. 4, s. 98.

totožně řešených schodišť. Toto rozdělení vycházelo z dvojí funkce této budovy – kromě mincovny zde totiž měla být umístěna také provoz dvorní prádelny. Plán zobrazující pohled na fasádu [obr. 29], která se obrací k městu, v nás vzbuzuje dojem, že se díváme na jednopatrovou budovu o deseti okenních osách, z nichž jsou kromě dvou nárožních všechny tvořeny sdruženými okny a to v obou podlažích. Přízemní část s nízkým soklem je opatřena bosáží, jemnějším dojmem pak působí patro budovy, které člení lisénový rámeček. Celou budovu pak zastřešuje valbová střecha, z níž výrazně vystupuje osmero vikýřů umístěných ve stejných osách jako sdružená okna prvního a druhého podlaží. Pohlédneme-li však na nárys dvorního průčelí [obr. 28], v první chvíli se může téměř zdát, že hledíme na dvě zcela odlišné stavby, protože vidíme pouze velmi nízkou přízemní budovu, jejíž fasádu prolamuje dvojice portálů a pět okenních otvorů, které však nejsou osově souměrné. Stavbu pak zastřešuje velmi nízká valbová střecha. Celou situaci ozřejmí až průřez budovou [obr. 30], na němž můžeme vidět ono originální řešení, které vychází z terénu v místě stavby. Dvě podlaží budovy, která se otáčejí směrem k městu jsou totiž vzhledem k nádvoří patry podzemními, fasáda nádvořího křídla pak o celou svou výšku převyšuje fasádu jižní, což si vynutilo i ono specifické zkosení střechy. Na plánu nás může zaujmout znázornění dvou alternativ zastřešení, které pracují s různou výškou střech. Upřednostněna byla ta nižší, aby bylo i nadále z budovy Buchhalterie shlížet dolů na město²⁷⁶ a zároveň také, aby z města bylo vidět siluetu Buchhalterie.

Zavzpomínáme-li na to, co bylo řečeno o jižní fasádě Horního hradu a důvodech, proč byla považována za hlavní zámeckou fasádu v souvislostech s příjezdem urozených hostů do města. Fasáda mincovny, potažmo již záměr jejího zbudování právě zde, vědomě vychází ze stejného principu. Umístění nebylo nahodilé, Johann Christian ji situoval na místo, kde byla doslova „všem na očích“ a demonstroval tak své výlučné postavení vévody krumlovského. Skutečnost, že tento princip převzal později i František Adam ze Schwarzenberku, k jehož realizaci mu dopomohl Erhard Martinelli, svědčí o tom, že význam stavby nespočíval v jejím praktickém využití, ale v jejím reprezentativním potenciálu, coby symbolu výjimečného společenského postavení svého stavebníka.

²⁷⁶ Tento požadavek je při realizaci stavby jmenovitě uváděn. J. Muk – J. Lancinger, (pozn. 273), s. 5.

5.1.6. Residence – symbol – kulisa

Když jsme se nyní podrobně seznámili s jednotlivými částmi krumlovské rezidence, měli bychom se nyní pokusit o zhodnocení souboru staveb jako jednotného celku. Přijmeme-li jako premisu nejzákladnější charakteristiku barokního umění jako snahu o působení na divákovi smysly, nezbyvá nám nic jiného, než konstatovat, že Johann Christian a Marie Ernestina vytvořili exaktní příklad barokního zámku, přičemž využili nejen jeho takřka imperiální polohy na skalním ostrohu, ale i osob předcházejících majitelů ke zdůraznění svého vlastního významu a postavení ve společnosti. Krumlovská rezidence se tak stala symbolem svrchovanosti, moci i výlučného postavení svých majitelů a zároveň i jakousi divadelní kulisou jejich „dědičného“ nástupnictví po Rožmbercích. Johannu Christianovi, jakožto neuznanému primogeniturnímu dědici, který během dělení majetku přišel i o výstavní rezidenci Eggenberg, se tak dostalo v podobě krumlovského zámku možnosti se okázale představit jako hlavní představitel primogeniturní větve rodu. Zároveň však zejména do interiérů Horního hradu vtiskli i část své osobnosti v podobě prostor, které souvisely čistě s jejich osobními zálibami a postoji. Krumlovský zámek tak bezesporu představoval jeden z vrcholů pomyslné pyramidy jejich rezidenční sítě.

5.2. Eggenberské město Krumlov

Bylo-li již stanoveno, že se v této práci budeme zabývat výlučně eggenberskými stavbami obytně-reprezentativního charakteru, mohlo by se zařazení této kapitoly zdát poněkud zvláštní. Ale i rezidenční město dávalo vrchnosti mnoho příležitostí, jak utvářet svůj obraz v očích veřejnosti – nejen urozených návštěvníků, ale i běžných obyvatel jejich rezidenčního města.²⁷⁷ O tom, že Johann Christian chtěl symbolicky demonstrovat funkci města Krumlova, jakožto sídla jeho hlavní venkovské rezidence, svědčí již skutečnost, že 15. dubna 1671 propůjčuje městu nový znak, v jehož ústřední části se nalézá základní štítek eggenberského rodového erbu. Eggenberský pár využívá této možnosti utváření svého veřejného obrazu hned v několika stavebních realizacích.

²⁷⁷ K tomu více J. Kubeš (pozn. 133), s. 144-182.

Zavzpomínáme-li, jak velkou roli hrála osobní zbožnost manželů, během adaptace jejich vlastní rezidence, zřejmě nás nepřekvapí, že se angažovali převážně ve stavbách souvisejících s církevním životem města či s charitativní činností. Jak podotýká J. Kubeš: „*Šlechtici prokazovali založením a finančním zajištěním špitálů, stejně jako říšští vladaři, tolik ceněnou dobročinnost i křesťanskou lásku k bližnímu a navíc si pomáhali k dosažení spásy své duše.*“²⁷⁸ Podpoře městského špitálu při kostelu sv. Jošta věnovali značnou pozornost i Johann Christian a Marie Ernestina. Špitální budovu pocházející ještě z dob Rožmberků začínají přestavovat do současné podoby v letech 1708 až 1710, kdy vyrůstá až do uliční fronty východní křídlo, mezi nímž a přilehlým kostelem sv. Jošta vzniká prejzy krytá ohradní zeď, která odděluje špitální dvůr od ulice. Prolamují ji dvě osově umístěné brány s trojúhelnými štítovými nástavci, kam je již záhy umístěn alianční znak obou manželů. [obr. 31, 32] V téže době se také plánuje vztyčení mariánského sloupu na náměstí jako upomínky na morovou ránu z roku 1680. Ačkoliv první úvahy na jeho zřízení spadají již do roku 1707, realizace se neustále odkládá a když se patrony mariánského sloupu stává eggenberský knížecí pár je uvažováno i o zařazení soch sv. Arnošta a sv. Kristiána na počest Johanna Christiana a Marie Ernestiny.²⁷⁹ Ačkoliv měl původně sloup stát v centrální části náměstí, odkud by se musela přestěhovat původní kašna do jižní části náměstí, kněžna rozhoduje, že na onom jižním místě bude stát právě mariánský sloup, který je zde i přes protesty majitelky sousedního domu přece jenom vztyčen a roku 1716 i vysvěcen.²⁸⁰ [obr. 33] Nejedlý v tom spatřuje zejména ekonomické důvody, doslova píše, že: „...*urbanistická pozice českokrumlovského mariánského sloupu je dokladem řešení, které bylo realizováno, i když nebylo ku prospěch monumentu jako celku. Nad hodnotami sloupu převládly hodnoty ryze ekonomické.*“²⁸¹ Za důkaz pokládá i mlčení kněžny v souvislostech se stížností jedné obyvatelky domu. Jistě lze předpokládat, že finanční náročnost přenesení původní kaple hrála jistě také roli ve výsledném umístění mariánského sloupu, avšak nabízí se i jiné vysvětlení. Vzpomeneme-li si, že slavnostní vjezdy do města se uskutečňovaly přes Horní bránu, odkud se pokračovalo ulicí dále směrem k náměstí, přes které potenciální urozený host knížecího páru musel nutně

²⁷⁸ J. Kubeš (pozn. 133), s. 77.

²⁷⁹ V. Nejedlý, Mariánský sloup v Českém Krumlově, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 568-571.

²⁸⁰ Ibidem, s. 576.

²⁸¹ Ibidem

projet. Jako zajímavý postřeh se jeví, že právě na místě, kam byl sloup umístěn, se při této trase cesty nabízí na něj i na alianční erby obou manželů na něm umístěných právě ten nejlepší výhled. Byla snad kněžna motivována i tímto důvodem osobní sebe(re)prezentace? Dále můžeme zmínit, že pokračujeme-li dále cestou k zámku mijíme po cestě k zámku i výše zmíněný špitál. Tato problematika by si však zaslouhovala více pozornosti, než se jí může dostat v této práci.

5.3. Červený Dvůr

Nezbytný „doplňek“ krumlovské rezidence

Červený Dvůr, který založil jako oboru Vilém z Rožmberka roku 1591, se nachází jen pár kilometrů od Českého Krumlova pod úpatím Blanského lesa, což dává vzniknout mnoha jedinečným pohledům na okolní krajinu. Možná i právě z těchto důvodů se kněžna rozhodla přebudovat bývalou rožmberskou oboru na nový knížecí letohrádek obklopený obrovskou plochou zahrady. Bohužel i v případě Červeného Dvora známe jen velmi málo doplňujících informací, které by nám více přiblížily průběh stavby, navíc pozdější schwarzenberské přestavby překryly nejen původní vzhled samotného letohrádku, ale také okolní rozsáhlé zahrady. Víme, že Marie Ernestina zahájila přestavbu obory roku 1672,²⁸² kdy vzniká hlavní obytné jádro objektu. K němu je později ze severu přistavěno další křídlo, jehož hlavní prostem se stává nově vzniklá klenutá kaple. K radikální přestavbě eggenberského letohrádku dochází již v padesátých letech 18. století.

Jsme-li tedy odkázáni pouze na tyto kusé informace, zkusme si alespoň položit otázku, proč se kněžna rozhodla umístit nový letohrádek právě na toto místo. Kromě předností krajinného rámce mohla hrát velkou roli v kněžnině motivaci skutečnost, že nedaleká krumlovská rezidence nenabízela knížecímu páru přímé spojení zámku se zahradou, což se jeví jako poměrně pádný argument, proč věnovala Marie Ernestina tomuto objektu svou pozornost.

²⁸² Mareš, František – Sedláček, Jan, *Soupis památek historických a uměleckých XXXVIII. Politický okres prachatický*, Praha 1913. [dostupné online z <http://www.depositum.cz/>, přístup 1. 2. 2012], s. 41-42.

6. Závěrem

Co dodat úplným závěrem? Obvykle bývá zvykem ukázat, jak mnoho daná práce pomohla k objasnění dané problematiky a následně obšírně rozvádět, o čem všem daná práce pojednávala. Dovolím si, velmi troufale, učinit výjimku. V souvislostech s Johannem Christianem a Marií Ernestinou bylo totiž v průběhu této práce mnohem více otázek vzneseno než zodpovězeno. Uzavírám tedy tuto práci se slovy, že nad mnoha aspekty eggenberského dvora, rezidence i osobního života obou „našich“ stavebníků, se vznáší stále mnoho otazníků. Motivuje-li někoho tato práce k tomu, aby se je snažil vyřešit, splní tak svůj účel – to jest probuzení badatelského zájmu o Eggenberky.

7. Seznam použitých pramenů a literatury

7.1. Prameny

7.1.1. Prameny archivní

SOA Třeboň, prac. Český Krumlov:

Sbírka rukopisů

ev. č. 39

ev. č. 163

ev. č. 623 – Marauschek, Gerhard Bernd, *Die Fürsten zu Eggenberg – Unter besonderer Berücksichtigung ihres Kunstmäzenatentums 1568 bis 1717*, Graz 1968 (Dissertation, Das Philosophische Seminar an der Karl-Franzens Universität Graz).

Schwarzenberská ústřední kancelář

sign. A 6 B β 2a, fasc. I

sign. A 6 B β 2a, fasc. II

Velkostatek Český Krumlov

sign. I 3 K α 2a/7

sign. I 3 K α 54b

sign. I 3 K α 56

sign. I 3 K β 3 c

sign. I 7 B β 10

sign. I 7 B β 11

sign. I 7 B β 14b

sign. I 7 G α 2a

sign. I 7 I 5

sign. I 7 I 8

Vrchní úřad Český Krumlov

sign. II A 7 I 1b

sign. II B 7 Bβ 1b

<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs> , (přístup 23. 1. 2012) - výpis

7.1.2. Edice pramenů a staré tisky

Bukačová, Irena (ed.), *František Alexander Heber, České hrady, zámky a tvrze, Třetí díl. Jižní Čechy*, Praha 2008.

Trier, Johann Wolfgang, *Einleitung zu der Wapen-kunst, nebst einem vorbericht von der gesammten Herolds-wissenschaft*, Leipzig 1744.

Zedler, Johann Heinrich, *Grosses vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste I-LXIV*, Leipzig-Halle 1732-1750. [dostupné online z <http://www.zedlerlexikon.de/>, přístup 23.11. 2011]

7.1.3. Prameny tištěné

Spisový archiv plánové dokumentace, NPÚ, ú.o.p. České Budějovice:

J. Muk – L. Lancinger, *Český Krumlov. Stavebně historický průzkum areálu zámku čp. 59 – mincovna*, Praha 1990. [strojopis z fondů NPÚ, ú.o.p. ČB]

J. Muk – L. Lancinger, SURPMO - *Český Krumlov, Stavebně historický průzkum – Horní zámek*, Praha 1991. [strojopis z fondů NPÚ, ú.o.p. ČB]

Pavel Zahradník, *Český Krumlov. Zámecké divadlo. Dějiny objektu*, Praha 2003. [strojopis z fondů NPÚ, ú.o.p. ČB]

7.2. Literatura

Bláha, Jiří, Českokrumlovské kryté chodby, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od*

- rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 191-216.
- Bobková, Lenka (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. a 18. století. Sborník příspěvků z konference na pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.-31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992.
- Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007.
- Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007.
- Bůžek, Václav, et al., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.
- Bůžek, Václav – Kubíková, Anna – Zálaha, Jiří, *Baroko v Českém Krumlově*, České Budějovice 1995.
- Fejtová, Olga – Ledvinka, Václav – Pešek, Jiří (edd.), *Život pražských paláců. Šlechtické paláce jako součást městského organismu od středověku na práh moderní doby*, Praha 2009 (= DP XXVIII).
- Fidler, Petr, Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna – stavebník a mecenáš, in: Fučíková, Eliška – Čepička, Ladislav, *Valdštejn: Albrecht z Valdštejna. Inter arma silent musae?*, Praha 2007, s. 79-87.
- Fidler, Petr, „From follows Function“. Zur Funktionalität der Profanarchitektur der frühen Neuzeit, in: Fejtová, Olga – Ledvinka, Václav – Pešek, Jiří (edd.), *Život pražských paláců. Šlechtické paláce jako součást městského organismu od středověku na práh moderní doby*, Praha 2009 (= DP XXVIII), s. 25-58.
- Fidler, Petr, Nejenom o palácích Dietrichstein-Lobkowitz či Černín, ale i o vkusu, stavebních úlohách, stavebnících a raně novověkém „Conceptual Art“, in: Slavíček, Lubomír – Suchánek, Pavel – Šeferisová Loudová, Michaela (edd.), *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*, Brno 2011, s. 59-74.
- Fidler, Petr, Pomník, památník a památka, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 15-22.
- Fučíková, Eliška – Čepička, Ladislav, *Valdštejn: Albrecht z Valdštejna. Inter arma silent musae?*, Praha 2007.
- Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010.
- Gaži, Martin (ed.), *Schwarzenbergové v české a střeoevropské kulturní historii*, České

Budějovice 2008.

Gersdorfová, Zlata, *Počátky hradu v Českém Krumlově. Hrad jako symbol moci a výraz kulturního transferu*, České Budějovice 2010 (bakalářská práce Historického ústavu FF JČU).

Hanzal, Josef, *Od baroka k romantismu. Ke zrození novodobé české kultury*, Praha 1987.

Heydendorff, Walther Ernest, *Die Fürsten und Freiherren zu Eggenberg und ihre Vorfahren*, Graz 1965.

Hojda, Zdeněk, Rezidence české šlechty v baroku (Několik tezí), in: Bobková, Lenka (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. a 18. století. Sborník příspěvků z konference na pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.-31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 161-178.

Hrdlička, Josef, Jak se utváří paměť. Legenda o dělení růží a její proměny na počátku 17. století, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 68-87.

Juřík, Pavel, *Jihočeské dominium. Rožmberkové, Eggenberkové, Schwarzenbergové a Buquoyové v jižních Čechách*, Praha 2008.

Konečný, Michal, *Dietrichsteinská dvorská společnost v 17.-19. století*, Brno 2007 (magisterská diplomová práce Historického ústavu FF MUNI).

Korychová, Markéta, *Každodenní život v českokrumlovské zámecké rezidenci za Eggenberků*, České Budějovice 1996 (diplomová práce Katedry historie PdF JČU).

Koula, Jan, Vůz Eggenberský, *PAM XVII*, 1896, Sešit I, s. 151-158, Tab. XVI.-XIX.

Král, Pavel, Kult předků. Paměť a smrt v myšlení české šlechty na počátku novověku, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 173-187.

Kubeš, Jiří, *Dějiny každodennosti II (1500-1750), Díl 1*, Pardubice 2007-2010 (skripta Katedry historických věd FF UP).

Kubeš, Jiří, *Reprezentativní funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500-1740)*, České Budějovice 2005 (disertační práce Historického ústavu FF JČU).

Kubeš, Jiří, Sídelní strategie knížat z Lobkovic ve Vídni v raném novověku, *PB 3*, 2005, s. 86-119.

Kubíková, Anna, Bývalá knížecí míčovna v Českém Krumlově, *Českokrumlovsko II*, 1991, č. 35, s. 7.

Kubíková, Anna, Českokrumlovský zámek v 17. a 18. století, in: Kubíková, Anna –

- Mašková, Věra – Veselý, Jiří, *Českokrumlovsko 1620-1850*, Český Krumlov 2003, s. 23-34.
- Kubíková, Anna, Eggenberkové v Českém Krumlově, in: Kubíková, Anna – Mašková, Věra – Veselý, Jiří, *Českokrumlovsko 1620-1850*, Český Krumlov 2003, s. 9-22.
- Kubíková, Anna, Erby majitelů na zdech českokrumlovského hradu, *Výběr XXVIII*, 1991, č. 4, s. 331-335.
- Kubíková, Anna, Pečeti Eggenberků usazených v Čechách, *AT* 1986, s. 162-184.
- Kubíková, Anna, Prodej českokrumlovského panství císaři Rudolfu II. a přestěhování rožmberského archivu do Třeboně, *AT* 2002, s. 3-13.
- Kubíková, Anna, Stará eggenberská mincovna v Českém Krumlově, *NumL* 47, 1992, č. 4, s. 97-99.
- Kubíková, Anna – Mašková, Věra – Veselý, Jiří, *Českokrumlovsko 1620-1850*, Český Krumlov 2003.
- Mareš, František – Sedláček, Jan, *Soupis památek historických a uměleckých XXXVIII. Politický okres prachatický*, Praha 1913. [dostupné online z <http://www.depositum.cz/> , přístup 1. 2. 2012]
- Mařa, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.
- Nejedlý, Vratislav, Mariánský sloup v Českém Krumlově, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 567-578
- Neumann, Josef, *Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen, III. Abtheilung: Münzen der Städte und Ortschaften*, XXVIII. Heft, Prag 1870.
- Nikodémová, Anna, *Jazykově francouzská italika v eggenberské knižní sbírce na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2010 (diplomová práce Ústavu romanistiky PdF JČU).
- Olšan, Jiří, Český Krumlov – Novoměstská zahrada, in: Pavlátová, Marie – Ehrlich, Marek (edd.), *Zahrady a parky jižních Čech*, Praha 2005, s. 108-110.
- Olšan, Jiří, Zahrady v obrazu města a krajiny Českého Krumlova. Od středověkých počátků do roku 1918, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 231-290.
- Pánek, Jaroslav, Život na šlechtickém sídle v předbělohorské době, in: Bobková, Lenka

(ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. a 18. století. Sborník příspěvků z konference na pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.-31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 9-27.

Paněnková, Duňa (ed.), *Hradní muzeum Český Krumlov. Historie objektu a katalog exponátů*, České Budějovice 2010.

Pavelec, Petr, Počátky hradu a města, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 25-56.

Pavelec, Petr, Krumlovský Hrádek v proměnách staletí, in: Paněnková, Duňa (ed.), *Hradní muzeum Český Krumlov. Historie objektu a katalog exponátů*, České Budějovice 2010, s. 9-20.

Pavlátová, Marie – Ehrlich, Marek (edd.), *Zahrady a parky jižních Čech*, Praha 2005.

Preusz, Michal, *Voda v měšťanském a šlechtickém prostředí jižních Čech na prahu novověku*, České Budějovice 2010 (diplomová práce Historického ústavu FF JČU).

Prokopová, Zdeňka, Soukromá kaple s oltáříkem Panny Marie Altöťtinské v barokním apartmá na zámku Český Krumlov, in: Gaži, Martin (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 167-182.

Radimská, Jitka, Barokní čtenářka Marie Ernoštka z Eggenberku a její knihovna, in: Radimská, Jitka (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*, České Budějovice 2003 (= OR 4), s. 227-237.

Radimská, Jitka, *Knihovna šlechtičny. Francouzské knihy Marie Ernestiny z Eggenbergu na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2007.

Radimská, Jitka (ed.), *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven. „Čtenář a jeho knihovna“*, České Budějovice 2003 (= OR 4).

Reitinger, Lukáš – Ouredová-Hronková, Ludmila, Krumlovští vévodové, in: Paněnková, Duňa (ed.), *Hradní muzeum Český Krumlov. Historie objektu a katalog exponátů*, České Budějovice 2010, s. 45-76.

Urbanová, Markéta, Eggenberská éra v Českém Krumlově, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 741-752.

Slaviček, Lubomír – Suchánek, Pavel – Šeferisová Loudová, Michaela (edd.), *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*, Brno 2011.

- Slavko, Pavel, Hradní muzeum – návrat starých časů, in: Panenková, Duňa (ed.), *Hradní muzeum Český Krumlov. Historie objektu a katalog exponátů*, České Budějovice 2010, s. 193-199.
- Šnejd, Daniel – Pavelec, Petr, K stavebnímu vývoji českokrumlovského horního hradu, in: Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010, s. 77-100.
- Tříška, Karel et al., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [V]. Jižní Čechy*, Praha 1986.
- Vlček, Pavel, *Encyklopedie českých zámků*, Praha 1994.
- Vlček, Pavel, et al., *Umělecké památky Prahy. Pražský Hrad a Hradčany*, Praha 2000.
- Vokáčová, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí a císařský dvůr v době vrcholného baroka*, Brno 2007 (disertační práce Historického ústavu FF MUNI).
- Vorel, Petr, Rodové heraldické pověsti jako prostředek mezigeneračního přenosu informace ve šlechtickém prostředí českých zemí v 16. století, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 61-67.
- Winkelbauer, Thomas, Konvertita, in: Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 275-296.
- Záloha, Jiří, Český Krumlov v době baroka. Hudba a divadlo na zámku v sedmnáctém a osmnáctém století, *ČKL II*, 1995, č. 224, 25. 9., s. 10.
- Záloha, Jiří, Český Krumlov ve znamení baroka. Majitelé zámku - Jan Antonín z Eggenberku (1610-1649), *ČKL II*, 1995, č. 182, 7. 8., s. 10.
- Záloha, Jiří, Český Krumlov ve znamení baroka. Majitelé zámku - Jan Kristián z Eggenberku (1641-1710), *ČKL II*, 1995, č. 186, 11. 8., s. 10.
- Záloha, Jiří, Eggenberské dědictví v Čechách, *JSH XXXVIII*, 1969, č. 1, s. 10-14.
- Záloha, Jiří, Pět barokních šlechticů, in: Bůžek, Václav – Kubíková, Anna – Záloha, Jiří, *Baroko v Českém Krumlově*, České Budějovice, 1995, 9-16.
- Záloha, Jiří, *Soupis eggenberských mincí*, České Budějovice 1969.
- von Zwiedineck-Südenhorst, Hans, *Hans Ulrich Fürst von Eggenberg. Freund und erster Minister Kaiser Ferdinand II.*, Wien 1880. [dostupné online z <http://www.archive.org/>, přístup 20. 12. 2011]

7.3. Internetové zdroje

<http://www.depositum.cz> , (přístup 16. 5. 2010)

<http://www.museum-joanneum.at/de/joanneum> , (přístup 16. 5. 2010)

http://www.museum-joanneum.at/de/schloss_eggenberg , (přístup 16. 5. 2010)

<http://www.zedlerlexikon.de/> , (přístup 23.11. 2011)

http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml , (přístup 23. 11. 2011)

<http://unidam.univie.ac.at> , (16. 5. 2010)

8. Seznam obrazových příloh

Obr. 1

Anonym, Portrét Johanna Christiana z Eggenberku, okolo 1680, Vídeň.

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 2

Anonym, *Portrét Marie Ernestiny ze Schwarzenberku*, okolo 1680, Vídeň.

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 3

Zámek Eggenberg

Převzato z <http://unidam.univie.ac.at> , 16. 5. 2010.

Obr. 4

Zámek Eggenberg, řez a půdorys

Převzato z <http://unidam.univie.ac.at> , 16. 5. 2010.

Obr. 5

Alianční znak Johanna Antona z Eggenberku a Anny Marie Braniborské

Foto: autor

Obr. 6

Alianční znak Johanna Antona z Eggenberku a Anny Marie Braniborské

Foto: autor

Obr. 7

Plán na zřízení kryté chodby mezi Eggenberským palácem a Pražským Hradem

Převzato z Fidler, Petr, Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna – stavebník a mecenáš, in: Fučíková, Eliška – Čepička, Ladislav, *Valdštejn: Albrecht z Valdštejna. Inter arma silent musae?*, Praha 2007, s. 79-87.

Obr. 8

Současný areál SHZ Český Krumlov

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 9

Horní hrad v závěru 16. století

Převzato z Gersdorfová, Zlata, *Počátky hradu v Českém Krumlově. Hrad jako symbol moci a výraz kulturního transferu*, České Budějovice 2010 (bakalářská práce Historického ústavu FF JČU).

Obr. 10

Horní hrad v závěru 16. století

Převzato z Gersdorfová, Zlata, *Počátky hradu v Českém Krumlově. Hrad jako symbol moci a výraz kulturního transferu*, České Budějovice 2010 (bakalářská práce Historického ústavu FF JČU).

Obr. 11

Řez jižním křídlem Horního hradu

Převzato z J. Muk – L. Lancinger, SURPMO - *Český Krumlov, Stavebně historický průzkum – Horní zámek*, Praha 1991. [strojopis z fondů NPÚ, ú.o.p. ČB] Přepřacoval autor

Obr. 12

Dispozice Horního hradu a řešení interiérů v dobách posledních Rožmberků

Převzato z Gersdorfová, Zlata, *Počátky hradu v Českém Krumlově. Hrad jako symbol moci a výraz kulturního transferu*, České Budějovice 2010 (bakalářská práce Historického ústavu FF JČU).

Obr. 13

Základní dispozice po eggenberských přestavbách – první patro

Převzato z Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010. Přepracoval autor

Obr. 14

Základní dispozice po eggenberských přestavbách – druhé patro

Převzato z Gaži, Martin (ed.), *Český Krumlov. Od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví*, České Budějovice 2010. Přepracoval autor

Obr. 15

Plán na oddělení pokojů fraucimoru

SOA ČK, Vs ČK – sign. Vs ČK I 7 Bβ 10

Obr. 16

Balkon mezi pokoji kněžny a fraucimoru

Foto: autor

Obr. 17

Vstup do schodišťového vestibulu

Foto: autor

Obr. 18

Jižní fasáda zámku

Foto: autor

Obr. 19

Návrh na zřízení kryté chodby zachycující i dispozici divadla, 1706

SOA ČK, sign. Vs ČK I 7 Bβ 10

Obr. 20

Návrh na opravu divadelní budovy z roku 1756

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 21

P. A. Anneis, *Český Krumlov pod ochrannou Panny Marie a světců*, 1727-1728

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 22

Grotta v Dolní (Novoměstské) zahradě

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 23

Plán zahrady a kryté chodby z roku 1702

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 24

Řešení zahrady z konce 18. století

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 25

Prostor Štěpnice – eggenberské Královské zahrady

Foto: autor

Obr. 26

G. A. Hörner, Veduta Českého Krumlova, 1743

Převzato z http://www.castle.ckrumlov.cz/docs/cz/zamek_oinf_sthrza.xml

Obr. 27

Půdorys eggenberské mincovny

SOA ČK – sign. Vs ČK I 7 Bβ 10

Obr. 28

Severní fasáda eggenberské mincovny

Převzato z J. Muk – L. Lancinger, *Český Krumlov. Stavebně historický průzkum areálu zámku čp. 59 – mincovna*, Praha 1990. [strojopis z fondů NPÚ, ú.o.p. ČB]

Obr. 29

Jižní průčelí eggenberské mincovny

SOA ČK – sign. Vs ČK I 7 Bβ 14b

Obr. 30

Řez budovou mincovny

SOA ČK – sign. Vs ČK I 7 Bβ 14b

Obr. 31

Bývalý špitál při kostelu sv. Jošta

Foto: autor

Obr. 32

Vstupní brána do špitálního dvora s aliančním znakem

Foto: autor

Obr. 33

Mariánský sloup na českokrumlovském náměstí

Foto: autor

Obr. 34

Červený Dvůr

Foto: autor

9. Seznam zkratek

AT	Archivum Trebonense. Sborník studií jihočeských archivářů
ČČH	Český časopis historický
ČKL	Českokrumlovské listy
DP	Documenta pragensia
fasc.	fascikl
JSH	Jihočeský sborník historický
ev. č.	evidenční číslo
FF JČU	Filozofická fakulta Jihočeské univerzity
FF MUNI	Filozofická fakulta Masarykovy univerzity
FF UP	Filozofická fakulta Univerzity Pardubice
kart.	karton
nestr.	nestránkováno
NPÚ	Národní památkový ústav
NumL	Numismatické listy
obr.	obrázek
OH	Opera historica
OR	Opera romanica
PAM	Památky archaeologické a místopisné
PB	Porta Bohemica. Sborník historických prací
PP	Průzkumy památek
prac.	pracoviště
prov.	provdaná
RA	rodinný archiv
roz.	rozená
RZ	restaurátorská zpráva
Sb. rkp.	Sbírka rukopisů
SHP	stavebně historický průzkum
sign.	signatura
SOA	Státní oblastní archiv
SÚRPMO	Státní ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů

ú.o.p.	územní odborné pracoviště
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
Vs ČK	Velkostatek Český Krumlov
VÚ ČK	Vrchní úřad Český Krumlov
VÚMOP	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy
ZPP	Zprávy památkové péče

10. Obrazové přílohy



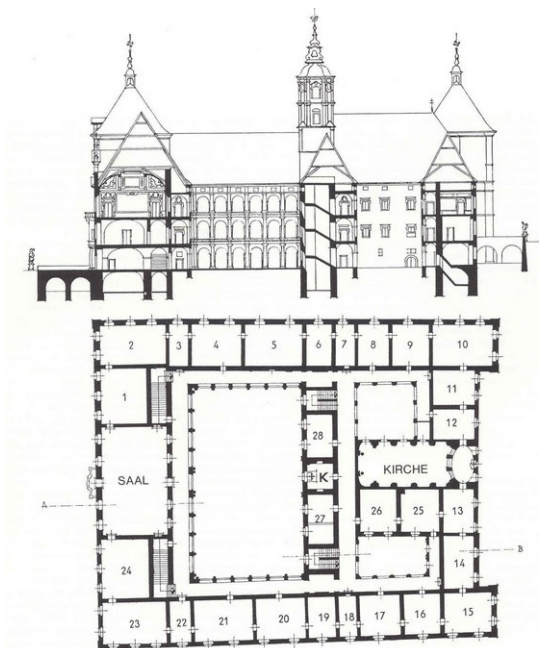
Obrázek 1: Johann Christian z Eggenberku



Obrázek 2: Marie Ernestina roz. ze Schwarzenberku



Obrázek 3: Zámek Eggenberg



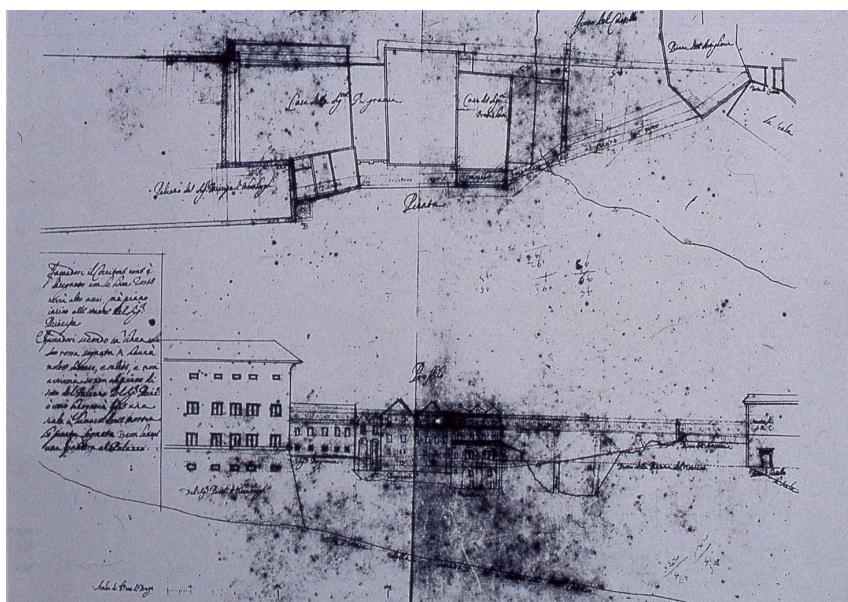
Obrázek 4: Zámek Eggenberg, řez a půdorys



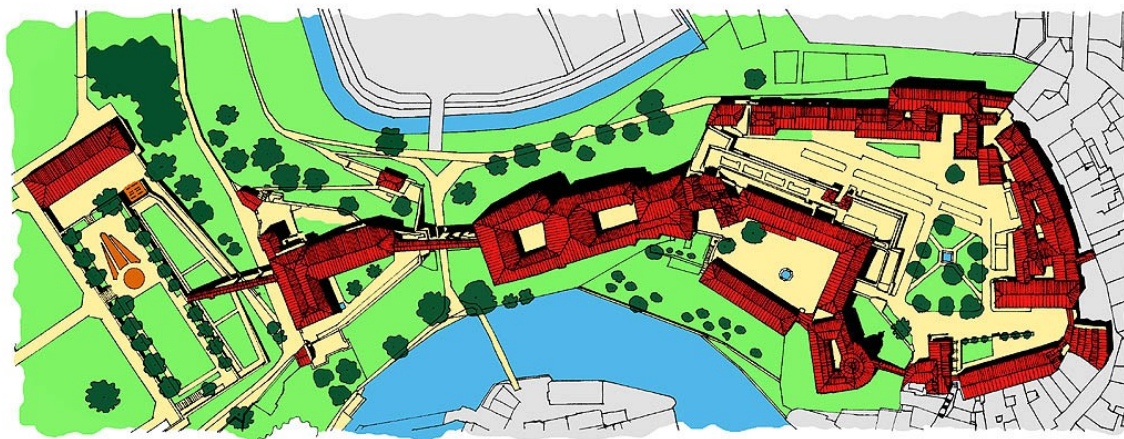
Obrázek 5: Alianční znak Johanna Antona z Eggenberku a Anny Marie Braniborské



Obrázek 6: Alianční znak Johanna Antona z Eggenberku a Anny Marie Braniborské



Obrázek 7: Plán na zřízení kryté chodby mezi Eggenberským palácem a Pražským hradem



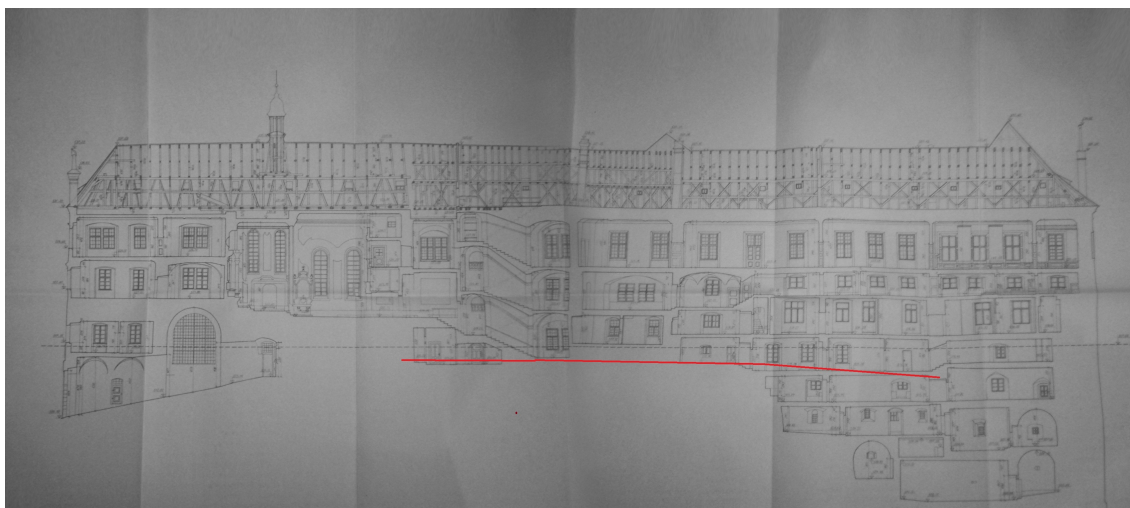
Obrázek 8: Současný areál SHZ Český Krumlov



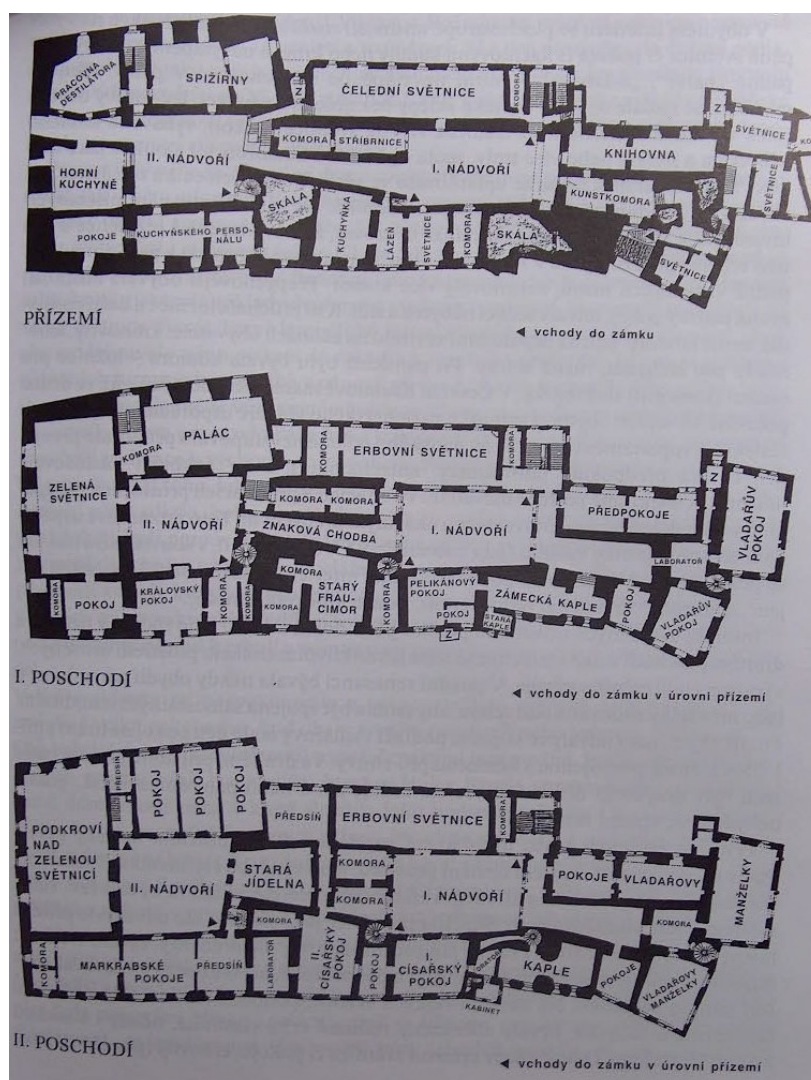
Obrázek 9: Horní hrad v závěru 16. století, pohled od jihovýchodu



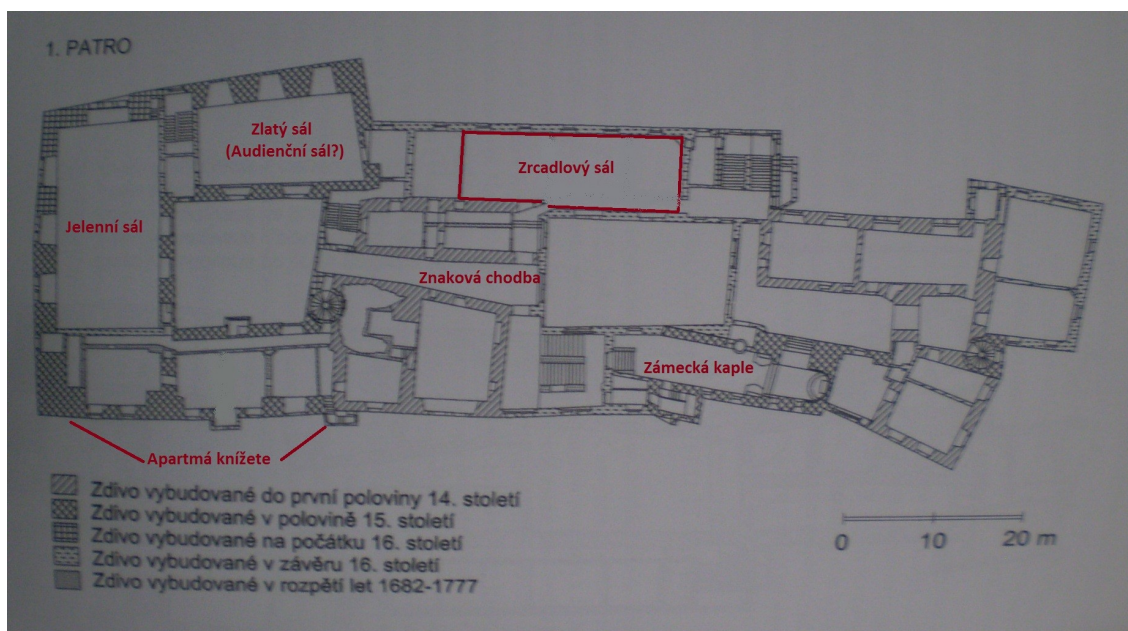
Obrázek 10: Horní hrad v závěru 16. století (severní průčelí)



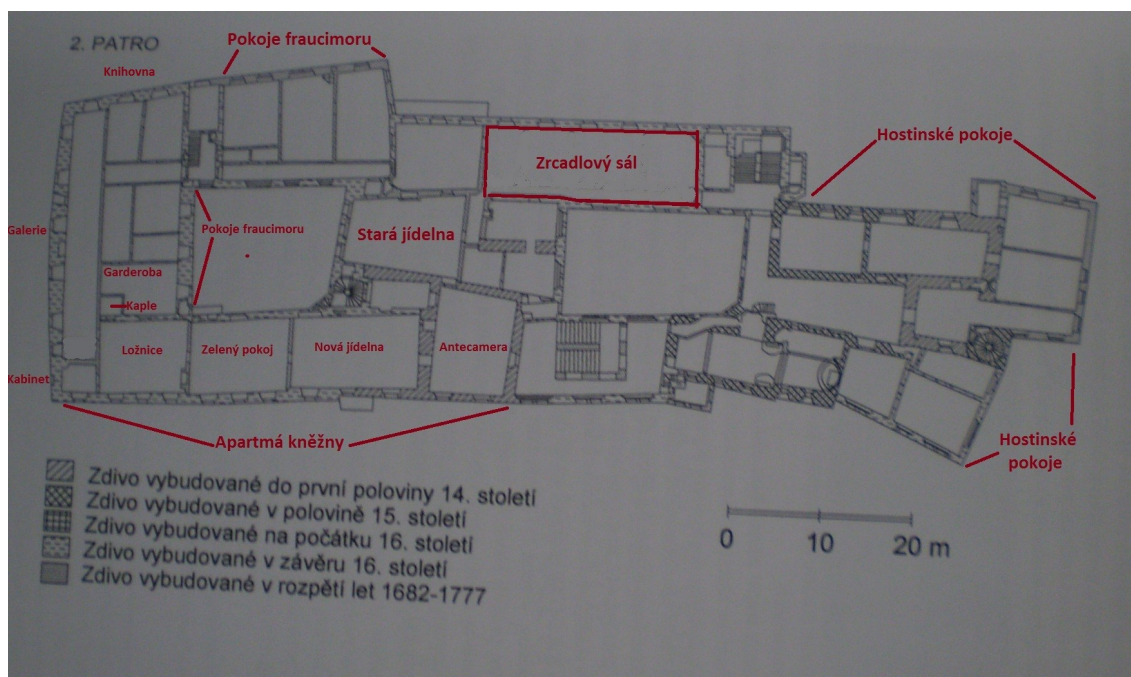
Obrázek 11: Řez jižním křídlem Horního hradu (červeně znázorněna úroveň nádvoří)



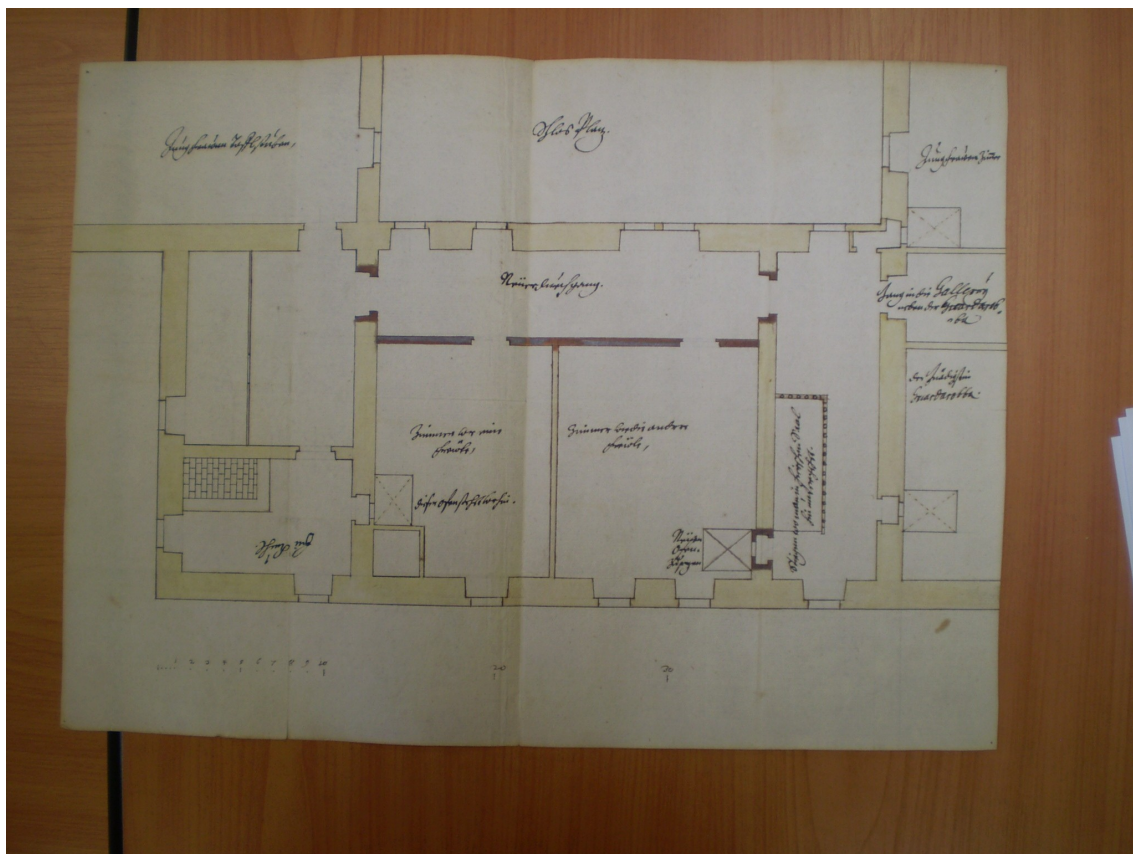
Obrázek 12: Dispozice Horního hradu a řešení interiérů v dobách posledních Rožmberků



Obrázek 13: Základní dispozice po eggenberských přestavbách – první patro



Obrázek 14: Základní dispozice po eggenberských přestavbách - druhé patro



Obrázek 15: Plán na oddělení pokojů fraucimoru



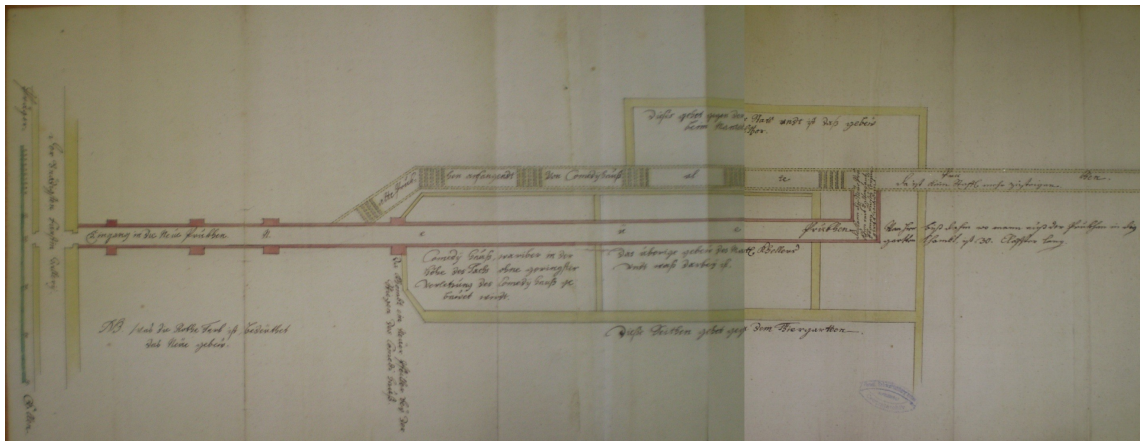
Obrázek 17: Balkon mezi pokoji kněžny a fraucimoru



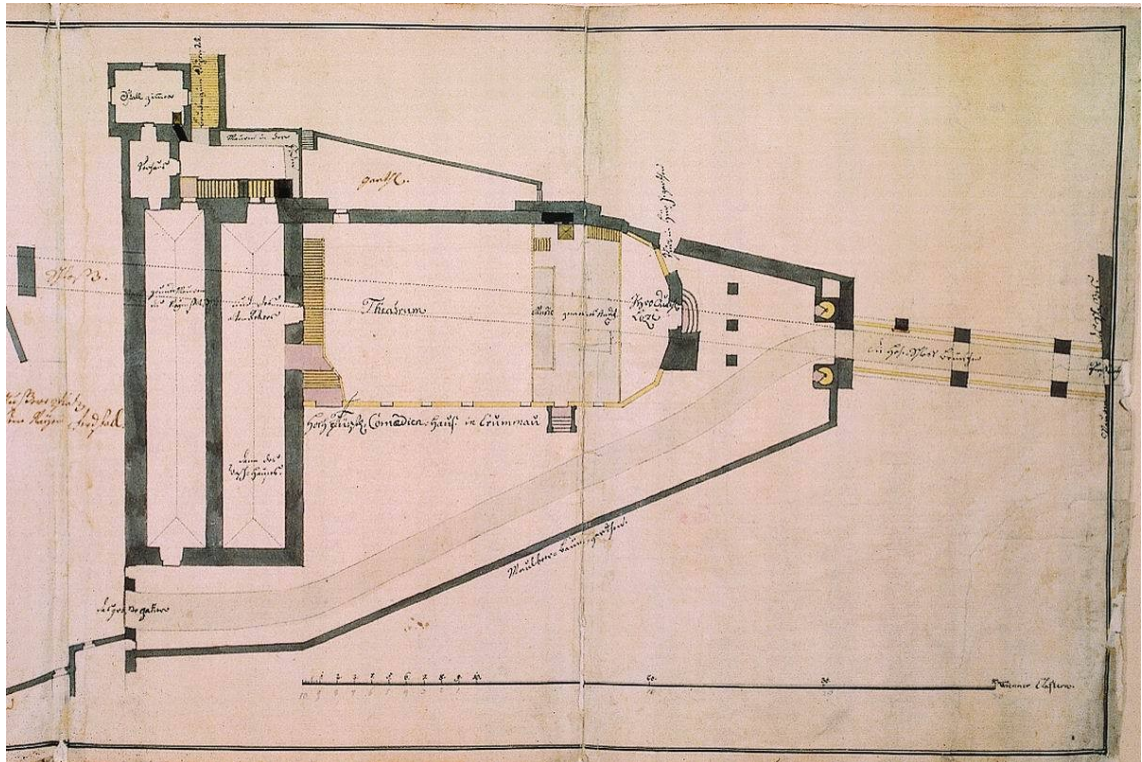
Obrázek 16: Vstup do schodišťového vestibulu



Obrázek 18: Jižní fasáda



Obrázek 19: Návrh na zřízení kryté chodby zachycující i dispozici divadla 1706



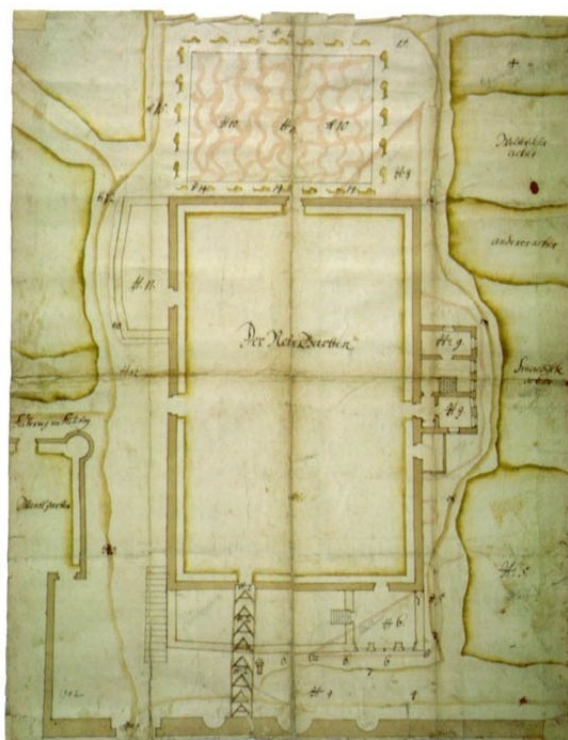
Obrázek 20: Návrh na opravu divadelní budovy z roku 1756



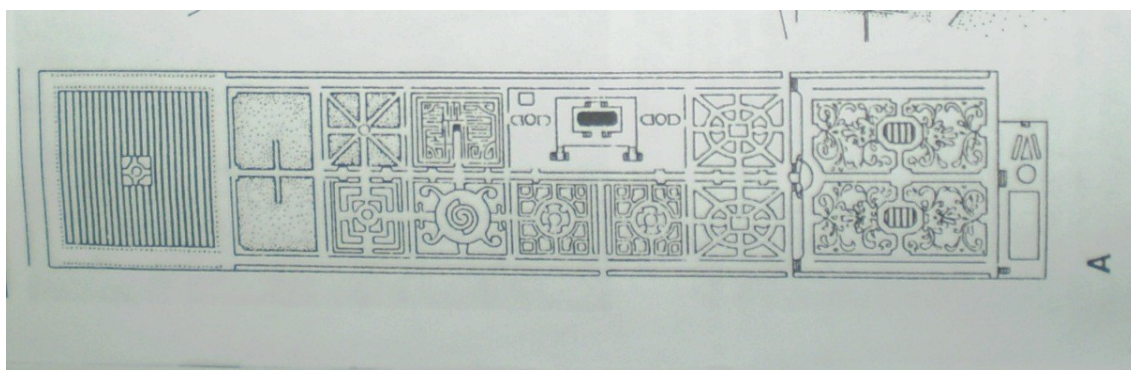
Obrázek 21: P. A. Anneis (?), Český Krumlov pod ochranou Panny Marie a světců (Antependium z Křížové Hory), 1727-1728



Obrázek 22: Grotta v Dolní
(Novoměstské zahradě)



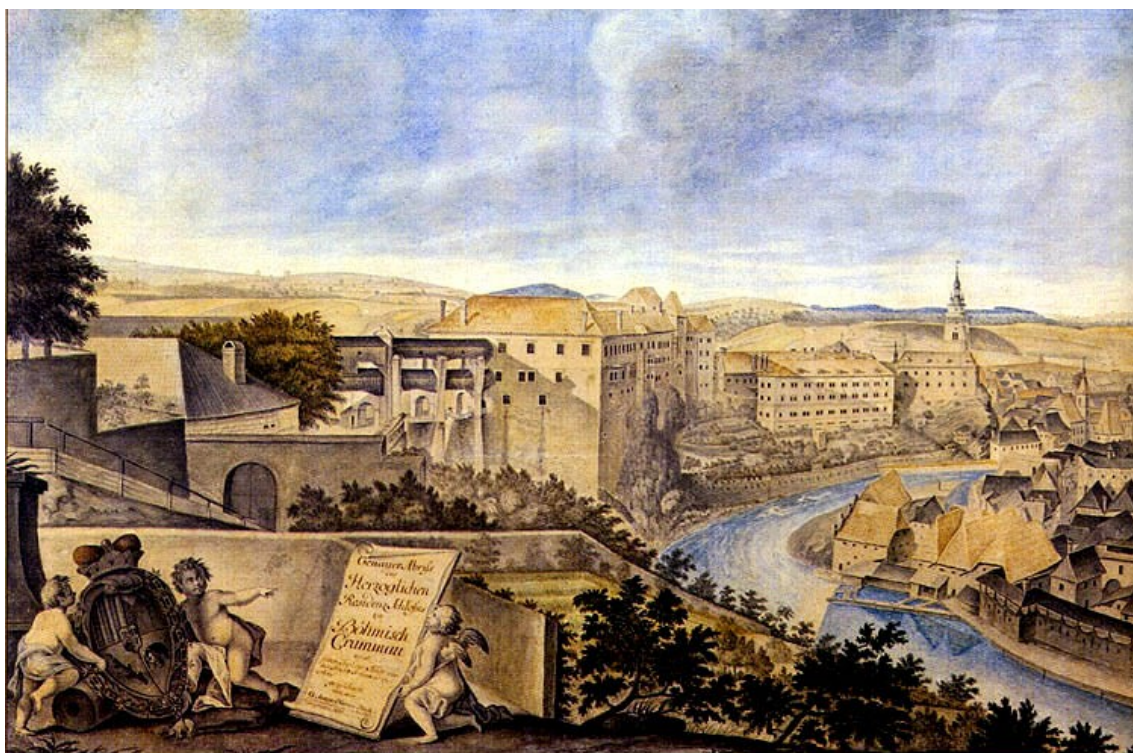
Obrázek 23: Plán zahrady a kryté chodby z
roku 1702.



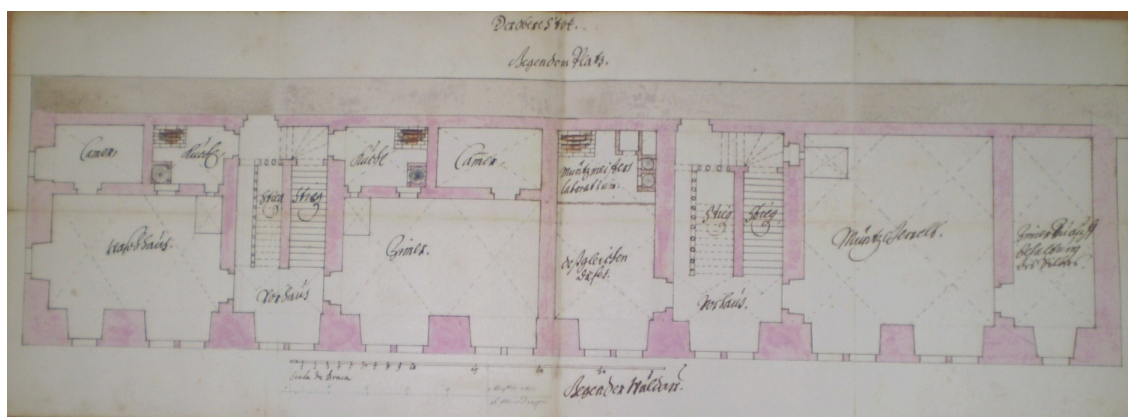
Obrázek 24: Řešení Horní zahrady z konce 18. století



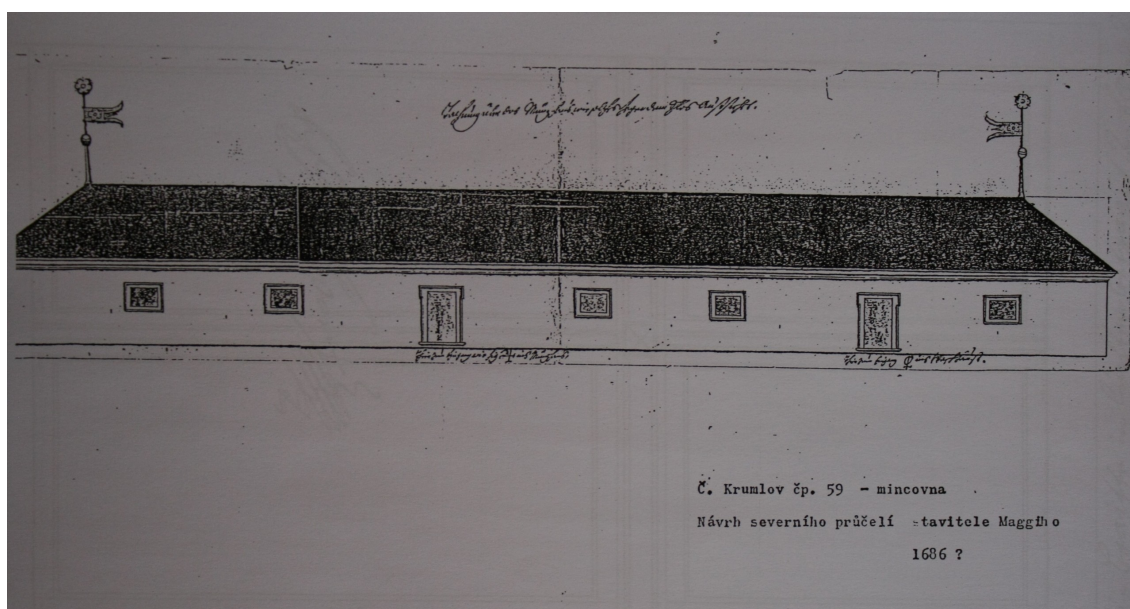
Obrázek 25: Prostor Štěpnice - eggenberské Královské zahrady



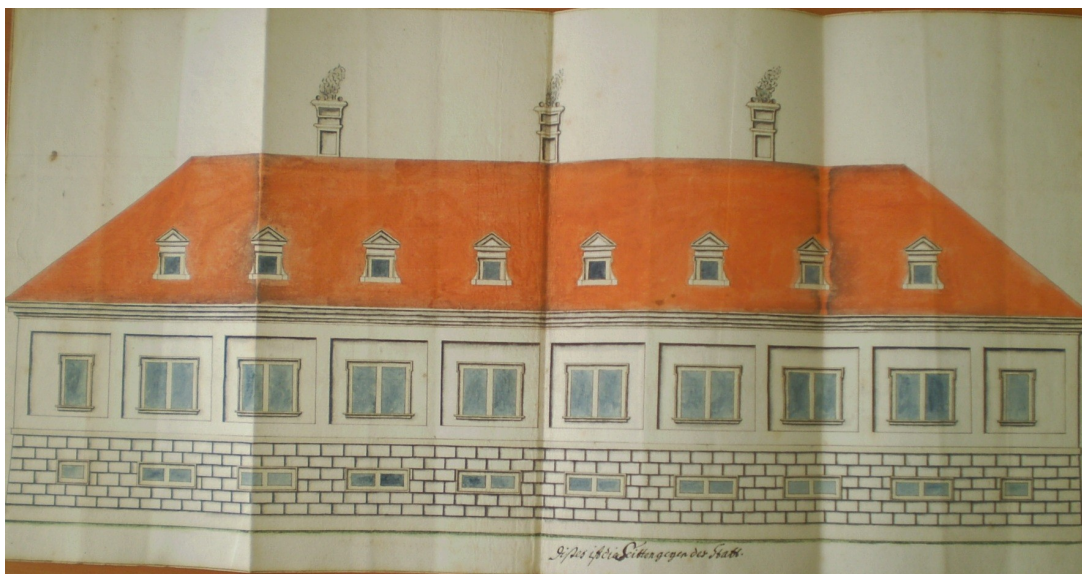
Obrázek 26: G. A. Hörner, Veduta Českého Krumlova, 1743



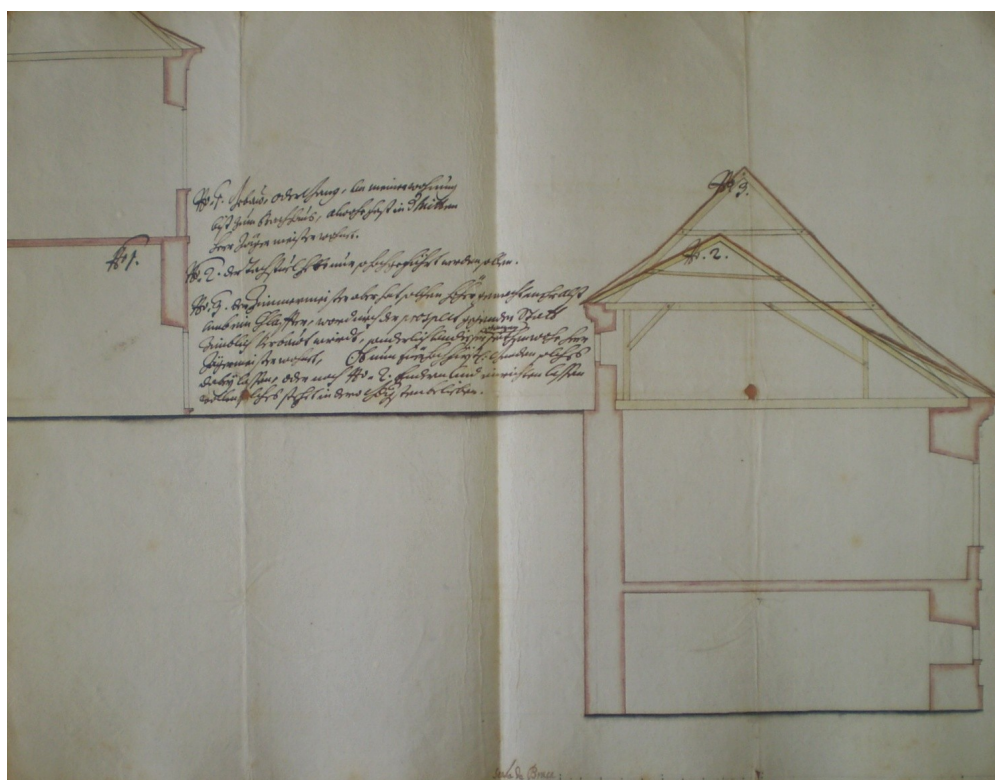
Obrázek 27: Púdorýs eggenberské mincovny



Obrázek 28: Severní fasáda eggenberské mincovny



Obrázek 29: Jižní průčelí eggenberské mincovny



Obrázek 30: Řez budovou mincovny



Obrázek 31: Bývalý špitál při kostelu sv. Jošta



Obrázek 32: Vstupní brána do špitálního dvora s aliančním znakem



Obrázek 33: Mariánský sloup na českokrumlovském náměstí



Obrázek 34: Červený Dvůr